

TAMPEREEN YLIOPISTO

Heli Heino

KOHTI INNOSTAVAA MEDIAKASVATUSTA
NUORISOTYÖSSÄ

Mediakasvatuksen pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2014

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa sitä, miten nuorisotyöhön integroitu mediakasvatus onnistuu tarjoamaan nuorille tilaisuuksia hankkia uusia taitoja hallita elämäänsä median kyllästävässä kulttuurissa. Tutkimissani mediaryhmissä nuoret saivat mahdollisuuden tuottaa mediasisältöjä, harjaantua vaikuttamaan elämäänsä mediajulkisuuden avulla ja saada kokemuksia osallisuudesta yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Asetin aineistolleni tutkimuskysymykseksi sen, millaista mediakasvatusta rakentuu kansanjournalistisessa nuorten mediaryhmässä, jonka mediapedagogisena perustana ovat sosiokulttuurisen innostamisen metodit. Loin samalla katseeni siihen, miten samalla onnistutaan nuorten mediataitojen parantamisessa ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Koska toisessa tutkimussyklissä oli mukana myös monikulttuurisen taustan omaavia nuoria, tarkastelin heidän mahdollisuuksiaan kokea osallisuutta mediaryhmään. Suurin osa tutkimistani nuorista oli iältään 14–16-vuotiaita.

Käytin tutkimusmenetelmänäni toimintatutkimusta, sillä toimin nuorten parissa paitsi tutkijana, myös toisena ohjaajana. Tutkimussyklejä oli kaksi, jotka erosivat toisistaan paljon. Ensimmäisen syklin aikana nuorille tarjottiin mediakerhotoimintaa nuorisotalolla, ja toisen syklin aikana järjestettiin mediatapahtuma monikulttuurisessa nuorisokahvilassa. Mediakasvatus rakennettiin sosiokulttuurisen ajattelun varaan: nuoria tuettiin kasvamaan kriittisiksi ja rohkeiksi toimijoiksi, jotka tuottavat sellaista mediasisältöä, jolla voitaisiin vaikuttaa elämän parantamiseksi nuorten omien tavoitteiden mukaan.

Nuorisotyössä toteutetun mediakasvatuksen suurimmaksi haasteeksi nousi se, miten toimintaan ylipäätään saadaan mukaan nuoria, sillä näitä ei useinkaan kiinnosta käyttää vapaa-aikaansa mediataitojensa kohentamiseen. Tutkimuksen yksi tulos on, että oppimiseen fokusoiva mediakerhotoiminta ei houkutellut nuoria osallistumaan, mutta vaikuttamaan pyrkivä mediatapahtuma saavutti suuren suosion, kun julkaistavan videonauhoituksen aiheeksi valittiin nuoria yhdistävä uhka, nuorisotilan menettäminen.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että nuoret saa osallistumaan vapaa-ajallaan mediakasvatukseen, jos sitä markkinoidaan vaikuttamaan pyrkivänä eikä pelkästään mediaoppimiseen tähtäävänä toimintana, ja jos mediasisällön aiheeksi nostetaan nuoria yhdistävä ajankohtainen asia. Tutkimus herättää kysymyksen, miten kokemukset onnistuneesta mediatapahtumasta voitaisiin hyödyntää pysyvän mediakasvatuksen järjestämiseksi nuorisotilassa osana siellä annettavaa pitkäjänteistä, osallistavaa kasvatusta.

Pro gradu -tutkielmani kuvailun voi tiivistää muutamaaan avainsanaan: *mediakasvatus, kansanjournalismi, sosiokulttuurinen innostaminen, nuorisotyö, yhteisöllisyys, osallisuus ja monikulttuurisuus*.

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Mediakasvatusta kansanjournalismin keinoin	3
2.1	Kansanjournalismi nuorisotyössä.....	4
2.2	Mediakasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan suhde	11
2.3	Osallisuus ja monikulttuurisuus	17
2.4	Tutkimuskysymykset.....	19
3	Tutkimusta ja sosiokulttuurista innostamista.....	21
3.1	Aineisto	23
3.2	Etiikka	25
3.3	Analyysivälineet.....	26
4	Mediakerho kuivui kasaan, mediatapahtuma onnistui.....	33
4.1	Ensimmäinen sykli: mediaryhmä nuorisotalossa	33
4.1.1	Toiminnan analyysi kertoo vaikeuksista.....	34
4.1.2	Toiminnan tulokset paljastavat, että kerhomaisuus ei toimi	47
4.2	Toinen sykli: mediatapahtuma monikulttuurisessa nuorisokahvilassa	48
4.2.1	Toiminnan analyysi kertoo onnistumisesta.....	51
4.2.2	Toiminnan tulokset rohkaisevat tapahtumamuotoiseen mediakasvatukseen.....	69
5	Mediatapahtuma kehittää nuorten mediataitoja.....	72
5.1	Nuoria yhdistävä asia voidaan kanavoida mediaoppimiseksi	72
5.2	Mitä on nuorten ääni?.....	80
5.3	Millainen mediakasvatus nuorisotyössä voisi onnistua?.....	83
6	Pohdintaa	86
6.1	Tutkimuksen haasteet	86
6.2	Nuorten mediaryhmiin liittyvät haasteet	88
6.3	Omat kehityskohteeni.....	90
	LÄHTEET.....	92
	LIITTEET	100
	Liite 1 Sähköpostikysely mediatapahtuman aikuisille.....	100
	Liite 2 Kyselylomake nuorille koskien nuorisokahvilavideota	101
	Liite 3 Mediakasvatustapahtuma, ehdotus järjestelyiksi	102
	Liite 4 Vakiintunut mediakasvatus, ehdotus järjestelyiksi	105

1 Johdanto

Median kyllästämässä kulttuurissa nuoret tarvitsevat uusia taitoja hallita elämäänsä. Kyse ei ole vain nuorten suojelemisesta medialta, vaan media on nuorten kulttuurisen toiminnan kenttä, jolla he rakentavat identiteettejään. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna nuoret voivat kasvaa kriittisiksi ja rohkeiksi toimijoiksi, jotka vaikuttavat yhteiskuntaan median avulla. Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa sitä, miten mediakasvatus voi tukea nuorten kasvamista nuorisotyön kontekstissa. Tutkimukseni mediaryhmissä nuoret saivat mahdollisuuden tuottaa mediasisältöjä, harjaantua vaikuttamaan elämäänsä mediajulkisuuden avulla ja saada kokemuksia osallisuudesta yhteisössä ja yhteiskunnassa. Tutkimus kohtasi erityisen haasteen nuorten motivoimisessa mediaharrastuksen pariin. Tutkimukseni tuottaakin tietoa siitä, millä tavalla nuorten yhteisöllinen mediaryhmätoiminta kannattaa toteuttaa silloin, kun 14–16-vuotiaiden huomiosta on kilpailemassa moni tahon eivätkä nuoret ole järkevästi kiinnostuneita käyttämään vapaa-aikaansa mediataitojensa kehittämiseen. Nuorisoryhmiä pyrittiin muodostamaan mahdollisimman heterogeeniset, ja toiseen tutkimusvaiheeseen onnistuttiinkin saamaan kantasuomalaisista lisäksi monikulttuurisen taustan omaavia nuoria.

Nuorisotyö on mediaryhmätoiminnan järjestämiseen luonteva, valmiiksi institutionaalistunut foorumi (Kotilainen & Rantala 2008, 69, 125; Kotilainen 2007, 139–145). Tutkimani kansanjournalistiset mediaryhmät sijoittuivat nuorisotyön lisäksi mediakasvatukseen, journalismin ja sosiaalipedagogiikan kentälle. Kansanjournalismin tavoitteena on journalististen sisältöjen tuottamisen lisäksi nuorten sosiaalisen tietoisuuden lisääntyminen ja liikkeelle lähteminen yhdessä. (Kurki 2000, 58, 144–145.) Pyrin tutkimaan, miten kansanjournalismi käytännössä rakentuu mediakasvatukseksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä nuorisotyön kontekstissa. Työni teoreettisena tavoitteena on osallistua keskusteluun kansanjournalismista ja mediakasvatuksesta nuorisotyössä.

Tutkimukseni on tehty osana Osallistuva nuorten media -hanketta, jonka tavoitteena on ollut osallistuvien mediatuottamisen tapojen kehittäminen nuorten, erityisesti eri etnisten ryhmien kanssa, etnisten nuorisoryhmien osallisuuden tukeminen journalistisella mediapedagogisella toiminnalla mahdollisimman heterogeenisissa ryhmissä sekä toiminnallisen mediakasvatuksen edelleen kehittäminen ja mallintaminen nuorisotyössä laajempaa käyttöä varten (Kotilainen 11.2.2013). Hanke tarjosi nuorille mahdollisuuden tuottaa ja kehittää mediaa kriittisesti omilla ehdoillaan käyttäen hyväksi eri ilmaisutapoja ja kanavia, pääasiassa kuitenkin verkkojulkaisuja. Hankkeeseen osallistuivat vuosien 2012–2013 aikana Tampereen yliopisto ja nuorisotyön toimijoita Tampereella ja Helsingissä.

Hanke haki sisällöllisesti uusia, kriittisesti rakentavia näkökulmia ja pyrki nostamaan nuorten ruohonjuuritason hiljaista tietoa julkisuuteen, johon nuorten saattaa muuten olla vaikea päästä. Osallistujien tiedostamista ja itsetoteutusta korostavan sosiokulttuurisen innostamisen soveltaminen ohjaamissani mediaryhmissä oli siis perusteltua. Nuorisotyön kolme tärkeää elementtiä – kasvatuksellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen – ovat myös sosiokulttuurisen innostamisen rakenneosia, mikä sekin tukee innostamisen käyttämistä nuorisotyötä kehittävässä hankkeessa (Kurki 2000, 19, 32, 46). Sirkku Kotilainen (2004, 295–297) on laatinut kansalaisten verkkojulkaisemista varten kolme peruspilaria: viestintätarpeiden tiedostaminen, mediapedagogiset tukiresurssit ja julkisuus. Pilarit tukevat myös tutkimiani mediaryhmiä: Viitataan viestintätarpeiden tiedostamisella nuorten oman tietoisuuden heräämiseen ja vaikuttamiseen kasvamiseen. Mediapedagogisilla tukiresursseilla tarkoitan mediaryhmiä ja niissä tarjottavaa ohjausta ja julkisuudella nuorten omaehtoisesti laatimien mediasisältöjen julkaisua.

Pro gradu -tutkielman tekeminen käynnistyi mediakasvatuksen maisteriopintoihini kuuluvista syventävistä projektiopinnoista, jotka suoritin harjoittelemalla mediakasvatuksen toteuttamista nuorisotyössä. Mediakasvatuksen tavoite nuorisotyössä on rakentaa nuorten mediataitoja, ilmaisutaitoja ja kriittisyyttä mediaa kohtaan ja siten vahvistaa heidän omaa ääntään mediajulkisuudessa. Kyse ei ole vain mediakasvatuksen ja nuorisotyön pragmaattisesta yhdistämisestä sen takia, että media on kasvava osa nuorten elämää, vaan niiden yhteistyö voi hedelmöittää ja kehittää sekä mediakasvatus- että nuorisotyötä merkittävällä tavalla. Sirkku Kotilainen ja Leena Rantala (2008, 135) näkevät yhteiskunnalliseen osallistumiseen tähtäävän mediakasvatuksen kehittämisen olevan tarpeen nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja toimivan kansalaisyhteiskunnan synnyttämiseksi. Nuorten mediaryhmät antoivat minulle mahdollisuuden mielenkiinnon kohteitteni yhtäaikaiselle tutkimiselle, mutta myös haastoivat minut kehittämään osaamistani, omaksumaan uusia työmetodeja ja tavoittelemaan aitoa dialogia nuorten kanssa. (Freire 2012; Kotilainen & Rantala 2008, 69–70; Kotilainen 11.2.2013.)

Tutkielma etenee siten, että luvussa 2 esittelen käyttämäni teoreettisen perustan ja luvussa 3 aineiston. Luvussa 4 analysoin mediakerhoa ja mediatapahtumaa jaettuina ensimmäiseksi ja toiseksi syliksi. Sen jälkeen on aika kertoa tutkimuksen tulokset ja niiden pohjalta vetämäni johtopäätökset luvussa 5, missä yhteydessä pohdin myös tutkimuksen pohjalta nostamiani kysymyksiä. Lopuksi luvussa 6 otan esiin kohtaamiani haasteita.

2 Mediakasvatusta kansanjournalismin keinoin

Tarkastelen käyttämiäni käsitteitä tutkimukseni näkökulmasta voidakseni tarkentaa katseeni siihen, miten kansanjournalismia voisi toteuttaa nuorisotyössä sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä. Koska tutkimukseni rakentuu usean eri tieteenalan yhtäaikaistulle soveltamiselle, teoreettinen pohdintani keskittyy niiden keskinäiseen vuoropuheluun. Pysin löytämään nimenomaan yhteisiä näkökulmia, en ristiriitoja.

Aiemmin tehtyjä tutkimuksia tai teoksia löytyy runsaasti hakusanoilla *citizen journalism* (joka tosin viittanee käsitteen *public journalism* tavoin enemmän kansalaisjournalismiin), *grassroot journalism*, *popular journalism*, *journalism popular*, *radical journalism*, *community media*, *civil society media*, *alternative media*, *media for social change*, *participatory journalism* ja *journalism of the people*. Suomen kielellä kiinnostavaa termistöä ovat *kansanjournalismin* lisäksi *vaihtoehtojournalismi*, *kansalaismedia*, *uusmedia*, *kansalaisjournalismi* ja *osallistuva mediatuottaminen*. (Kurki 2012; Ryytänen 13.3.2013; Coussée ym. 2008.) Varsin lähellä omaa toimintatutkimustani on 2005–2007 toteutettu tutkimushanke ”Nuoret paikallisina vaikuttajina (verkko)julkisuudessa”, jonka pohjalta Kotilainen ja Rantala (2008) kirjoittivat nuorten kansalaisidentiteeteistä ja mediakasvatuksesta. Tampereella 2001 aloitetussa ”Verkkoyhteisöjen kehittyminen”-projektissa käytettiin kansanjournalismia, mutta kaupunginosakirjeenvaihtajista koostuneesta joukosta ei kasvanut kovin tiivistä yhteisöä (Martikainen 2004, 93–126). Samaan projektiin kuulunut Mansetori taas näyttäytyi pikemminkin teknologian opetusfoorumina. Mansefoorumilla oli yhteiskunnallisia vaikutuspyrkimyksiä, mutta kommunikointi tapahtui pikemminkin verkossa kuin kasvotusten tapahtuvana dialogina, vaikka keskustelutilaisuuksiakin järjestettiin. (Kaivonen 2004, 55–82; Hokka ym. 2004, 199–242.)

Tampereen yliopistossa on aiemmin tutkittu pietarilaista *community mediaa* Leonardo Custódion (2009) pro gradu -tutkielmassa. Tutkimus keskittyi tarkastelemaan *community median* olemusta ja merkitystä, ei niinkään itseäni kiinnostavaa yhteisöjen toimintaa. Satu Peltolahti (2006) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan ihmisten kokemuksia kansalaislähtöisistä sisällöistä LähiTV-projektissa. Kyseessä ei kuitenkaan ollut sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun virittämä toiminta, vaikka kansalaisjournalismin tekeminen nojasikin yhteisölliseen tukeen. Päivi Hotakka (2005) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan yhdistysten julkaisemien pienlehtien vaikutusta yhteisöllisyyteen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. Tutkimuksessa ei kuitenkaan käytetty sosiaalipedagogista katsetta, eikä esimerkkilehdellä pyritty arkipäivän muuttamiseen yhteisön ulkopuolella. Maahanmuuttajia ja mediakasvatusta on pohdittu Samuel Rainion ja Pirita Jupin (2012) kirjoittamassa oppimateriaalissa, mutta siinä keskiössä olivat aikuiset maahanmuuttajaopiskelijat eikä menetelmää rakennettu sosio-

kulttuurisen innostamisen varaan. Juha Lokinperän (2011) mediakasvatusta käsittelevä pro gradu -tutkielma keskittyi tutkimaan toimintatutkimuksen avulla, millä keinoilla mediakasvatusta voitaisiin toteuttaa peruskoulussa ja samalla kehittää opettajuutta. Tutkimuksen taustalla ei kuitenkaan ollut sosiaalipedagogiikka, vaan koulupedagogiikka, tosin suosien ryhmien itseohjautuvuutta.

Nuorisotyöttömyyttä korjaavia media-aiheisia työpajoja on järjestetty Suomessa ainakin 1990-luvulta alkaen. Niiden juurista virinneellä mediapedagogisella nuorisotyöllä on ollut käytössään sosiokulttuuriseen innostamiseen nojaavia metodeja, mutta sen tutkimusta on toistaiseksi tehty vähän. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 162–165.) Kari Paakkunainen ja Pia Aaltojärvi (1995) tutkivat nuorten kokemuksia työpajoista, mutta he eivät tarkastelleet toimintametodeja. Uutta mediaa ja sen vaikutusta kansalaisten äänen kuulumiseen ja omaehtoiseen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen varsinkin totalitäärisissä maissa on ehditty pohtia opinnäytteiden ulkopuolella monessa julkaisussa (esimerkiksi Radsch & Khamis 2013). Niissä keskitytään usein sosiaaliseen mediaan tai kuvattu toiminta on suunnittelematonta tai ainakin järjestäytymätöntä jonkin metodin tai teorian mukaan. En ota tässä katsauksessa huomioon Suomen ulkopuolella tehtyä, mittavaa mediatutkimusta.

2.1 Kansanjournalismi nuorisotyössä

Kansanjournalismi sijoittuu sosiaalipedagogiikan ja edelleen sosiokulttuurisen innostamisen viitekehykseen. *Sosiaalipedagogiikka* syntyi 1800-luvun loppupuolella yhteiskunnan rakenteellisten murrosten, kuten kaupungistumisen, rikottua vanhoja sosiaalisen yhtenäisyyden muotoja. Sosiaalipedagogiikka pyrki ehkäisemään ja lievittämään sosiaalisia ongelmia, jotka johtuivat muun muassa lasten ja nuorten saamasta entistä heikommasta kasvatuksesta. Sosiaalipedagogiikka ei ole kääntänyt selkäänsä nuorisotyölle sen jälkeenkään, vaan nuorisotyön voi katsoa muodostavan edelleen sosiaalipedagogisen työn luontevimman ytimen huolimatta siitä, että työhön sisällytetään usein ihmisen koko elämänkaari. Vaikka sosiaalipedagogiikan ammatillinen soveltaminen edellyttää työmenetelmien kehittämistä, sosiaalipedagogiikka ei rajoitu mihinkään tiettyihin, rutiininomaisiin pedagogisiin menetelmiin ja tekniikkoihin. Niinpä koulutettu nuorisotyöntekijä voi hyvin soveltaa ammattiosaamistaan sosiaalipedagogisissa projekteissa ilman kaavamaisen metodiikan omaksumista, kunhan hän orientoituu sosiaalipedagogisesti: hahmottaa sosiaalisia ongelmia sosiaalipedagogisesta näkökulmasta, herättää kriittistä tietoisuutta, pyrkii sosiaalipedagogisesti määriteltyyn tavoitteeseen, herkistyy kuuntelemaan ja käymään dialogia nuorten kanssa ja säilyttää työotteessaan osallistavuuden, joustavuuden, luovuuden ja tilanneherkkyyden. Häneltä vaaditaan metodiosaamisen sijaan pikemminkin humanisuutta, sitoutuneisuutta ja innostusta työhönsä sekä kykyä ”johtaa johtamatta”. (Hämäläinen & Kurki 1997, 11–19; Kurki 2000, 80–83; Hämäläinen 2001, 59–62.)

Mitä tulee yhden sosiaalipedagogiikan sovellusalueen, *sosiokulttuurisen innostamisen*, käyttämi-
seen nuorisotyön filosofis-metodologisena perustana, siitä on Leena Kurjen (2007, 204–208) mu-
kaan monissa maissa hyviä havaintoja. Hänen mukaansa sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaa-
lipedagogisen toiminnan kriittisimpiä ja dynaamisimpia suuntauksia ja sopii siksi erityisen hyvin
nuorten kasvun tukemiseen. Sen tavoitteena on saada nuoret osallistumaan oman persoonansa ja
yhteisöjensä aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen ja kulttuurin kriittiseen, omaehtoiseen luomi-
seen, mikä on samansuuntaista nuorisotyön funktioiden kanssa: nuorten liittäminen yhteisöjen ja
yhteiskunnan jäseniksi myös niitä uudistavassa merkityksessä ja kasvaminen omat pyrkimyksensä
tunteviksi yksilöiksi (Nieminen 2008, 22–26). Tavoitteena on nuoren vapautuminen kaiken tukah-
duttamisen alta – olipa kyseessä taloudellinen, poliittinen, kulttuurinen tai uskonnollinen vallan-
käyttö – mutta samalla hänen kasvamisensa dialogin avulla kohti sosiaalista elämää yhteisössään
(Kurki 2000). Edellä mainitut päämäärät ovat samanhenkisiä kriittisen mediakasvatuksen kanssa,
joka tosin keskittyy mediasuhteen kriittiseen kehittämiseen ja mediatuotteiden valmistamiseen yh-
teisöjen aktiivisen rakentamisen sijaan (Suoranta 2003; Herkman 2007).

Sosiokulttuuriseen innostamiseen perustuvan toiminnan pedagoginen ulottuvuus voi sisältää esi-
merkiksi teemaan liittyvää tiedon jakamista ja keskustelua ja sosiaalinen ulottuvuus erilaisin ryhmä-
työmenetelmin toteutettavaa yhteen tulemistä, integroitumista yhteisöön ja osallistumista yhteisön
ja yhteiskunnan transformaatioon. (Kurki 2007, 208–214.) Dialogi on sosiokulttuurisen innostami-
sen varaan rakennetun toiminnan kivijalka. Kurki (2000, 131) ottaa esiin Freiren (2012, 87–89) au-
tenttisen dialogin, jonka avulla ihminen voi eliminoida vieraantuneisuuttaan toisista ihmisistä ja
saada tietoa siitä, miten muut kokevat todellisuuden. Samalla dialogin kävijä alkaa tiedostaa kriitti-
sesti, mitä hän itse tietää ja mitä hän ei vielä tiedä. Freiren mukaan dialogi on suorastaan eksistenti-
aalinen välttämättömyys. Hän kytkee sanan toimintaan niin, että yhdessä lausutun sanan avulla saa-
daan aikaiseksi muutos: *to speak a true word is to transform the world* (emt., 87).

Lähestyn kansanjournalismin käsitettä kertaamalla lyhyesti, minkä viestinnän ja median määritel-
mien perustalle tutkimus on rakennettu. *Viestinnän* määritelmässä tukeudun James Careyn (2009,
19), jonka mukaan viestintä on symbolinen prosessi, jossa todellisuutta tuotetaan, ylläpidetään, kor-
jataan ja muunnetaan. Määritelmä on niin väljä, ettei se aseta erityisiä rajoituksia tutkielmani teke-
miselle. *Medialla* tarkoitan Klaus Bruhn Jensenin (2002, 8–10) nojaten julkisuudessa toimivia ide-
oiden ja maailmankuvien esittely- ja käsittelypaikkoja, jotka ovat samalla osa yhteiskunnallista ra-
kennetta. Määritelmä ”esittely- ja käsittelypaikka” sisältää perinteiset kanavat kuten lehdistön ja
television, mutta ei sulje ulos nuorten mediaryhmän käyttämiä, julkisuudessa toimivia paikkoja ku-
ten erilaiset internet-sivustot keskustelupalstoineen. Edelleen ”ideat” ja ”maailmankuvat” ovat niin
väljiä todellisuuden tuotosten kuvauksia, etteivät ne rajaa ulkopuolelleen mitään mediaryhmän tuot-

tamaa mediasisältöä, olipa kyseessä reportaasi, video, sarjakuva tai jokin ennennäkemätön kerrontatapa, jota en osaa vielä hahmottaa. ”Osa yhteiskunnallista rakennetta” on erityisen sopiva määritelmä kansanjournalismin näkökulmasta, sillä viimeksi mainittu pyrkii toiminnassaan nuorten osallisuuden kokemuksen vahvistamiseen ja jopa transformaatioon, sosiaaliseen muutokseen nuorten elämässä ja yhteiskunnassa. Mainittu median määritelmä sulkee sisäänsä tutkimani nuorten mediaryhmät kokonaan, tuottavat ne mitä, miten, missä, kenelle, mistä syystä tai millä vaikutuksella tahansa. Määritelmä ei ota kantaa siihen, kuka mediasisältöjä tekee, noudatetaanko journalismin tunnusmerkkejä, ihanteita ja ammattietiikkaa ja onko toiminta taloudellista tuottoa tavoittelevaa.

Kansanjournalismia tarkastellaan tässä tutkimuksessa nimenomaan nuorisokasvatuksen kontekstissa ja siitä näkökulmasta, miten sen avulla voidaan edistää nuorten mediataitoja. Kansanjournalismia kuvaillessa on ensimmäisenä todettava, ettei käsitteelle löydy kirjallisuudesta yhtä, täsmällistä ja kaikenkattavaa määritelmää. Toivonkin voivani osallistua tämän pro gradun avulla keskusteluun kansanjournalismi-käsitteestä. Kurki käyttää suomenkielistä nimitystä kansanjournalismi teoksessaan *Sosiokulttuurinen innostaminen* (2000, 144–146), mutta se esiintyy muualla vain harvakseltaan. Muilla kielillä kansanjournalismiin tai sen kaltaisiin ilmiöihin viitataan useilla termeillä (esimerkiksi englanniksi *grassroots journalism*, *citizen journalism*, *popular journalism*, *radical journalism*, *community media*, *civil society media*, *alternative media*, *participatory journalism*, *journalism of the people* ja *media for social change*), ja niiden sisällöstä käydään moniäänistä keskustelua (kuten Steiner & Roberts 2011). Esimerkiksi Clemencia Rodriguez (2001, 164–165) katsoo käsitteen *citizens' media* tarkoittavan sitä, kun vallitsevaan mediakenttään tyytymättömät kansalaiset käyttävät mediateknologiaa saadakseen oman äänensä kuuluviin. Nico Carpentier (2011, 351–359) puolestaan muistuttaa, että käsitteet *participation in the media* ja *participation through the media* eivät ole yhteneväiset; ensimmäinen ei väistämättä johda toiseen eli vaikutuksiin yhteiskunnassa. Odotusten kuulluksi tulemisesta ja yhteiskunnallisesta vaikutusvallasta tulisi hänen mukaansa ylipäättään olla maltillisia, vaikka kansalainen saisikin äänensä kuuluviin mediassa. Järjestelmällinen osallistaminen mediassa taas voi johtaa kansalaisten kesyyntymiseen ja katseen ammattimaistumiseen.

Yritän löytää kansanjournalismille kattokäsitteen ennen kuin määrittelen, mitä tarkoitan kansanjournalismilla tässä tutkimuksessa. Juan Diaz Bordenave (1996, 10–12) lähestyy kansanjournalismia kaukaa kirjoittaen, kuinka demokratian olennainen osa, osallisuus (*participation*), on mahdollonta ilman kommunikaatiota. Aito osallisuus on inhimillinen tarve ja ihmisoikeus, mutta sitä ei saada aikaan millä tahansa kommunikaatiolla, ei varsinkaan vertikaalisella ylhäältä alas suuntautuvalla, yksipuolisella ja autoritaarisella viestintätavalla. Osallistavassa kommunikaatiossa (viestinnässä) osapuolet ilmaisevat itseään vapaasti, saavat tarpeeksi tietoa yhteisen päätöksenteon pohjaksi, tuovat keskusteluun omia aiheitaan, kasvavat tiedoissa ja taidoissa, jakavat tavoitteita, yhdistävät

voimansa, ratkaisevat yhteisiä ongelmia ja juhlivat voittojaan. Osallisuuden luominen vaatii harjoittelua, mutta onnistuessaan kansalaiset voivat muuttaa sosiaalista todellisuutta yhdessä niin, että koko yhteisöstä tulee oikeudenmukainen, mutta myös solidaarinen. Osallistava kommunikaatio on osa yhteiskunnallista muutosta, olipa kyse koulutuksesta, sosiaalisista rakenteista, politiikasta tai mistä tahansa. Bordenave käyttää ilmaisua *participatory communication for social change*. Kommunikaatio on kuitenkin niin laaja käsite, että pääsen lähemmäksi kansanjournalismia käyttämällä Kotilaisen ja Rantalan (2008, 125–137; 2010, 82–83) tapaan käsitettä *mediavaikuttaminen* (*media participation*) silloin, kun mediasisällön tekeminen yhdistetään sisällöllisesti oman mielipiteen muodostamiseen esimerkiksi tavoitteena ratkaista nuorten omasta arjesta esiin nousevia kysymyksiä. Pidän mediavaikuttamisen käsitettä eräänlaisena yläkäsitteenä kansanjournalismille.

Tieteellisen keskustelun moniäänisyyden takia määrittelen kansanjournalismin tämän tutkimuksen lähtökohdista ja siihen liittyvän hankkeen tavoitteista käsin. Määrittelyni nojaa vahvasti Kurjen (2000) esittämään sosiokulttuurisen innostamiseen. Tutkimani *kansanjournalismi ei ole ensisijaisesti journalismia, vaan yhteisöllistä vaikuttamista journalismilta omaksutuin keinoin jonkin sosiaalisen muutoksen aikaan saamiseksi*. Määritelmä ei sisällä tyytymättömyyttä vallitsevan median tilaan, kuten on Rodriguezin (2001, 164–165) määritelmässä, mutta yhteistä näille kahdelle on journalismilta omaksuttujen keinojen käyttäminen ja pyrkimys yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Kansanjournalismin juuret johtavat paitsi sosiaali- myös yhteiskuntatieteisiin. Sosiokulttuurinen innostaminen, johon tutkimuksessa käyttämäni kansanjournalismi nojaa, on yksi sosiaalipedagogiikan suuntaus. Sosiaalipedagogiikka taas sijoittuu usein sosiaali- tai kasvatustieteelliseen viitekehykseen, mutta myös yhteiskuntatieteisiin (Ryynänen 2013).

Koska kansanjournalistisessa sisällöntuottamisessa ei noudateta kaikenkattavasti journalistisia periaatteita, kutsun projektin lopputuotetta journalistisen tuotteen tai sisällön sijaan väljemmin *mediatuotteeksi* tai *mediasisällöksi*. Kansanjournalismissa on kaksi ulottuvuutta: tekninen, eli miten tehdään, ja ideologinen, eli miksi tehdään. Vaikka tavoite on ideologinen – sosiaalisen tietoisuuden lisääminen ja muutoksen aikaan saaminen – mediatuote voidaan valmistaa vain riittävän journalistisen (teknisen) osaamisen tuella. Journalismista poiketen kansanjournalismissa on olennaista, että sanoma kulkee lähettäjiltä vastaanottajille ilman taloudellisen tai muun eliitin, esimerkiksi välineen omistajan tai ammatillisen eliitin, vaikutusta, joten tiedonkulkua ja päätöksentekoa leimaavat horisontaalisuus ja solidaarisuus. (Kurki 2000, 144–146; Kotilainen & Rantala 2008, 11.) Journalistien osaaminen on kansanjournalismissa siis vain väline tavoitteen saavuttamiseksi. *Journalistin ohjeita*, joihin on kiteytetty joukkoviestinnän eettiset periaatteet, ei noudateta kategorisesti, vaan omista lähtökohdista tulkiten. Kansanjournalismia harjoittava kansalainen voi toisin kuin ammattietiiikkaa noudattava journalisti käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mah-

dollisuus – pyrkiihän kansanjournalistinen ryhmä nimenomaan tavoittelemaan parannusta omiin elinoloihinsa. (Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013; Rodriguez 2001.) Lainsäädäntö otetaan kansanjournalismissa toki huolellisesti huomioon, samoin normatiiviset tavat siinä hengessä kuin ne on tiivistetty monille kulttuureille yhteiseen kultaiseen sääntöön *regula aurea*: kaikki, mikä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille (Kurki 2002, 36). Esimerkkinä kansanjournalismista mainitsen Hämeenlinnan seudulla toimivan nuorten kansalaissivuston Vaikuttamon (www.vaikuttamo.net). Vaikuttamon nuorten tuottamien mediatuotteiden sisältöä tai julkisuuteen pääsyä eivät valvo ammattijournalistit, vaan nuoria ohjaavat opettajat ja hankkeen nuorisotyöntekijät. (Kotilainen & Rantala 2008, 10–11.)

Kansanjournalismin pääasialliset tehtävät ovat informaatio, kasvatus ja ihmisten saattaminen liikkeelle. Informaatiota tarvitaan, jotta ihmiset kykenevät refleктоimaan ja toimimaan tiedostavina kansalaisina. Informaation ja kasvatuksen kautta he ymmärtävät historiallisen tilanteensa, ottavat vastuuta kohtalostaan ja ympäristöstään ja muuttavat sitä aktiivisesti. Tehdessään mediasisältöjä ihmiset oppivat jäsentämään ajatuksiaan, terävöittämään mielipiteitään ja kuuntelemaan muiden ehdotuksia. Liikkeelle lähteminen tapahtuu, kun he muotoilevat tavoitteensa, saavat äänensä kuuluviin ja lähtevät toinen toistaan innostaen toimimaan paremman arkipäivän saavuttamiseksi. (Kurki 2000, 144–146.)

Kansanjournalismi toteuttaa mediakasvatuksen tavoitteita, sillä sen piirissä nuoret oppivat arvioimaan mediasisältöjä kriittisesti, lisäävät tietoisuuttaan ja osaamistaan sekä rohkaistuvat tuottamaan mediasisältöjä itse (Kotilainen & Rantala 2008). Tutkimieni mediaryhmien toiminta oli yhtä aikaa sekä kansanjournalistista että mediakasvatuksellista. Siinä missä kansanjournalismi korostaa lopputuloksen eli sosiaalisen muutoksen saavuttamisen merkitystä, mediakasvatus korostaa mediataitojen parantamista, eivätkä nämä painotukset ole toisiaan pois sulkevia. Kansanjournalismi käsitteenä ei näytä saaneen jalansijaa suomalaisessa tieteellisessä kirjallisuudessa, vaikka omaehtoinen mediasisältöjen luominen on mahdollistunut viime vuosina varsinkin Internetin kehityksen myötä. Aion pohtia käsitteen tarpeellisuutta nykyisellä mediakasvatuksen kentällä luvussa 5 saatuaani kansanjournalismin toteuttamisesta lisätietoa tutkimusta tehdessäni. Oletukseni on, että kansanjournalismikäsitettä ei sinänsä tarvita, jos yhteisöllisen mediakasvatusprojektin määrittelyssä mainitaan käytössä olevat kansanjournalistiset erityispiirteet, kuten yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja sosiaalisen muutoksen tavoittelu, ammattijournalistisen päätösvallan puuttuminen ja irtisanoutuminen journalistisesta ammattietikasta, mitä tulee riippumattomuuden vaatimukseen. Vaikka epäilen kansanjournalismi-käsitteen tarpeellisuutta jo nyt, käytän käsitettä tässä tutkielmassa ja vedän johtopäätökset vasta tutkimuksen valmistumisvaiheessa.

Tutkielmassani *yhteiskunta* tarkoittaa inhimillistä todellisuutta ja kaikkea aineellista ja aineetonta mitä siihen kuuluu, olipa se rakennettua, vakiintunutta tai luonnollista, olemassa olevaa tai ei, hyväksyttyä tai ei, pakollista tai vapaaehtoista, rangaistavaa tai ei, tiedostettua tai tiedostamatonta. *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen* ei ole sitä ahtaampi käsite, vaan se tarkoittaa kaikkea edellä mainittuun vaikuttamista mitään keinoa tai tapaa pois sulkematta. (Mukaellen Alasuutari 2007, 11–50.) Siten viihdekin on yhteiskunnallinen ilmiö, jonka avulla nuoret kiinnittyvät yhteiskuntaan, ja sillä voi nähdä olevan yhteiskunnallisen vaikuttamisen funktion, jonka saa näkyviin tarkastelemalla viihdettä esimerkiksi identiteetin rakentamisen, tasa-arvon toteutumisen, nais- ja mieskuvan arvioinnin, maailmankuvan rakentamisen tai kulttuurin tuottamisen näkökulmasta. Sosiokulttuurisen innostamisen kielellä ilmaistuna toiminnan tavoitteena pidetään elämän parantamista, joka saattaa usein olla sama asia kuin yhteiskunnallinen vaikuttaminen, joten en erottele tutkielman tekstissä eri ilmaisuja järjestelmällisesti (Kurki 2000, 19). Yhteiskunnallinen vaikuttaminen tarkoittaa tutkimuksessani samaa kuin *mediavaikuttaminen* (*media participation*) silloin, kun nuoret vaikuttavat yhteiskuntaan tavoitteensa mukaan median ja mediajulkisuuden kautta. Media on vaikutusväline kansalaisen ja yhteiskunnan välissä niin, että syntyy ketju: kansalainen › media › yhteiskunta › muutos. Ketju on karkea kuvaus monimutkaisesta prosessista, mutta antaa kuitenkin käsityksen eri osien yhteyksistä.

Vaikka sovellan tutkimukseni nuorisotyössä nimenomaan sosiaalipedagogista ajattelua, käyn vielä läpi joitakin käyttämiäni nuorisotyön peruskäsitteitä. Martti Hellströmin (2010, 195–200) mukaan 13–17-vuotiaita *nuoria* kutsutaan usein varsinaiseksi nuorisoksi. Nuoret ajattelevat eri tavalla kuin aikuiset, usein musta-valkoisesti, ja he rikkovat sääntöjä kapinoimalla. Useimmat nuoret kykenevät 16-vuotiaina käsitteelliseen ajatteluun, mutta heidän arvostelukykynsä on vasta kehittymässä. Nuoruus on merkittävä kehitysvaihe, eikä siihen liittyviä piirteitä tule pitää epänormaaleina, joskin ne saattavat koetella aikuisia. Hellströmin mukaan aikuisten normeista poikkeavalla käytöksellä on syynsä ja merkityksensä nuorten irtautuessa vanhemmistaan, etsiessä arvojaan ja rakentaessa identiteettiään. Nuoruuden voi määritellä kalenteri-ään lisäksi myös esimerkiksi psykologisen kehitysvaiheen mukaan, juridisen aseman perusteella tai toiminnan luonteen kautta, mutta tyydyn tässä tutkimuksessa kalenteri-ään käyttämiseen johtuen siitä, että tutkimani mediaryhmät on suunnattu kalenteri-ään mukaan ilmaistuna 12–18-vuotiaille (nuorisotalo) tai 14–19-vuotiaille (nuorisokahvila) nuorille (Nivala & Saastamoinen 2007, 10–11). Hellströmin rajauksesta poiketen kutsun siis myös 12- ja 19-vuotiaita nuoriksi. *Nuorisokasvatusta* Hellström kuvaa nuoruuden ikävaiheen kasvatusta positiiviseksi ikäkausipedagogiikaksi. Erityisenä piirteenä nuorisokasvatuksessa on nuorten aseman ymmärtäminen: nämä pyrkivät irtautumaan riippuvuudestaan vanhempiin ja tulemaan omillaan toi-

meen. Nuoret tarvitsevat omaa tilaa, mutta myös suojelua ja rajoja. Nuorisokasvatuksen tulisi tarjota nuorille mahdollisuuksia perehtyä erilaisiin vaihtoehtoihin oman identiteettinsä rakentamisessa.

Nuorisotyön määrittelen sen neljän yleisen tehtävän (perusfunktion) avulla. Ne ovat nuorten liittäminen kulttuuriin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseniksi, ymmärrettynä sekä säilyttävässä että uudistavassa merkityksessä (sosialisaatiofunktio); nuorten kasvaminen ja kehittyminen kuuntelevassa ja kunnioittavassa ilmapiirissä itsenäisiksi ja omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tunteviksi yksilöiksi (personalisaatiofunktio); nuorten sosialisaatiossa ja personalisaatiossa ilmenevien puutteiden tasoittaminen ja vaikeuksien korjaaminen nuorisotyön voimavarojen ja keinojen puitteissa (kompensatiofunktio) sekä yhteiskunnan nuorille osoittamiin voimavaroihin ja niiden suuntaamiseen vaikuttaminen (resursointi- ja allokointifunktio). (Nieminen 2008, 22–26.) *Nuorisotyöntekijällä* ymmärrän käytännön nuorisotyötä tekevää, alan ammattikoulutuksen saanutta työntekijää. Koska ohjaan nuorisotyön projektia ilman nuorisotyön koulutusta, katson roolini olevan nuorisotyöntekijän sijaan *innostaja* sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun perusteella (Kurki 2000, 80–84). Palaan innostajan roolin määrittelyyn tuonnempana luvussa 3.3.

Edellä esitetty nuorisotyön määrittely sen neljän perusfunktion avulla on käytännöllinen työkalu hahmottaessani tutkimuksen aikana eteeni avautunutta nuorisotyön maisemaa. Perusfunktiot eivät kuitenkaan ole mediaryhmääni määrittävä ja ohjaava tehtäväluettelo, vaan ymmärrän nuorisotyön niitä laajempänä, reunoiltaan epämääräisempänä toimintakenttänä. Nuorisokasvatuksen alueena pidän Elina Nivalan ja Mikko Saastamoisen (2007, 8) tapaan nuorisotyötä, koulua, kansalaistoimintaa, kotikasvatusta ja kaikkea yhteiskunnan nuoriin kohdistuvaa *kasvattavaa* vaikutusta. Tutkimani mediaryhmät sijoittuivat edellä mainituista selvästi nuorisotyön alueelle, mutta myös kansalaistoitinnan elementti pyrittiin ottamaan mukaan toimintaan.

Tutkimukseni käsittelee kansanjournalismia eikä kansalaisjournalismia, mutta hahmottelen jälkimmäistä lyhyesti tehdäkseni käsitteiden välistä eroa näkyväksi. *Kansalaisjournalismissa* (englanniksi muun muassa *public journalism*, *civic journalism*, *participatory journalism* tai *citizen journalism*) on yhden määritelmän mukaan kyse ideasta, jonka mukaan tavalliset ihmiset – eivät siis vain koulutetut ammattilaiset – kokoavat ja jakavat tietoa tavoilla, jotka edistävät yleistä tietoisuutta. Toisen määritelmän mukaan toiminnan pitää olla jatkuvaa, mutta kolmannen mukaan satunnainen katastrofikuva julkaisukin riittää. Kansalaisjournalismiksi saatetaan kutsua sitäkin, kun lukija kommentoi uutista tai kirjoittaa lukijapalstalle. (Wall 2012, 2).

Kuvaan tässä pro gradussa kansalaisjournalismia edellisiä vaativammin seuraavasti: Juttu syntyy kansalaisen ja journalistin suunnitelmallisessa, läpinäkyvässä yhteistyöprosessissa, jonka yhtenä tarkoituksena on lisätä kansalaisaktiivisuutta ja vahvistaa demokratiaa myös julkaisun ulkopuolella.

Kansalaisjournalismin periaatteellinen lähtökohta on journalistin ja kansalaisen potentiaalinen kumppanuus, eikä journalistin tule hylätä omaa harkintaansa ja omaksua kansalaisen vastaavaa. Kansalaisjournalismi on siis varsinkin suomalaisittain ennen kaikkea viestintätieteelliseen viitekehukseen sijoittuvaa journalismia, jossa noudatetaan vakiintuneita journalistisia käytäntöjä ja tuotetaan journalistista sisältöä. Esimerkkinä kansalaisjournalismista mainitsen Nuorten Ääni -toimituksen (<http://nuortenaani.blogspot.fi>), jossa nuoret tekevät juttuja omaehtoisesti ja itseään kiinnostavista aiheista, mutta kohtaavat sen jälkeen valtamedian edustajat, jotka portinvartijoina viime kädessä päättävät artikkeleiden ja videoiden kohtalosta. (Ahva 2010, 48–54; Kotilainen & Rantala 2008, 14–18, 108; Ripatti-Torniainen 2011, 9–16.)

Leena Ripatti-Torniainen (2011, 16–19) peräänkuuluttaa kansalaisjournalismin kehittämistä kohti deliberatiivisen demokratian ihanteita ja luottaa kansalaisten kykyyn kehittyä vastuunkantajiksi koskien niitä seurauksia, joita koituu heidän julkisesta mielipiteenilmaisustaan. Vaikka kansalaisjournalismi kehittyisikin tähän suuntaan, Ripatti-Torniaisen esittämä määritelmä on varsin vaativa, jos kyseessä on nuorten ryhmä, joka valmistaa mediatuotteen parantaakseen ensisijaisesti omaa elämäänsä. Sen takia tutkimukseni pyrkii *kansanjournalismin* toteuttamiseen, jossa sanoudutaan irti paitsi ammattijournalismin joistakin periaatteista, myös siitä, että tuotettavan mediasisällön olisi ajettava yleistä etua.

2.2 Mediakasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan suhde

Tutkimustyöni tähtää mediakasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamiseen kansanjournalismin keinoin nuorisotyön kontekstissa. Tutkimieni mediaryhmien käytännön arki nojasi sosiaalipedagogiikkaan, joka kohtaa mediakasvatuksen kriittisen mediakasvatuksen alueella. Juha Suoranta (2003, 164–166) näkee kriittisen mediakasvatuksen tunnuspiirteiksi ainakin seuraavat: Opiskelijoiden ja opettajien uteliaisuuteen oppia todellisuutta panostetaan ja luotetaan, ja opiskelijat otetaan mukaan informaation tulkintaan, tuottamiseen ja rakentamiseen. Opettajia rohkaistaan opiskelijoiden kanssaoppijoiksi oppimaan näiden merkitysmailmaa, ja koulun ja sitä ympäröivän yhteisön välille pyritään aktiivisesti luomaan keskusteluyhteys. Lisäksi tavoitellaan ongelma- ja prosessikeskeistä oppimista ja yhteistoiminnallista ja tekemällä oppimista sekä toisten näkökulmien ymmärtämistä ja hyödyntämistä. Suorannan mainitsemissa tunnuspiirteissä on runsaasti yhtymäkohtia sosiaalipedagogiikkaan. Pyrkimyksenäni on osoittaa, että sosiokulttuurisen innostamisen mallin ja mediakasvatuksellisten keinojen väliin ei jää kuilua, sillä mediakasvatuksen näkökulmissa ja vaiheissa on yhtymäkohtia sosiokulttuurisen innostamisen projektin vaiheisiin varsinkin mitä tulee kriittiseen ajatteluun ja omaehtoiseen sisällöntuottamiseen.

Juha Herkmanin (2007, 9–14, 48) kuvaama kriittinen mediakasvatus keskittyy yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Hänen mukaansa kriittinen mediakasvatus paljastaa vallankäytön rakenteita, kehittää yhteiskunnallista ajattelua, toimii myönteisen minäkuvan rakentamisen apuvälineenä ja auttaa omaksumaan solidaarisuutta, tasa-arvoa ja toisten kunnioittamista – kaikki sosiaalipedagogiikasta tuttuja periaatteita. Yksi sosiaalipedagogiikan selvimmistä eroista Herkmanin kuvaamaan kriittiseen mediakasvatukseen nähden on oppijoiden tietoisuuden hienovarainen virittäminen, joka on sosiaalipedagogiikassa olennainen lähtökohta kaikelle toiminnalle. Herkman pitää lähtökohtana oppilaiden omaa media- ja populaarikulttuurin kokemusta, mutta tietoisuutta ei lähdetä kehittämään hitaasti yhteisöllisenä prosessina sosiaalipedagogiikan tapaan, vaan kokemuksia käytetään tehokkaan, luennoivan mediakasvatuksen ponnistusalueena. Herkmanin kuvailema mediakasvattaja tarjoilee usein valmiina sen, mikä sosiaalipedagogiikassa syntyy hitaammin oppijoiden omana prosessina. Lisäksi kriittinen mediakasvatus ei näyttäydy aidosti yhteisöllisenä prosessina, vaikka kasvatusta saadaankin ryhmässä ja kunkin omaa ajattelua kypsytetään usein ryhmätöitä tehden. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13–32; Kurki 2000, 19–26.)

Kotilaisen ja Rantalan (2008, 68–70) mukaan mediakasvatuksella nuorisotyössä on kaksi lähtökoh-
taa: sosiokulttuurinen innostaminen ja teknologinen vuorovaikutus. Teknologisen vuorovaikutuksen lähtökohdasta media on ensisijaisesti viestinnän väline nuorisotyössä, esimerkiksi erilaiset nuorisotilat verkossa, mitä tutkimukseni ei kata. Sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohdasta mediakasvatuksen tavoite nuorisotyössä on vahvistaa nuorten omaa ääntä mediajulkisuudessa ja edistää nuorten osallisuutta mediaan liittyvissä teemoissa. Kotilainen ja Rantala nostavat pedagogiseen keskiöön nuorten mediataidot, ilmaisutaidot ja kriittisyyden mediaan kohtaan. Tutkimani mediaryhmät pyrkivät nuorten mediataitojen kehittämiseen ja nuorten mediavaikuttamisen lisäämiseen käyttäen sosiokulttuuriseen innostamiseen perustuvaa ohjaustapaa. Nämä pyrkimykset saavat tukea Kotilaisen ja Rantalan kokemuksista, ja jossain määrin myös Suorannalta ja Herkmanilta.

Mediakasvattaja ei ole suojattu ammattinimike, ja ammatti-identiteetin hahmottaminen on vasta aluillaan. Mediakasvatusseuran vuonna 2012 julkaisemassa katsauksessa (Lundvall & Andersson) mediakasvattajiksi listattiin ne tahot tai henkilöt, jotka tekevät mediakasvatusta (joiden katsotaan tekevän mediakasvatusta tai jotka ilmoittavat tekevänsä sitä) tai ovat mukana mediakasvatuksen kehittämisessä. Näin väljä määritelmä ei asetu ristiriitaan sen roolin kanssa, jonka omaksuin itselleni tässä toimintatutkimuksessa.

Tutkimukseni rakentuu sille perustalle, joka mediakasvatuksen alalla on jo luotu. Suomalaisen mediapedagogiikan juuret ulottuvat 1700- ja 1800-lukujen teollisuusvallankumoukseen, kansalliseen heräämiseen ja kansansivistystyöhön, varsinkin lukutaidon opettamiseen koko kansalle (Kotilainen

& Suoranta 2007, 104–107). Mediakasvatuksen moralistinen historia alkoi 1930-luvulla, jolloin katsottiin sanoma- ja aikakauslehtien, mainosten ja muun populaarikulttuurin olevan haitallista muun muassa kunnollisen lukutaidon saavuttamiselle. 1950-luvulla kouluissa jaettiin näkemystä, että media on arvottomampi kuin korkeakulttuuri, mutta lapsia ja nuoria tuettiin myös omaan ilmaisuun median avulla. Tähän linkittyi myös yhteiskunnallisen mediakriittisyyden ja osallistumisen tukemisen perinne. Media on ollut mukana nuorisotyössä ainakin 1960-luvulta lähtien esimerkiksi nuorille tarjottujen elokuvailtojen kautta, mutta nuoret tekivät mediasisältöjä myös itse esimerkiksi kaitafilmikameralla. Media juurtui myös nuorten työpajaperinteeseen, johon palaan myöhemmin.

Peruskoulujen opetussuunnitelmassa mainittiin 1970-luvulla joukkotiedotuskasvatus, jonka tavoitteena oli lasten ja nuorten rohkaisu itsensä ilmaisemiseen viestintän avulla sekä kriittisen asenteen tukeminen median tulkinna. Kouluissa pohdittiin esimerkiksi arvoja mediatodellisuuden taustalla. 1980-luvulla erityisesti viestinnän monimuotoistuminen uuden teknologian myötä sekä yleisökasityksen muuttuminen vaikuttivat mediakasvatuksen kehitykseen. Yleisöä ei pidetty enää median vaikutuksen kohteena vaan yksilöllisenä valitsijana ja merkityksenantajana. (Kotilainen & Rantala 2008, 66–68). Omakohtainen osallistuminen yhteiskuntaan median kautta ei siis ole aivan viime vuosien keksintö, mutta tämän ajan yhteiskunnassa on tarvetta erityiseen uuteen medialukutaitoon demokratian edistämiseksi ja ihmisten vapauttamiseksi. Kriittiseen kansalaisuuteen kasvaminen on tärkeää globaalin median ja kuluttamiseen orientoituneen kulttuurin vallitessa. (Kotilainen & Suoranta 2007, 104–107).

Tänä päivänä käytössä on monia mediakasvatuksen kuvailuja ja malleja. *Mediakasvatus* on Reijo Kupiaisen ja Sara Sintosen (2009, 5, 91–94) mukaan moninainen, monitieteinen ja monikäytännöinen ilmiö, joka muuttuu jatkuvasti, ja erilaisia näkökulmia mediakasvatukseen on yhtä paljon kuin puhujia. Kupiainen ja Sintonen (emt., 14, 78–89) käyttävät muun muassa käsitteitä *medialukutaito* ja *uudet lukutaidot*. Lukutaito-sanasta huolimatta kirjoittajat tarkoittavat käsitteillä huomattavasti teknistä lukutaitoa laajempia taitoja, esimerkiksi kykyä kriittisyyteen ja mediasisältöjen luomiseen. Herkman (2007) lisää käyttämänsä lukutaito-käsitteen eteen sanan *kriittinen*.

Käytän tutkielmassani käsitettä *mediataito*, jonka sisältöä hahmottelen tutkimieni mediaryhmien tavoitteista ja toiminnasta käsin praktisesti: Mediaryhmätoiminnan mediakasvatuksellisenä tavoitteena on kehittää ja monipuolistaa jokaisen osallistujan mediataitoja mediatyöskentelyn ja julkaisemisen avulla. Päämääränä on, että nuori alkaa toiminnan aikana oivaltaa median vaikutusta ja ajatella mediakriittisesti. Hän ymmärtää, että yhteiskunta ja historia ovat ihmisen tekemiä, ja tiedostaa, kuka käyttää valtaa, millä keinoin ja mihin tarkoituksiin. Hän oppii analysoimaan, arvioimaan ja suhteuttamaan tietolähteitä ja mediaa monesta näkökulmasta sekä omaksuu kriittisen lukutaidon.

Nuori ymmärtää ja osaa purkaa yhteiskunnassa vallitsevia taantumuksellisia arvoja, fobioita ja stereotypioita. Tarkoituksena on, että mediaryhmätoiminnan aikana nuori oppii hallitsemaan viestintäteknologiaa projektin vaatimusten laajuudessa. Hän kykenee käyttämään mediaa itseilmaisuuksiin harjoittaen myös itsekritiikkiä ja oman kehityksen seuraamista. Nuori oppii journalismin arvoja, periaatteita ja käytänteitä. Mediatuotteen tekeminen itse syventää mediasuhteen pohdintaa, sillä prosessin aikana eteen tulevat valintatilanteet ovat omakohtaisia ja nuorelle syntyy käytännönläheinen, kriittinen tietoisuus median riippumattomuudesta, luotettavuudesta, etiikasta ja totuudenmukaisuudesta. Mediasuhde ei rakennu enää pelkästään arkipäiväisen mielihyvän pohjalle, vaan nuori hylkää passiivisuuden ja tulkitsee mediassa esiintyviä ongelmia syvällisesti. (Herkman 2007, 48; Suoranta 2003, 69–74, 162–163; Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013; Kurki 2006, 161.)

Tiivistetysti ilmaisten tässä tutkimuksessa *henkilön mediataito tarkoittaa erilaisten mediasisältöjen analysointiin, arvioimiseen, kuluttamiseen, tuottamiseen ja julkaisemiseen liittyvää kriittistä ja itsekriittistä tietoisuutta, rohkeutta, oivaltamista, tietoa ja osaamista sekä niiden kautta oman mediasuhteen kehittämistä*. Ilmaisuu painottaa mediasisältöä, ja katson tarvittavan teknisen osaamisen, esimerkiksi videokameran käyttötaidon, sisältyvän määritelmäni välillisesti. Tämä sama painotus on myös mediaryhmien ohjauksessa, jossa teknistä osaamista opetetaan vain sen verran kuin on välttämätöntä mediasisältöjen luomiseksi ja julkaisemiseksi. Vaikka tarkastelen kumpaakin mediaryhmää usein kokonaisuutena, pyrin näkemään nuoret myös yksilökohtaisesti kahdesta syystä: ensinnäkin saattaa olla työlästä määritellä heterogeenisen ryhmän taitotasoa edes yhdellä mediataidon osa-alueella, ja toiseksi sitä yrittäessä saattaisin korostaa tahattomasti etevimpien nuorten taitoja ja jättää hitaammin edistyneet vaille huomiota ja siten myös vaille tarvittavaa tukea.

Kotilainen ja Rantala (2008, 70–73) käyttävät hekin mediataito-käsitettä, jolla he tarkoittavat perinteistä luku- ja kirjoitustaitoa laajempaa, erilaisiin mediamuotoihin ja niiden yhdistelmiin perustuvaa taitovalikoimaa, jota nuori voi hyödyntää mediakulttuurissa. Mediataitojen alueita Kotilainen ja Rantala kuvaavat kolmiolla, jonka kärjissä ovat oman mediasuhteen reflektointi, median ilmaisutapojen ymmärtäminen ja mediatuotanto sekä keskellä mediakriittisyys, uskallus omaan ilmaisuun. Olen samaa mieltä Kotilaisen ja Rantalan määrittelemän mediataito-käsitteen sisällöstä, mutta täydyn silti edellä esittämäni omaan määritelmäni siitä syystä, että se tarjoaa käyttööni enemmän haluamiani työkaluja arvioidessani mediaryhmien nuorten mediataitojen eri osa-alueiden kehittymistä – haluan esimerkiksi käyttää sanoja *tietoisuus* ja *oivaltaminen*, jotka sisältyvät Kotilaisen ja Rantalan kolmioon asiallisesti, mutta eivät omaan tarpeeseeni nähden tarpeeksi näkyvästi. Lisäksi näen *mediasuhteen kehittymisen* yhden mediakasvatuksen alueen sijaan päätös vaiheena, joka voidaan saavuttaa muiden vaiheiden, kuten mediakriittisyyden kehittämisen ja oman tuotannon tekemisen kautta.

Vaikka tutkimuksessa käytetään omaa mediataidon määritelmää, otan tukea Kotilaisen ja Rantalan (2008, 70–73) mediataitokolmiosta suunnitellessani mediaryhmien toimintaa ja analysoidessani tutkimusaineistoa. Lisäksi otan käytännön toimintaan mallia Kotilaisen ja Rantalan (2008, 104) taulukosta koskien Vaikuttamon kokonaisvaltaista tukea nuorten kasvulle. Taulukko sisältää konkreettisia näkökulmia jaettuina kolmeen osa-alueeseen:

- Pedagogiikka: nuorille merkityksellisiä sisältöjä, itse tekeminen ja kokeminen, vuoro-vaikutus vertaisryhmässä
- Yhteiskunnallinen osallistuminen: todellisia vaikuttamisen kokemuksia, yksi vaikuttamisen kanava lisää
- Media: väline (netti, kamera, kannettava tietokone) houkuttelee ja herättää kiinnostusta, verkkojulkisuutta nuorten tuotoksille ja mielipiteille

Kotilainen ja Rantala (2008, 71) tarkoittavat mediakasvatuksella nuorten mediataitojen pedagogista tukea, jota voidaan toteuttaa keskittämällä tuki ainakin kolmeen mediataitojen eri alueeseen: 1) tekemällä itse ja tutustumalla mediatuotantojen prosesseihin, 2) syventymällä mediaesitysten kerrontaan, jolloin tavoitteena on median ilmaisutapojen eli ”kielen” ymmärtäminen sekä 3) refleктоimalla ja peilaamalla omaa mediasuhdetta mediaympäristöön. Niiden lisäksi taitoalueisiin on kirjoittajien mukaan hyvä lisätä mediakritiikki, tietoisuus omista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä taidot toteuttaa omia mediaesityksiä. Mediataito- ja mediakasvatus-käsitteet ovat keskenään hyvin läheisiä: toinen on yksinkertaisesti ilmaisten tavoite ja toinen keino päästä siihen. Tästä syystä niiden sisällötkin on hyvä määritellä siten, että ne keskustelevat toistensa kanssa. Tässä progradussa katson *mediakasvatuksen tarkoittavan kaikkea sitä toimintaa, jolla pyritään toisen henkilön mediataitojen kehittämiseen, onpa kyse dialogista, arviosta, esimerkin näyttämisestä, ohjauksesta, kysymisestä, kuuntelemisesta, vastaamisesta, luennoinnista, rinnalla kulkemisesta tai mistä tahansa vaikuttamisesta tai vuorovaikutuksesta*. Määrittelyni mediataidosta ja mediakasvatuksesta ovat väljät, millä on varjopuolensa.

Tutkimuksessani käytännön mediakasvatustoiminnan viitekehyksenä toimii sosiokulttuurinen innostaminen ja sen taustalla oleva sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagogiikan ja sosiokulttuurisen innostamisen pääpiirteitä on selostettu luvun 2 alussa, mutta tässä esitellään vielä käsitteiden niitä painotuksia, jotka ovat erityisen merkittäviä tutkimukseni tavoitteleman mediakasvatuksen kannalta. *Sosiaalipedagogiikka* on yhteiskuntatieteisiin laajasti perustuva kasvatuksellinen oppiala, jossa sosiaalinen ja pedagoginen yhdistyvät. Sosiaalipedagogiikka on ajattelutapa, joka pyrkii parempaan elämään, ja sen erityisinä tarkastelun kohteina ovat yksilön ja yhteisön välinen suhde ja yksilön integroituminen yhteiskuntaan. Sosiaalipedagogiikan yleisenä tehtävänä on jäsentää ja toteuttaa sosiaalista kasvatusta, joka auttaa ihmistä kasvamaan ja elämään yhdessä toisten kanssa. Erityisenä

tehtävänä on tukea syrjäytyneitä ja onnettomia ihmisiä ja heidän yhteisöjään niin, että he kasvavat ottamaan enemmän vastuuta elämästään ja parantamaan sitä. Sosiaalipedagogisesti ymmärretty socialisaatio ei ole sosiaalistamista sopeuttavassa merkityksessä, mutta ei myöskään anarkiaa. Socialisaatio on yhdessä asetettujen päämäärien tavoittelua ymmärtäen, että ihminen on omaa maailmankuvaansa aktiivisesti rakentava yksilö. Häntä ei pidä tukahduttaa, vaan hänelle pitää tarjota maailmankuvan rakennustarpeita, joista voi koota mieleisen, mutta myös kriittisen kokonaisuuden. Yhteisö on ihmisen luonnollinen ympäristö, joka tukee ihmisen kasvua ja heijastaa kuvaa siitä, millainen hän itse on ja millaiseksi hän on tulossa. Ilman yhteisöä ihminen ei kehity inhimilliseksi eivätkä hänen itsetuntemuksensa ja elämänhallintansa rakennu vahvoiksi. Sosiaalipedagogisen toiminnan päämäärä on hyvinvoinnin lisääntyminen, joka on samansuuntainen yhteisöllisen mediaryhmätöiminnan tavoitteen, sosiaalisen transformaation, kanssa. (Kurki 2006.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan suuntaus, jossa yhdistyvät kasvatuksellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen toiminta. Toiminta herättää ihmisten tietoisuutta ja motivoi heitä lähtemään liikkeelle ja osallistumaan yhteisölliseen toimintaan. Kokemusten myötä osallistujat uskaltavat ilmaista itseään persoonallisesti ja saavat samalla kokemuksen yhteisöön kuulumisesta. Innostaminen on osallistumista yhteiskunnan rakentamiseen yhdessä muiden kanssa. Yhteisölliset suhteet ovat subjektien välisiä suhteita, ja kommunikaatio perustuu dialogiin. Tavoitteena on luoda sosiaalinen transformatio eli ihmisten elämän laadun parantaminen. Innostamisessa on kolme tasavahvaa rakenneosaa: filosofis-ideologiset juuret, metodologis-strateginen kehys ja käytännön toiminta, jossa hyödynnetään monia erilaisia menetelmiä jatkuvassa vuoropuhelussa teorian kanssa. Selostan näiden rakenneosien sisältämiä käsitteitä, periaatteita ja vaihteita, joita käytän nuorten mediaryhmien toiminnan järjestämisessä ja toisaalta tutkimisessa, luvussa 3.3. (Kurki 2000, 15–21, 46, 76; 2007, 214.)

Tutkimani mediaryhmät eivät ole määriteltävissä *työpajoiksi*, mutta yhtymäkohtia työpajoihin on niin paljon, että luon lyhyen katsauksen työpajatoiminnan periaatteisiin. Nuorten työpajatoiminnan juuret ovat 1940-luvun työtalkooliikkeessä ja 1980-luvun työpajoissa, joiden avulla yritettiin estää nuoria syrjäytymästä työmarkkinoilta. Myös kulttuurisen nuorisotyön alueella järjestettiin työpajoja, joissa esimerkiksi katsottiin elokuvia tai filmattiin itse. Toimittajan taitoihin ohjaavia mediatyöpajoja perustettiin varsinkin 1990-luvulla monimuotoisina projekteina korjaamaan nuorisotyöttömyyttä. Sittemmin työpajan perustehtävä on kehittynyt työssä oppimisen ja yksilöllisten valmennus- ja kuntoutuspalveluiden tuottajaksi, mutta päämääränä on usein vieläkin kapeasti yksilön työmarkkina- ja koulutusaseman paraneminen. Kuva työpajoista on kuitenkin kirjava, ja se muuttuu koko ajan. Yksi erilaisia työpajoja yhdistävä piirre on toimintatila, jossa on mahdollisuus soveltaa ”learning by doing”-periaatetta, tekemällä oppimista ja itse luomista muun muassa John Deweyn

(1957) pragmaattis-pedagogisen lähestymistavan kautta. Työpajoja voi tarkastella myös käyttäen Freireltä (2001 ja 2012) omaksuttua kriittistä näkemystä opettajan ja oppilaan suhteesta. (Työpajatieto, verkkojulkaisu 29.4.2013; Komonen 2008, 429–445; Kotilainen & Sihvonen 2006, 162; Kotilainen & Rantala 2008, 66; Paakkunainen 1995, 11–12).

Määrittelin mediaryhmieni tavoitteet tutkimuksestani ja siihen liittyvästä hankkeesta käsin, jos kohta ne lähestyivätkin työpajatoiminnalle usein asetettuja tavoitteita nuorten elämänhallinnan tukemisesta, osallisuuden vahvistamisesta ja syrjäytymisen ehkäisystä. Siinä missä työpajatoiminnalla nykyään usein tavoitellaan nuoren henkilökohtaista itsenäistymistä, vastuunottoa ja itsetunnon kehittymistä, oma näkökulmani on yhteisöllisempi ja korostaa osallisuutta ja yhdessä vaikuttamista. En omaksunut mediaryhmien metodiksi ohjauksellista työtettä tai valmennusta, vaan pitäydyin sosio-kulttuurisen innostamisen mukaan virittyneissä työtavoissa. Mediaryhmäni edustavatkin työpajatoiminnan sijaan yksinkertaisesti yhtä nuorisotyön muotoa: ympäristöä, jossa nuoret oppivat, kasvavat, viihtyvät, kokevat ja kehittyvät tekemällä työtä. (Työpajatieto, verkkojulkaisu 29.4.2013; Komonen 2008, 429–445; Kotilainen & Sihvonen 2006, 162; Kotilainen & Rantala 2008, 66; Paakkunainen 1995, 11–12).

2.3 Osallisuus ja monikulttuurisuus

Osallisuus on kansalaisen yhteiskunnallista ja kulttuurista toimintaa kuvaava käsite, ja se liittyy myös yhteisölliseen oppimiseen perustuvaan ja yhteiskunnallista vaikuttamista tavoittelevaan mediakasvatukseen (Ripatti-Torniainen 2011; Kotilainen & Rantala 2008, 125–137). Osallisuus on käsitteenä paljon käytetty, eikä sen määrittelystä vallitse yksimielisyyttä. Vaikka osallisuus on sosiokulttuuriseen innostamisen läpäisevä periaate ja toimintatapa, se ei ole pelkästään eikä edes tyyppillisesti sosiaalipedagoginen käsite. Siksi tarkastelen osallisuutta ensin näkökulmasta, joka tulee sosiokulttuurisen innostamisen ulkopuolelta. Pauliina Lehtonen (2013, 10–12) tutki kansalaisosallistumista erityisesti käytäntöjen ja julkisen poliittisen toiminnan näkökulmista. Osallisuus liittyy hänen tutkimuksessaan osallistumiseen siten, että osallisuuden katsotaan toteutuvan silloin, kun kansalaisille syntyy kokemus osallistumisensa merkityksellisyydestä tai vaikuttavuudesta heille keskeisten asioiden määrittelyyn. Lehtosen määrittely on varsin poliittinen, ja nostan sen rinnalle Tomi Kiilakosken, Anu Gretschelin ja Elina Nivalan (2012, 9–33) tapaan toisenkin, sosiaalisuutta korostavan näkökulman. Siinä osallisuudella tarkoitetaan ennen kaikkea sosiaalisia, yhteisöllisiä suhteita: mukaan kuulumisen tunnetta, kohdatuksi tulemistä ja ryhmätyömuotoisia työtapoja.

Omassa tutkimuksessani tarkoitan osallisuudella sekä poliittista (yhteiskunnallista) että sosiaalista osallisuutta, jonka vahvistamiseen mediaryhmässä pyritään sosiokulttuuriseen innostamiseen sopivilla metodeilla. Tutkiessani mediaryhmiä käytän Kiilakosken, Gretschelin ja Nivalan (emt., 9–33; Nivala 2013) kehittämää sosiaalipedagogiikan mukaista synteesiä osallisuuden käsitteestä: osallisuus tarkoittaa 1) olla osa jotakin, 2) toimia osana jotakin ja 3) kokea olevansa osa jotakin. Osallisuuden vastaparina esitetään usein syrjäytymisen käsite, ja ymmärrän osallistamisen sen mukaisesti olevan yksi keino syrjäytymisen ehkäisemiseksi. En kuitenkaan keskity syrjäytymisen merkkien etsimiseen, vaan yksilön ja yhteisön/yhteiskunnan suhteen tarkasteluun, missä yhteydessä syrjäytymisenkin saattaa tosin tulla ilmiönä vastaan. Kotilaisen ja Rantalan tavoin (2008, 7) tarkoitan tutkimuksessani nuorten yhteiskunnallisen toiminnan kentällä erityisesti mediajulkisuutta, mutta en sulje pois muilta elämänaloilta mahdollisesti kertyvää tietoa. Mediajulkisuus ei ole yhteiskunnasta, yhteisöistä tai julkisista tiloista erillinen maailma, vaan niiden osa. Kansanjournalismin näkökulmasta mediajulkisuus on myös yhteiskuntaan, yhteisöihin ja julkisiin tiloihin vaikuttava keino.

Monikulttuurinen näkökulma on ajankohtainen aihe, ja myös hyvin laaja: moniulotteisuudessaan se vaatisi tarkastelua monesta tieteenalasta, kuten kulttuurintutkimuksesta, antropologiasta, sosiaalitieteistä, taloustieteestä ja politiikantutkimuksesta, käsin. Omassa tutkimuksessani monikulttuuriset nuoret esiintyvät kuitenkin kapeasti, lähinnä vain omaehtoisen, mediavälitteisen kulttuurin tuottajan roolissa. (Mattelart 2011, 112–113.) Määrittelen Päivi Marjatta Harisen ym. (2012, 178–179) esimerkin mukaan monikulttuurisiksi ne nuoret, jotka ovat syntyneet Suomen ulkopuolella tai joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tämä määritelmä perustuu oletukseen, että usein nämä nuoret ovat eläneet useammassa kuin yhdessä kansalliskulttuurissa, mutta määritelmästä ei voi päätellä äidinkieltä, kansalaisuutta tai synnyinpaikkaa. Viimeksi mainitut ovat tavallinen tapa määritellä joku monikulttuuriseksi, mutta nuorten mediaryhmässä se on irrelevantti lähestymistapa, kun halutaan keskittyä ymmärtämään monikulttuurisen nuoren kokemuksia ja hänen kohtaamiaan haasteita.

Veronika Honkasalon ja Anne-Mari Souton (2007, 115) esimerkin mukaan lisään monikulttuuristen nuorten määritelmään myös Suomen kansalliset vähemmistöt, kuten saamelaiset ja romanit, huolimatta heidän pitkistä sukujuuristaan Suomessa, sillä he saattavat elää useammassa kuin yhdessä kansalliskulttuurissa. Kun viittaan monikulttuurisuuteen tässä tutkielmassa, tarkoitan kuitenkin käytännössä nuoria, joiden juuret ovat Suomen rajojen ulkopuolella, sillä aineistossani ei ole jälkiä saamelais- tai romanikulttuurista. Pidän mielessäni Honkasalon ja Souton (emt., 119) näkemyksen siitä, että nuoruus saattaa olla monissa kulttuureissa tuntematon käsite, ja esimerkiksi murrosikää pidetään länsimaisena rakennelmana. Suomalainen nuorison vapaa-ajan toiminta saattaa ajautua törmäyskurssille monikulttuurisen kodin kasvatusperiaatteiden kanssa. Miikka Pyykkösen ja Pasi Saukkosen (2009, 114) mukaan kuntien ja järjestöjen nuoriso- ja kulttuuritoiminnan käytännöt eivät

tue riittävästi varsinkaan maahanmuuttajataustaisten nuorten mukaan pääsyä kulttuurin tuottamiseen, ja toivonkin tutkimieni mediaryhmien paikkaavan tätä puutetta.

Mediaryhmien erityisenä tavoitteena on saada niiden tuottaman mediasisällön avulla kuuluviin monikulttuurisilla nuorilla olevaa hiljaista, mahdollisesti stereotyyppiä kyseenalaistavaa tietoa, ja tukea heidän osallisuuttaan. Tämä tavoite liittyy yleisempään toiveeseeni lisätä monikulttuurisuuden hyväksyttävyyttä Suomessa siten, että mitä monikulttuurisempana Suomi mediassa näyttäytyy, sitä helpompi kaikkien ryhmien – niin maahanmuuttajataustaisten kuin kantasuomalaistenkin – on ymmärtää itsensä osaksi samaa, monikulttuurista yhteiskuntaa. Mari Maasillan, Anna Simolan ja Heidi af Heurlinin (2008, 81–87) mukaan ”valtauttavan” mediakasvatuksen avulla voitaisiin edistää maahanmuuttajien osallisuutta vallitsevassa mediakulttuurissa ja saada esiin heissä piilevää potentiaalia hyödyttämään osaltaan suomalaisen median kehitystä. Kurki (2007, 222–223) näkee etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten tarvitsevan erityisesti identiteettinsä ja arvokkuutensa säilymisen tukemista, mikä voidaan toteuttaa esimerkiksi antamalla heille tilaisuus toimia tasavertaisesti muiden nuorten kanssa ympäristön rakentamisessa. Heitä on tuettava yhteiseloön käyttäen metodologisena apuna esimerkiksi monikulttuurista kasvatusta, koulutuksellista toimintaa, juhlia ja kaikkea sitä, mitä nuorten luovuus tuottaa. Pidän mediaryhmien tärkeänä tavoitteena myös monikulttuuristen nuorten hyvinvoinnin lisääntymistä, vaikka tutkimuksessani toimintamethodit saavat sitä enemmän huomiota.

2.4 Tutkimuskysymykset

Asettaessani tutkimuskysymykseni pyrin peilaamaan niitä viestinnän, median, kansalaisten media-vaikuttamisen (*media participation, participatory journalism, media for social change*), mediakasvatuksen ja kansalaisjournalismin teoreettis-filosofiseen perintöön, ja tukeudun tutkimusta tehdesäni sitä koskevaan kirjallisuuteen (Carey 2009; Jensen 2002; Rodriguez 2001; Bordenave 1996; Carpentier 2011; Kotilainen & Rantala 2008; Kotilainen & Suoranta 2007; Ripatti-Torniainen 2011; Kupiainen & Sintonen 2009; Herkman 2007; Christensen & Tufte 2010; Ahva 2010). Katson tutkimukseni juurten ulottuvan Freiren (2001, 2012) kuvaamiin brasilialaisiin maatyöläisiin ja lukutaidon merkitykseen näiden vapautumisessa sorron alta, tosin sovellettuina nuorten äänen esiin pääsemiseen nykypäivän mediajulkisuudessa ja mediakasvatuksen merkitykseen sen edellytyksenä. Tutkimukseni sijoittuu tutkimuskentän samalle alueelle, jossa on aiemmin tutkittu verkkoyhteisöjen kehittymistä (Sirkkunen 2004, 9–23) ja nuorten yhteiskunnallista toimijuutta herättelevää Nuorten Ääni -toimitusta (Kotilainen & Rantala 2008). Omassa tutkimuksessani nuorten mediaryhmätoimintaa toteutetaan sosiokulttuurisen innostamisen varaan rakennettuna yhteisöllisenä projektina, jolla

pyritään muuttamaan nuorten omaa elämää tai ympäröivän yhteiskunnan arkipäivää. Toimintaan liittyvät myös osallisuuden vahvistamisen ja monikulttuurisuuden huomioon ottamisen näkökulmat.

Tutkimukseni sijoittuu Osallistuva nuorten media -hankkeeseen, joka on toiminut vuosina 2012–2013. Hankkeen tavoitteina ovat olleet osallistuvien mediatuottamisen työtapojen kehittäminen, monikulttuuristen nuorisoryhmien osallisuuden tukeminen, toiminnallisen mediakasvatuksen kehittäminen, nuorten ruohonjuuritason hiljaisen tiedon esiin nostaminen, medialukutaitojen kehittäminen ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Tekemäni tutkimus sisältää kaikki edellä mainitut tavoitteet, mutta ne painottuvat tutkimuksessani eri tavalla kuin hankkeessa. Tutkimukseni pääpaino on toiminnan ja työtapojen ja niihin liittyvien metodien tutkimuksessa: miten nuorten kansanjournalistisen mediaryhmän voisi järjestää, jotta nuoret oppisivat sekä mediataitoja että yhdessä elämistä? Tavoitteenani on tuottaa hankkeeseen tietoa, jonka avulla voidaan rakentaa mediakasvatusta ja monikulttuurisuutta käsittelevä toiminnallinen malli nuorisotyöstä. (Kotilainen 11.2.2013.)

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten kansanjournalismi rakentuu mediakasvatukseksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä nuorisotyön kontekstissa. Pyrin tavoitteeseen asettamalla aineistolleni seuraavan tutkimuskysymyksen:

Millaista mediakasvatusta rakentuu kansanjournalistisessa nuorten mediaryhmässä, jonka mediapedagogisena perustana ovat sosiokulttuurisen innostamisen metodit?

Lisäksi asetan aineistolleni seuraavanlaiset alakysymykset:

Miten mediaryhmätoiminnalla voi kehittää ja monipuolistaa nuorten mediataitoja? Miten sillä voi tavoitella nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista? Miten voidaan tukea eri kulttuureista tulevien nuorten osallisuutta mediaryhmään?

Tutkimuskysymysten laatimisessa ei ole kyse ainoastaan omasta pohdinnastani, sillä toimintatutkimuksen tekeminen on yhteisöllistä ja ryhmä saattaa vaikuttaa tutkimuksen tavoitteisiin jollakin yllättävällä tavalla, jota en voi jättää huomiotta. Tutkijana tehtävänäni on käsitteellistää ilmiöitä ja kehittää käyttöteoreettista tietämystä, mutta myös auttaa nuoria kuvailemaan ja selkeyttämään ongelmia sekä kartoittaa olosuhteita ja lähtökohtia, joista he ponnistavat kohti tavoitettaan. Omat tutkimustavoitteeni eivät siten voineet suojautua nuorten kanssa käytävän dialogin vaikutuksilta. On jopa todettava, että ryhmän vaikutuksilta suojautuminen olisi vahingoittanut olennaisesti sosiaalipedagogiikan ja toimintatutkimuksen periaatteita, joihin olen sitoutunut. Tutkimuskysymykseni saivatkin lopullisen muotonsa vasta mediaryhmien toiminnan päätyttyä. (Kiviniemi 1999, 69–71; Kurki 2000.)

3 Tutkimusta ja sosiokulttuurista innostamista

Tutkin nuorisotyössä sovellettavaa kansanjournalismia, jonka avulla tavoitellaan mediataitojen kohentamista sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä. Toiminta- ja tutkimusmenetelmät valittiin tavoitteen mukaisesti: mediakasvatuksellinen toiminta rakennettiin sosiokulttuurisen innostamiseen perustuvien metodien varaan ja tutkimusmenetelmäksi valittiin sosiaalipedagogiikkaan hyvin sopiva toimintatutkimus.

Lähestyn tutkimusmetodiani määrittelemällä ensin toimintatutkimuksen, toimintaa pohjustavan kartoittavan tutkimuksen ja mediaryhmien arkeen kuuluneen arvioinnin keskinäisen suhteen, sillä ne menevät käytännössä osittain päällekkäin. *Kartoittavaa tutkimusta* oli tehtävä, sillä oli tunnettava riittävässä määrin se todellisuus, jossa toiminnan oli tarkoitus tapahtua. Sitä varten selvitin tutkimuskohteiden suhdetta alueen yleiseen tilanteeseen, jotta mediaryhmiä ei käsiteltäisi irrallisina ympäristöstään. Alueellisen tutkimusvaiheen jälkeen siirryin tutkimaan nuoria, joiden kanssa toiminta toteutettiin, ja yritin kerätä heiltä mahdollisimman paljon henkilökohtaista taustatietoa esimerkiksi perheestä, median käytöstä ja yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Ryhmien ensimmäisissä kokouksissa kyseltiin nuorten ongelmia, intressejä ja toiveita ja toisaalta jo saatuja kokemuksia ja osaamista. Keskustelujen tarkoituksena oli saada selville, mitä nuoret tavoittelivat mediaryhmään osallistumisella. Kartoitin myös toiminnan resursseja keräämällä tietoa mediaryhmien välittömän toimintaympäristön infrastruktuurista ja organisaatiosta, inhimillisistä ja taloudellisista resursseista, osaamisesta ja palveluista, normeista, tiloista, välineistä ja tekniikasta. (Kurki 2000, 98–108.) En raportoi kerättyä tietoa järjestelmällisesti, vaan ainoastaan siltä osin, kuin tiedolla on merkitystä tutkimieni ryhmien toiminnalle. Suunnitelmalliseen, monella eri tavalla toteutettuun *arviointiin* yritettiin osallistaa mahdollisimman moni toiminnassa mukana ollut ihminen koko toiminnan ajan. Tämän prosessiarvioinnin avulla oli tarkoitus kirkastaa ryhmien toiminnalle asetettuja tavoitteita ja suunnata toimintaa sen keston ajan. (Emt., 150–153.)

Edellä olevan lisäksi *toimintatutkimuksellani* on omat tavoitteensa ja menetelmänsä, joiden avulla pyrin vastaamaan pro gradu -tutkielman tutkimuskysymyksiin. Käytännössä tutkielman tekstistä ei voi aina erottaa, onko kyse kartoittavasta tutkimuksesta, projektin arvioinnista vai toimintatutkimuksesta, eikä se ole tarpeenkaan. Niiden välillä ei ole tosiasiallista ristiriitaa, sillä ne sijaitsevat toisiinsa nähden päällekkäin ja sisäkkäin, joskin jokainen niistä pyrkii tarkentamaan katsettaan eri aikaan, eri kohteisiin ja eri etäisyydeltä.

Valitsin sosiokulttuuriseen innostamiseen nojautuvien mediaryhmien tutkimusmetodiksi toimintatutkimuksen sen joustavuuden ja luontevuuden takia. Sosiaalipedagogiikka on vahvasti käytäntöön

sitoutunut tiede, ja se, mitä tehdään, on tiedonmuodostuksen keskiössä. Erityisiä sosiaalipedagogisia tutkimusmenetelmiä ei ole, vaan tutkimusmetodin valinnassa lähtökohta on sosiaalipedagoginen kysymyksenasettelu. Käytännössä toimintatutkimus on sosiaalipedagogiikassa varsin relevantti tutkimustapa, sillä sekä sosiaalipedagogiikassa että toimintatutkimuksessa lähtökohta on osallistujien kokema ja tuntema ongelma, ja tavoitteena on saada aikaan parannus. (Hämäläinen & Kurki 1997, 43–48.)

Toimintatutkimuksen kuvailu on vaikeampaa kuin sen valitsemisen perusteleminen, sillä kyseessä on pikemminkin yleinen idea kuin perinteinen tutkimusmenetelmä. Toimintatutkimus on tietty tapa orientoitua ja toimia tutkijana – kyse on enemmän ajattelun mallista kuin tekniikasta. Tutkija ei pitäydy ulkopuolisen tarkkailijan roolissa, vaan hänen tulee päinvastoin sitoutua sosiaalisen todellisuuden parantamiseen moraalisesti ja eettisesti, ja hänen ajatteluaan läpäisevät yhteiset arvot, usko jokaisen ihmisen kykyyn parantaa tilannettaan ja vahva toivo paremmasta huomisesta. Moneen muuhun tutkimusmetodiin verrattuna poikkeuksellista toimintatutkimuksessa on se, että ryhmän jäsenet ovat aktiivisesti mukana tutkimuksessa ongelmanmäärittelystä tavoitteiden asettamiseen, tutkimuksen vaiheiden suunnitteluun ja tulosten arviointiin saakka. Tutkijan rooli ryhmässä on toimia koordinaattorina, kirjaajana ja täsmentäjänä, mutta tutkimustyön on tarkoitus myös parantaa hänen kasvatuksellista näkemystään. Käytännön tutkimustyö on luonteeltaan avointa ja joustavaa, ja siinä käytetään monia eri metodeja, joskin kvalitatiiviset menetelmät lienevät tyypillisempiä kuin kvantitatiiviset. (Hämäläinen & Kurki 1997, 43–48.)

Toimintatutkimus jossain laajuudessa on aina olennainen ja välttämätön osa sosiokulttuurisen innostamisen projektia; voidaan jopa sanoa innostamisen olevan samalla toimintatutkimusta. (Kurki 2000, 26–27, 80–92). Toimintatutkimus on reflektiivinen – myös itsereflektiivinen – ja käytännönläheinen tutkimustapa, jonka tavoitteena on herkistää ihmiset osallistumaan ja ponnistelemaan muutoksen aikaan saamiseksi. Sille on tyypillistä syklisyys, kun toiminta ja sen havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat toisiaan. Tutkimani nuorten mediaryhmä nuorisotalossa lopetti toimintansa vain seitsemän kokoontumiskerran jälkeen, jona aikana spiraali ehti kiertyä yhden kierroksen. Toinen sykli käynnistettiin vielä samana syksynä monikulttuurisessa nuorisokahvilassa käyttäen hyväksi ensimmäisen syklin aikana karttunutta tietoa ja osaamista. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 36–44.)

Kun pro gradu -tutkielmani alkoi aineistonkeruun päätyttyä hahmottua, tarkastelin, miten se täytti toimintatutkimus-genren tunnusmerkkejä. Kahden syklin välissä vaihtuivat sekä toimintapaikka, toimintametodi että osallistuvat nuoret, minkä perusteella voisi esittää, että toinen tutkimussykli ei ole ensimmäisen syklin perustalle rakentuva uusi kierros, vaan uutta toimintaa (Heikkinen & Jyr-

kämä 1999, 36–44). Täten olisi perusteltua kutsua tutkimusta pikemminkin tapaustutkimukseksi, joka on määritelmällisesti laajempi käsite, pikemminkin tutkimusstrategia kuin tutkimusmetodi. Tutkielma tosiaan tarkastelee kahta erilaista tapaa järjestää mediakasvatusta nuorisotyön puitteissa, ja sitä luonnehtivat tapaustutkimukselle tyypillisesti kiinnostus sosiaalisiin prosesseihin, monenlais-
ten aineistojen käyttö ja kokonaisvaltaisuuteen pyrkivä analyysi kyseisistä mediakasvatuksen toteutusmuodoista. (Laine ym. 2007, 9–10.) Toisaalta tutkimukseni molemmat syklit läpäisee vahva pyrkimys kehittää mediakasvatusta nuorisotyössä toimintatutkimuksellisen työtavan avulla ja sosio-
kulttuuriseen innostamiseen nojautuen, ja myös oman mediakasvattajan roolini kehittyminen jatkuu johdonmukaisesti molempien syklien ajan. Näistä syistä on syytä pitää tutkimustani toimintatutkimuksena, vaikka sillä on myös tapaustutkimuksen tunnusmerkkejä.

Pauliina Lehtonen (2007, 245–253) pitää toimintatutkimusta yhtenä tapaustutkimuksen versiona, jos kohta toiminnallisuus tuo tapaustutkimukseen erityispiirteitä, esimerkiksi vaatimuksen erityisen suuresta kyvystä itsereflektioon ja kriittisen näkökulman säilyttämiseen analyysivaiheessa. Toisaalta toimintatutkimuksellinen ote avaa Lehtosen mukaan näkymiä toiminnan taustoihin, syihin ja seurauksiin syvemmin kuin esimerkiksi haastatteluihin perustuva tapaustutkimus. Lehtosen (2007, 252) esimerkin rohkaisemana haluan ensisijaisesti nähdä toimintatutkimuksen ja tapaustutkimuksen toisiaan hedelmöittävän yhteisvaikutuksen enkä korostaa niiden eroavaisuuksia.

3.1 Aineisto

Tutkimukseen ja raportointiin kului aikaa runsaat puolitoista vuotta. Keväällä 2013 tutustuin Osallistuva nuorten media -hankkeen yhteistyökumppaneiden toimintaan tavoitteena löytää tutkimukselleni sopivin foorumi. Samaan aikaan kartoitin tutkimuskenttää ja kokosin lähdekirjallisuutta paitsi itse tutkimusta varten, myös perehtyäkseni paremmin nuorisotyöhön, joka oli minulle varsin uusi toimintakenttä. Suoritin myös kaksi sosiaalipedagogiikan kurssia, joiden aikana pohdin tulevan tutkimukseni näkökulmasta monikulttuuristen nuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja rooliani nuorten ryhmän innostajana. Toukokuussa 2013 kutsuin koolle hankkeen ne osapuolet, joita ehdotukseni tutkimuksen toteuttamisesta koski, ja syntyi päätös tutkimuksen tekemisestä nuorisotalossa kokoontuvassa mediaryhmässä. Aloitin kartoittavan tutkimustiedon keräämisen saman tien aloittaen kaupungin väestörakenteesta (Tapio 19.6.2013). Pystyin testaamaan joitakin käytännön ohjauskeinoja eräässä lukiossa järjestämässäni mediatyöpajassa kesäkuun alussa, mistä kertyi hyödyllistä osaamista. Kesän 2013 työskentelin toimittajana paikallislehdessä ja hahmottelin työn ohessa mediaryhmän toimintasuunnitelmaa ja aineistonkeruun tapoja sekä orientoiduin nuorten ohjaamiseen ja tutkimuksen tekemiseen. Tutkimukseni nuorisotalon mediaryhmässä alkoi syyskuun

alussa 2013 jatkuen marraskuun alkupuolelle. Tutkimus jatkui siitä joulukuun asti monikulttuurisessa nuorisokahvilassa. Kirjoitin tätä tutkielmaa vuoden 2014 ajan.

Tutkimusaineiston rakenne ja määrä ovat kahdessa tutkimusyksikössä keskenään varsin erilaiset, sillä syklien välillä vaihtuivat paitsi toimintapaikka ja -tapa, myös kohteena olevat nuoret. Tutkimusaineiston lajit ja määrät on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Aineiston määrä lajeittain eri sykleissä

Aineistolaji	Määrä 1. syklissä	Määrä 2. syklissä
Haastattelu/nuoret	7 päivänä	9 päivänä
Haastattelu/aikuiset	6 kpl	23 kpl
Havainto	9 päivänä	10 päivänä
Tutkimuspäiväkirja	10 päivänä	11 päivänä
Dokumentti	38 kpl	59 kpl

Taulukossa 1 mainittuja lukuja on vaikea verrata keskenään, sillä aikuisen haastattelu saattoi olla lyhimmillään parin kysymyksen mittainen ja toisaalta nuorten haastatteluaineistoa kertyi yhdeltä päivältä helposti useita sivuja. Nuorten haastatteluja ei järjestetty strukturoidusti, vaan ne nivottiin osaksi mediaryhmissä käytyjä keskusteluja ohjaajien ja nuorten kesken. Tavallisesti kyseessä oli ryhmähaastattelu, mutta nuoria haastateltiin kahden keskenkin, jos siihen tarjoutui sattumalta tilaisuus esimerkiksi sen takia, että muita nuoria ei ollut paikalla. Nuorten haastattelujen määräksi on ilmoitettu niiden päivien lukumäärä, jolloin haastatteluksi katsottavia keskustelutilanteita syntyi. Aikuisten haastattelut olivat yleensä kahdenvälisiä keskusteluja kysymyksineen ja vastauksineen, joten niiden määrän voi ilmoittaa kappaleittain. Tärkeä aineistonkeruutapani oli osallistuva havainnointi, jonka määrän laskeminen on hankalaa – tässä määräksi on ilmoitettu niiden päivien lukumäärä, jolloin tein paikan päällä havaintoja toiminnasta ja kommunikaatiosta. Termillä tutkimuspäiväkirja viitataan toimintakauden aikana tekemiini johtopäätöksiin, kysymyksiin tai oivalluksiin, ja ilmoitan aineistomääräksi niiden päivien määrän, joilta olen tehnyt näitä kirjauksia tutkimuspäiväkirjaani. Tutkimuspäiväkirja on olennainen aineiston osa, sillä sen avulla pyrin aineistojen reflektointiin, analysointiin ja havaittujen ilmiöiden käsitteellistämiseen jo mediaryhmän toiminnan aikana, jotta toimintaan olisi ehditty tuoda uusia ideoita ja kokeiluja. (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 29–36; Lehtonen 2013, 60–65; Huovinen & Rovio 2006, 94–105.) Aineistona olevat dokumentit on eritelty tarkemmin taulukossa 2.

Taulukko 2. Aineistodokumenttien määrä lajeittain eri sykleissä

Dokumentin laji	Määrä 1. syklissä (kpl)	Määrä 2. syklissä (kpl)
Ryhmän tuottama mediasisältö	2	2
Nuoren tekemä arvio	0	12
Aikuisen tekemä arvio	0	3
Kokousmuistio	5	0
Sähköpostiviesti	16	29
Facebook-päivitys	15	12
Muu dokumentti	0	1
Yhteensä	38	59

Sadoista tutkimuksen aikaisista sähköpostiviesteistä aineistoksi on poimittu ne, joiden sisältö vastasi tutkimukseen valittujen analyysivälineiden asettamaan haasteeseen. En laskenut mukaan sellaisia sähköpostiviestejä, joilla ei ollut arvoa aineistona, vaan jotka käsitelivät esimerkiksi käytännön järjestelyjä koskien mediaryhmien toimintaa.

Juuri mitkään aineistossa olevista suullisista sitaateista eivät ole tarkasti litteroituja, sillä äänitystä ei useimmiten käytetty. Vaikka kirjoitan nopeasti, kynää ja paperia käyttäen en pystynyt aivan puhe-nopeuteen, joten olen täydentänyt sitaatteja myöhemmin muistinvaraisesti samaan tapaan kuin toimittaja tekee muistiinpanoja haastattelutilanteessa ja myöhemmin täydentää niitä. Toimitin monet aikuisten puhutut sitaatit yleiskielisiksi, sillä ne olivat muutenkin lähellä yleiskieltä. Nuorten sitaatteja en toimitannut yleiskielisiksi, jos olin saanut kirjattua ne ylös nuorten käyttämällä kielellä. Vaikka kirjoitan tietokoneella nopeammin, kynän ja paperin käytön hyvä puoli oli se, että pystyin tekemään muistiinpanoja myös tilanteissa, joissa tietokoneen käyttö olisi ollut hankalaa tai äänittäminen epäluontevaa: käytäväkeskustelussa, haastattellessani autoa ajavaa henkilöä tai seisooessani ahtaan studion nurkassa tarkkailemassa. Puheenvuorojen kirjaamisen lisäksi olen tehnyt havaintoja puhettavasta tai eleistä, esim. ”henkilö huokaisi”.

3.2 Etiikka

Kaikki mediaryhmätoimintaan osallistuneet nuoret olivat alaikäisiä. Ensimmäisessä syklissä nuorten huoltajilta pyydettiin kirjallinen lupa mediaryhmätoiminnassa kerätyn aineiston ja tuotettujen mediasisältöjen käyttämiseen. Samassa yhteydessä jaettiin *Suostumus tutkimukseen osallistumiseen-*

lomake, jossa selostettiin ryhmässä tehtävää tutkimusta ja pyydettiin alle 15-vuotiaan nuoren huoltajilta allekirjoitusta. Lomakkeessa kerrottiin myös nuorten anonymiteettia suojaavat periaatteet ja tutkimuksen motiivit ja tavoitteet sekä se, miten tutkiminen hyödyttää tutkimuksen kohteita ja muita nuoria. Toisessa syklissä tutkimussuostumuslomakkeiden jako epäonnistui, sillä yksikään nuori ei yksikertaisesti halunnut ottaa niitä vastaan. Tutkimuksen tekemisestä kerrottiin nuorille kuitenkin suullisesti eri tilanteissa, minkä jälkeen nuorilla oli mahdollisuus vetäytyä aineistonkeruun ulottumattomiin esimerkiksi nuorisokahvilan toiseen huoneeseen. Nuoret luovuttivat lisäksi allekirjoituksellaan kaupungin nuorisopalveluille oikeuden esittää ja julkaista ei-kaupallisissa tarkoituksissa ilman korvausta nuorisokahvila-aiheisen videoteoksen, jonka tekemiseen he osallistuivat. Nuorisokahvilan työntekijät pyysivät esiintymisluvan puhelimitse alle 15-vuotiaiden huoltajilta. Tutkijana pyrin olemaan aina valmis vastaamaan tutkimusta ja mediaryhmätoimintaa koskeviin kysymyksiin. (Huovinen & Rovio 2006, 94–100; Kuula 2006.)

Aineiston keruuvaiheessa – esimerkiksi tehdessäni muistiinpanoja meneillään olevasta keskustelusta – käytin nuorten oikeita etunimiä, mutta valmiissa pro gradu -tutkielmassa nimet on korvattu tunnisteilla, joita ei voi yhdistää henkilöihin. Aineisto, jossa on oikeat henkilönimet, oli koko tutkimuksen ajan ja on sen jälkeenkin pysyvästi vain minun hallussani. Tunnisteessa mainitaan nuoren ikä, jos se on tiedossa, sillä se on tutkielman lukijan kannalta nuoren toiminnan ymmärtämistä edistävää tieto. Kiinnitin erityistä huomiota anonymiteetin varmistamiseen niissä tapauksissa, kun paikalla oli vain muutama nuori tai kun viittasin esimerkiksi julkaistuun juttuun, jossa jutun tekijän eli mediaryhmänuoren nimi mainitaan. Pyrin siihen, ettei lukija pystyisi päättelemään tutkimuksessani tunnisteella esiintyvän henkilön nimeä lukemalla tutkimusta ja juttua rinnakkain. Salasin usein myös nuorten sukupuolen, jotta tutkimuksesta tietävät nuorten kaveritkaan eivät voisi jäljittää, kuka nuori sanoi mitään pienryhmätilanteissa (Siivonen ym. 2011, 39). Anonymiteettia koskevat valintani ovat vaihdelleet ajoittain tilannekohtaisesti. Jätän mainitsematta myös tutkimani kaupungin nimen, mediaryhmien erisnimen ja mediaryhmien toimintapaikkojen erisnimen. Kaikille henkilöille, joiden toimintaa, tekstejä tai puhetta olen kuvannut tai lainannut tutkielmassa, on pyritty antamaan mahdollisuus tarkistaa omat osuutensa ja antaa palautetta. Yleisestikin pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. (Kuula 2006.)

3.3 Analyysivälineet

Tutkimukseen valitut aineiston analyysivälineet palvelivat myös toiminnan suunnittelun ja toteutuksen työkaluina. Taulukossa 3 on esitetty analyysivälineiden karkea jako eri kategorioihin.

Taulukko 3. Analyysivälineet jaoteltuina eri käsitteiden mukaan

Mediakasvatus	Sosiokulttuurisen innostaminen	Osallisuus	Monikulttuurisuus
Mediasuhteen reflektointi	Kulttuurinen demokratia	Osallistuminen	Nuorten keskinäiset suhteet
Median ilmaisutapojen ymmärtäminen	Persoonaa ja yhteisö	Vaikuttaminen	Nuoren ja ohjaajan suhde
Mediakriittisyys	Dialogi	Jäsenyys	Suomen kielen taidon merkitys
Mediatuotanto	Metodit		Sukupuolten tasa-arvo
Pääsy julkisuuteen	Tietoisuus, oivalttaminen, tavoite		Identiteetti
Mediataidon kehittyminen	Yhteydet ryhmän ulkopuolelle		
Mediasuhteen kehittyminen	Työnjako, työ		
Mediakasvatuksen antaminen	Transformaatio		
	Innostajan rooli		
	Arviointi		

On huomattava, että taulukon jokainen sarake on vajaa, sillä halusin antaa taulukon avulla yleisnäkymän aineistoanalyysiin ja välttää päällekkäisyyksiä sijoittamalla yhden analyysivälineen vain yhteen sarakkeeseen, vaikka se voisi sijaita useammassa. Näin on esimerkiksi *osallistumisen* laita: sen voisi perustellusti sijoittaa minkä tahansa otsikon alle, ja aineistoanalyysissä osallistumista pohditaankin käytännössä monessa eri kohdassa. Aineistoanalyysi, joka on esitetty luvussa 4, nojautuu edellä olevaan taulukkoon, mutta sitä ei esitetä yhtä kategorisesti. Esimerkiksi monikulttuurisuuden merkityksen tutkiminen oli työlästä siksi, että ensimmäisessä syklissä ei ollut monikulttuurisen taustan omaavia nuoria, ja toisessa syklissä monikulttuuristen nuorten yksilöhaastatteluja ei voitu tehdä. Niinpä monikulttuurisuuden tutkiminen jäi nuorten tarkkailemisen ja nuorisotyöntekijän haastattelujen varaan, jos kohta analyysivälineistä oli niiden tekemisessä hyötyä.

Tutkimukseen valitut analyysivälineet nojautuvat tutkielman teoriapohjaan, jota on selostettu luvussa 2, ja nostan tässä huomion kohteeksi vain joitakin välineitä, joita on syytä tarkentaa lisää. Omakseen Ole Christenseniltä ja Birgitte Tufte (2010, 114) mediaryhmien arjen tueksi rungon, johon sisältyy sekä median analysoimista että vaiheistettua luomista loppuarviointineen. Monet seuraavista kohdista, esimerkiksi nykytilanteen kriittinen tarkastelu, työnjako ja vaikuttamispyrkimys, ovat tuttuja sosiokulttuurisen innostamisenkin ajattelusta, mutta Christenseniltä ja Tufte (2010, 114) sain konkreettisemmän marssijärjestyksen mediaryhmien kokoontumisia varten:

- Aiheen pohtiminen ja aihetta käsittelevien julkaisujen kriittinen tarkastelu yhdessä. Mikä on nuorten näkemys aiheesta ja sen käsittelystä julkisuudessa? Mitkä ovat käytettävissä olevat mahdollisuudet saada oma ääni esiin, mitkä ovat rajoitukset? Mikä on kerrontatapa ja genre? Kuka on yleisö, ja miten se otetaan huomioon? Miten julkaisulla halutaan vaikuttaa, ja mihin?
- Suunnitellaan oma sisällöntuotanto, tarvittaessa ryhmiin jakautuen.
- Sovitaan työnjaosta ja luodaan ja julkaistaan sisältö. Tarvitaanko markkinointia tai jakelua?
- Keskustellaan omasta julkaisusta kriittisesti. Miten itse luotu sisältö sijoittuu median kentälle? Luodaanko lisää mediasisältöä samasta aiheesta, ja mitä silloin tehdään toisin? Mitä opittiin projektin aikana?
- Miten voidaan saada tietoa julkaisun näkyvyydestä ja vaikutuksista? Päästiinkö tavoitteisiin?

Tarkoitus ei ole edetä vaiheesta toiseen tiukassa järjestyksessä, vaan prosessin sallitaan edetä spiraalimaisesti, tai taifuunimaisesti, kuten Christensen ja Tufte (2010, 117–119) kuvaavat. Prosessin aikana on siis mahdollista palata johonkin aiempaan versioon ja kehittää sitä, mikä on luontevaa varsinkin, jos työn alla ei ole perinteinen mediatuote vaan digitaalinen.

Mediaryhmien arki rakennettiin pääasiassa sosiokulttuurisen innostamisen teorian varaan. Siinä missä kulttuurinen demokratisaatio pyrkii tuomaan esimerkiksi taiteen kansan ulottuville, *kulttuurisessa demokratiassa* tavoitteena on kansalaisten osallistuminen ja kulttuurin tuottaminen. Jälkimmäinen ei sulje pois edellistä, vaan toisten kulttuurien ymmärtäminen ja kunnioitus ovat omaehtoisuuden kulttuurin tuottamisen perusta. Kulttuurilla ymmärretään tässä valikoitua korkeakulttuuria ja muista erottuvaa elämäntapaa, mutta ennen kaikkea ihmisten arkipäivää ja sen jatkuvaa uudelleen luomista. Myös mediaryhmillä on oma kulttuurinsa, jonka muodostavat ja jota uudistavat kaikki mediaryhmien toimintaan osallistuvat ja vaikuttavat henkilöt. (Kurki 2000, 14–25, 54–63.)

Ihminen on samaan aikaan sekä *persoonallinen* että *yhteisöllinen*. Toiminnassa kiinnitetään huomiota siihen, että yksilö voi osallistua ryhmään siten, että persoonallinen vapaus ja kasvu mahdollistuvat, sekä siihen, että ryhmän rohkeus, osaaminen ja toimintakyky voivat lisääntyä. Yhteisö-käsite ymmärretään tutkielmassa väljästi, ja mediaryhmä luetaan yhteisöksi, vaikka sen aitouden voisi asettaa myös kyseenalaiseksi. Sosiokulttuurisessa innostamisessa yhteisön tunnusmerkkejä ovat dialogi, solidaarisuus, avoimuus ja uudistuminen, mutta myös integraatio ja pysyvyys. (Kurki

2000, 28–30, 43, 129–132.) Keskinäistä ymmärtämistä, kunnioitusta ja tiedon kumuloitumista lisäävä *dialogi* perustuu rakkaudelle ja tasavertaisuudelle, joiden olemassaolosta pyrin tekemään havaintoja (Kurki 2000). Pysin tuomaan mediaryhmän käsittelyyn käsitteet *etiikka*, solidaarisuus, kunnioittaminen ja suvaitsevaisuus, jotta niiden sisältöä pohdittaisiin yhteisessä dialogissa. Solidaarisuudella ymmärrän lähtökohtaisesti toisen ihmisen todellisuuden aitoa ymmärtämistä, hänen arvokkuutensa tunnustamista ja tarvittaessa hänen elämänsä pelastamista tukahduttamiselta, sorrolta tai syrjäyttämislähtöiseltä. (Kurki 2000, 169–172.)

Sosiokulttuuriseen innostamiseen perustuva toiminta on suunnitelmallista, vaikka toiminnan selkärangana onkin dialogi, jonka avulla ryhmä pyrkii toteuttamaan unelmiaan omaehtoisesti. Toimintaa varten on selvitettävä tarvittavat *resurssit* ja työn- ja vastuunjako. Erityisiä sosiokulttuurisen innostamisen *metodeja* ei ole, vaan innostaja voi soveltaa sopivaa metodologiaa tai tekniikkaa milältä alalta tahansa, kunhan ne ovat osallistavien ja lähtevien siltä tietoisuuden tasolta, jolla nuoret ovat. (Kurki 2000, 146–149; 2005, 346.) Innostaminen on kollektiivinen *tehtävä*, jossa on kolme osaa: Tekninen tuotantotehtävä on se valitun teeman mukainen teknisluonteinen projekti, joka kulloinkin toteutetaan, esimerkiksi mediasisällön tuottaminen. Toinen tehtävä on helpottaminen ja välittäjänä toimiminen, jonka mukaan innostaja helpottaa ryhmän elämää, organisoi, soveltaa metodeja ja auttaa kommunikoimaan. Kolmas tehtävä on valaistumisen taisteleva, militantti tehtävä, jossa innostaja pyrkii selkeyttämään osallistujien tunteita ja vapauttamaan puhetta tavoitteenaan luoda tarvittavat psykologiset olosuhteet. (Kurki 2000, 77–80.)

Tutkimuksen tekemisen yhteydessä toimin nuorisoryhmän ohjaajana yhdessä opiskelutoverini ja nuorisotilojen työntekijöiden kanssa. Toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti päämääräni on saada nuoret tutkimaan ja muuttamaan todellisuutta, mistä teen samalla tutkimusta. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 32–33.) Oman roolini ryhmän toiminnassa tuli olla *innostaja*, jolta vaaditaan paljon: omaa innostusta, luovuutta, humaania asennetta, palvelunhalua, vastuullisuutta, itsekriittisyyttä, hyvää itsetuntemusta ja kypsyyttä. Lisäksi tulee hallita toimintaympäristö mahdollisuuksineen, soveltaa työtä helpottavia metodeja ja opettaa teeman sisältöä. Innostajan tulee kyetä johdattelemaan nuoria dialogiin, lievittämään jännitteitä ja ratkaisemaan ristiriitoja. (Kurki 2000, 26–27, 80–92, 150; Kurki 2008, 125–160.) Kotilainen (2007, 149) määrittelee yhteisöllistä mediakasvatusta antavan nuorisotyöntekijän suunnittelija-ohjaaja-luottamushenkilöksi (kun tuotetaan elokuvia), joka tekee yhteistyötä vaikkapa paikallisen median, koulun tai kulttuuritoimen kanssa mahdollisuuksien mukaan. Minut valittiin tutkimushankkeen yhteyshenkilöksi, jonka on kyettävä toimimaan yhdessä monia eri ammatteja edustavien, eri asemassa olevien aikuisten kanssa ja luomaan aktiivisesti myös uusia yhteistyösuhteita. Yhteyshenkilön on tärkeää vakuuttaa yhteistyökumppanit mediaryhmän tärkeydestä saadakseen nuorten käyttöön tarvittavat resurssit (Kurki 2000, 81–83; 2008, 143–160).

Mediaryhmän metodeista vastaavana minulla oli tarvittava päätösvalta siihen, miten mediaryhmän arki järjestetään. Kurjen (2008, 144–155) mukaan minun tulisi paneutua toisen ohjaajan onnistumisen edellytysten varmistamiseen opettamalla ja motivoimalla. Tärkein tehtäväni olisi kuitenkin institution – se on mediaryhmän – rakentaminen.

Sosiokulttuurisen innostamisen projektissa on tyypillisesti erilaisia vaiheita. *Teema* on toiminnan peruslähtökohta. Hyvä teema on riittävän konkreettinen ja sopusoinnussa ryhmän todellisuuden ja omien kulttuuristen muotojen kanssa. Tässä tutkielmassa kuvatus toiminnan teema on mediatuotteiden valmistaminen. (Kurki 2000, 92–95.) Kartoittava *tutkimus* kuuluu olennaisena osana sosiokulttuurisen innostamisen projektiin. Olen pohtinut toimintatutkimuksen, kartoittavan tutkimuksen ja arvioinnin suhdetta luvussa 3.

Projektin aluksi nuorilta odotetaan, että he herkistyvät huomaamaan ympärillään epäkohtia ja muodostamaan unelmia, minkä jälkeen he valitsevat niistä yhden, jota kohti he ponnistelevat yhteisvoimin. *Tavoitteen* määrittely on koko projektin tärkein vaihe, jota ei saa tarpeettomasti kiirehtiä. Epäkohta voi liittyä esimerkiksi ihmisoikeuksiin, demokratiaan, kulttuuriin tai vähemmistöihin tai kyseessä voi olla konkreettinen parannus nuorten elinolosuhteisiin. Myös kulttuurinen aihe, jopa viih-teellinen, voi tulla kyseeseen, jos ryhmä niin haluaa. Olennaista on pohtia ehdotuksia yhdessä siten, että syntyy kriittistä ja eettistä analyysia. Innostajalta vaaditaan herkkyyttä ja tasapuolisuutta, jotta heikotkin signaalit ja hiljaisten nuorten ehdotukset pääsevät yhteiseen käsittelyyn. Ryhmän visiolla ei tule asettaa muita rajoituksia kuin lainmukaisuus ja monelle eri kulttuurille yhteinen kultainen sääntö siitä, että toista tulee kohdella niin kuin haluaisi itseään kohdeltavan. Kun visio on valittu, nuoret käyvät läpi omia resurssejaan ja osaamistaan sekä hahmottelevat mahdollisia vastavoimia. Lopulta ryhmä laatii suunnitelman tulevasta työstä. Ryhmä toimii itsenäisesti ja omaehtoisesti, ja se muuttaa tavoitteitaan ja toimintaansa joustavasti oman arvionsa mukaan. (Kurki 2000, 19–25, 60–62, 97, 122–127.)

Ryhmään kuuluminen ja ryhmäidentiteetti vahvistuvat, kun nuoret jakavat toisilleen tietoa ja osaamista. Sen lisäksi otetaan enakkoluulottomasti yhteyttä monenlaisiin tahoihin *ryhmän ulkopuolelle*, kutsutaan mukaan uusia jäseniä ja luodaan yhteyksiä synnyttäen uusia vuorovaikutusverkostoja. Innostajan rooli on korostunut varsinkin ensimmäisiä kontakteja otettaessa, mutta tavoitteena on oltava, että innostaja pysyy taaempana ja antaa nuorten muodostaa omia keskusteluyhteyksiään. Konkreettinen *työnjako* tehdään siten, että jokaisella on mieluista tekemistä oikeudenmukaiseksi koettu määrä. Työnjako ei tarkoita työn tekemistä tästä lähtien erikseen kunkin omin voimin, vaan dialogisuus ja toisten tukeminen jatkuvat vahvoina ja entistä konkreettisempina. Ryhmässä tulee

harkita työnjakoa muun kuin olemassa olevan osaamisen perusteella, esimerkiksi kiinnostuksen tai uuden opettelemisen halun perusteella. (Kurki 2000, 19–25, 80–87, 126–127.)

Nuoret kehittävät yhdessä *työtä* varten omia ratkaisumallejaan päästääkseen tavoitteeseensa. He kasvavat todellisiksi toimijoiksi ja tuottavat aktiivisesti itse omaa arkipäiväänsä ja kulttuuriaan. (Kurki 2000, 14–25.) Juttujen tekemistä helpottavia teknisluonteisia vinkkejä jaetaan nuorille, ja niistä keskustellaan. On olennaisen tärkeää, että nuoret pohtivat oikeuksia ja vastuuta yhdessä ja lisäävät ymmärrystään siitä, minkälainen on hyvä mediatuote varsinkin sen aiotun lukijakunnan näkökulmasta. (Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013; Herkman 2007; Suoranta 2003.) Innostajan on kuljettava nuorten rinnalla oppimassa aiheesta, ei siirtämässä nuorille valmiita ratkaisuja, vaikka hänellä niitä mielessään olisikin. Parhaiten innostaja onnistuu työssään, jos nuoret herkistyvät huomaamaan kysymyksetkin itse ja käymään niiden ympärillä dialogia. Innostajan on myös huolehdittava siitä, että nuorten välisiin suhteisiin ei muodostu hierarkiaa. (Kurki 2000, 80–87; Herkman 2007.)

Sosiaalinen muutos, *transformaatio*, on nuorten mediatoiminnan lopullinen tavoite – jos kohta onkin otettava huomioon, että nuorten mukaan tuleminen syyt eivät ehkä olekaan sosiokulttuurisen innostamisen ihanteen mukaisia vaan moninaisia ja etukäteen tuntemattomia. Nuorten mediatuotteen avulla aikaan saama vaikutus yhteiskunnassa saa tutkimuksessani huomiota vain rajallisesti, sillä yhden syksyn kestävä toimintakausi on todennäköisesti liian lyhyt transformaation toteutumiseksi. Sen sijaan pohdin tarkemmin sitä, miten voidaan tavoitella yhteiskunnallista vaikutusta toisella tavalla: hermistämällä nuorten tietoisuutta yhteiskunnallisista epäkohdista ja rohkaisemalla heitä liikkeelle yhdessä. (Kurki 2000, 19–26, 60–74.)

Arviointia on syytä tehdä koko projektin ajan siten, että siihen osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kaikki mukana olevat ihmiset. Arviointi on joustava, arvopohjainen ja systemaattinen pohdinta, joka kohdistuu kaikkiin projektissa eteen tuleviin tekijöihin. Innostajan on syytä arvioida oman työnsä onnistumista, myös ryhmän toiminnan kehittymisellä punniten. (Kurki 2000, 19–26, 131, 172; Hämäläinen 2001, 63; Kurki 2006, 161.) Mediakasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa nuorten oma arvio on tärkeä. (Suoranta 2003, 69–74, 163.) Arviointia voi pyytää ulkopuoleltakin. Käytännössä arviointia varten yhdistellään erilaisia tekniikoita, jotka ovat pikemminkin kvalitatiivisia kuin kvantitatiivisia, esimerkiksi keskustelut, haastattelut, osallistuva havainnointi ja kyselylomakkeet. Arvioinnin tuloksena saadaan esiin tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet lopputulokseen. Arvioinnin tulokset on tärkeää esitellä kaikille osallisille ja keskustella niistä, ja hyvä arviointi päättyy parannusehdotusten tekemiseen ja toteuttamiseen. (Kurki 2000, 150–153.)

Olen selostanut tutkielmassa käytettyä osallisuus-käsitettä luvussa 2.3. Ensisijaisena osallisuuden toteutumistapana pidän nuoren asemaa ja vaikuttamismahdollisuuksia mediaryhmässä, joten pyrin tekemään havaintoja nuoren tasavertaisesta osallistumisesta ryhmän vuorovaikutukseen ja työvaiheisiin. Pyrin näkemään myös sen, onnistuuko osallistuminen mediaryhmään tuottamaan nuorelle tunnetta ryhmään kuulumisesta ja kokemusta vaikutusmahdollisuuksista sekä aineksia itsetuntemuksen ja oman arvokkuuden tunteen lisäämiseksi. Tarkastelen myös osallisuuden edellytyksiä tekemällä havaintoja siitä, haluaako nuori olla jäsen mediaryhmässä, hyväksytäänkö hänet jäseneksi ja onko mediaryhmällä nuorelle jotakin hyvää annettavaa, kuten hyväksyntää, huolenpitoa, turvallisuutta, solidaarisuutta, luovia itsensä toteuttamismahdollisuuksia, henkilökohtaista tukea tai vaikutusmahdollisuuksia. (Nivala 2013.)

Mediaryhmään osallistuvan nuoren maahanmuuttotaustan vaikutus hänen kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin käsityksiinsä ja toimintaansa on aihe, josta pyrin saamaan havaintoja ja muuta tutkimusaineistoa. Olen selostanut tutkimuksessa käytettyä monikulttuurisuuskäsitettä luvussa 2.3. Yritän välttää tulkitsemasta monikulttuurisia nuoria ensisijaisesti maahanmuuttotaustasta käsin, vaan pyrin näkemään heidän yksilöllisyytensä ja heterogeenisuutensa yhtä avoimesti ja ennakkoluulottomasti kuin kantasuomalaistenkin nuorten kohdalla (Maasilta 2008, 81). Pyrin huomaamaan suomalaisesta poikkeavien yhteiskuntakäsitysten ja kulttuuritaustojen mahdollisen vaikutuksen mediaryhmätyöhön voidakseni varautua mahdollisiin ongelmiin. Esimerkiksi nuorten ja ohjaajan dialoginen suhde ja mediaryhmän refleктоiva ilmapiiri saattavat tuntua vieraalta sellaisesta nuoresta, joka on tottunut ottamaan passiivisesti vastaan auktoriteetin tarjoamaa tietoa. (Laitinen & Laine 2011, 58.) En odota sukupuolten tasa-arvon joutuvan koetukselle mediaryhmissä, mutta yritän tarkkailla sen toteutumista erityisesti tyttöjen näkökulmasta.

4 Mediakerho kuivui kasaan, mediatapahtuma onnistui

Yhteistä kahdessa tutkimussyklissä oli tavoitteiden ja teoriaperustan säilyminen samana, minkä lisäksi kehittymiseni nuorten ohjaajana ja mediakasvattajana jatkui johdonmukaisesti molempien syklien ajan. Esitän kahden syklin analyysit ja tulokset kuitenkin erillisinä kokonaisuuksina, sillä ensimmäisessä syklissä toiminta oli kerhomainen ja toisessa tapahtumamuotoinen, eikä vertaaminen rinnakkain yksityiskohta kerrallaan ole sen takia mielekäästä. Syklejä erottaa lisäksi se, että ne toteutettiin eri paikoissa ja niissä olivat mukana eri nuoret. Vertailen syklejä toisiinsa vasta luvussa 5.

4.1 Ensimmäinen sykli: mediaryhmä nuorisotalossa

Tutkimukseni ensimmäinen sykli käsittää nuorten mediaryhmän toiminnan nuorisotalossa 5.9.–7.11.2013 sekä siihen liittyvän taustatyön. Asetin tutkimusta suunnitellessani tavoitteeksi nuorten kansanjournalistisen toiminnan mediaryhmässä, jossa nuoret saisivat mediakasvatusta tuottamalla mediasisältöjä, harjaantuisivat vaikuttamaan elämäänsä mediajulkisuuden avulla ja saisivat kokemuksen osallisuudesta yhteisössä ja yhteiskunnassa. (Kotilainen & Rantala 2008, 69, 125; Kotilainen 2007, 139–145.) Kansanjournalistinen mediaryhmä sijoittuisi nuorisotyön lisäksi journalismin ja mediakasvatuksen kentälle, ja ryhmän arki rakentuisi sosiokulttuurisen innostamisen varaan. Omaksuin tämän tutkielmani tavoitteen sellaisenaan ensimmäisen syklin toiminnan ohjenuoraksi.

Ennen mediaryhmätoiminnan alkamista hahmottelin sen konkreettista arkea. Kyseessä ei ollut tarkka suunnitelma, jonka noudattaminen olisi pakonomaista, eikä edes kattava kuvaus edessä olevasta työmäärästä. Työn hahmottaminen etukäteen oli kuitenkin tarpeen, jotta pystyin varautumaan ennalta eri työvaiheisiin ja niihin liittyviin resurssitarpeisiin. Ryhmän kansanjournalistisessa toiminnassa mediakasvatuksen oli tarkoitus kietoutua sosiokulttuurisen innostamisen mukaiseen ajatteluun. Pyrin pitämään katseeni lisäksi Osallistuva nuorten media -hankkeen tavoitteissa, joita on selostettu tutkielman luvussa 1, ja tutkimuskysymyksissä pitääkseni toiminnan oikeassa suunnassa pitkällä tähtäimellä. Lisäksi suunnitelmassa näkyy toimitustyön ammattiosaamiseni, jonka osalta en voi viitata erityisiin lähteisiin. Vaikka hahmottelin ja varasin resursseja etukäteen, en muodostanut mediatuotteen aiheeseen tai muotoon etukäteen mitään kantaa, vaan valmistauduin kuuntelemaan ryhmässä syntyviä ajatuksia ja osallistumaan dialogiin.

Laadin suunnitelman jokaista kokoontumista varten erikseen. Lähetin sen asianosaisille aikuisille kaksi päivää ennen jokaista mediaryhmän kokoontumista tiedoksi ja kommentoitavaksi, mutta en näyttänyt suunnitelmaa missään vaiheessa nuorille itselleen. Ensimmäisen kokoontumiskerran

suunnitelma oli erilainen kuin seuraavien sisältäen mediaryhmätoiminnan tarkoituksen, tavoitteiden, resurssien ja aikataulun läpikäymistä. Nuorille oli tarpeen kertoa tutkimuksesta, tutkimukseen suostumisesta ja nuorten anonymiteettiä turvaavista toimenpiteistä. Myös ryhmään sitoutuminen, etiikka ja käytöstavat sisältyivät ryhmän aloitusvaiheen toimintasuunnitelmaan. Arvioin tärkeäksi aloittaa yhteenkuuluvuuden tunteen ja ryhmän identiteetin kehittämisen erityinen tukeminen heti sen sijaan että luotettaisiin niiden syntyvän omalla painollaan toiminnan aikana (Nivala 2013). Myöhempien kokoontumisten toimintasuunnitelmat painottivat enemmän mediasisältöjen luomista, minkä lisäksi pyrin ottamaan esiin jonkin tutkimuksellisen teeman, kuten keräämään tietoa nuorten omassa käytössä olevista mediavälineistä ja mieluisista foorumeista.

Ulottuvillani oli ensimmäisen syklin aikana osallistavia kasvatusmenetelmiä sisältävä opas (Lundvall & Kiesiläinen, toim., 2013), joka pohjautuu Nuorten Ääni -toimituksen toiminnassa saatuihin kokemuksiin. Opas korostaa yhteiskunnallisten epäkohtien havaitsemista, kantaaottavien mediaesitysten julkaisemista, nuorten osaamisen lisäämistä ja harjaantumista demokraattisessa päätöksenteossa, jotka ovat myös oman tutkimukseni tavoitteita. Kotilaisen ja Rantalan (2008, 105–117) kuvaaman Nuorten Ääni -toimituksen peruskivi on freireläinen vapautuksen pedagogiikka, jonka päälle on rakennettu sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun mukainen, kriittinen mediakasvatustoiminta. Yhtymäkohdista huolimatta huomasin kuitenkin vieroksuvani oppaan niitä metodeja, joissa on kyseessä leikki tai peli, sillä en koe olevani luonteva innostamaan nuoria niihin. Tällaiseen leikkikielteisyyteen ei löydy tukea sosiokulttuurista innostamista kuvaavasta kirjallisuudesta, päinvastoin (esim. Kurki 2008).

4.1.1 Toiminnan analyysi kertoo vaikeuksista

Mediaryhmän seitsemästä kokoontumisesta ensimmäinen järjestettiin 5.9.2013 ja viimeinen 7.11.2013. Toiminnan kohde olivat mediaryhmään osallistuvat nuoret, joista osa oli kokoontunut mediaharrastuksen pariin viikoittain jo kahden vuoden ajan ennen tutkimuksen alkua. Ryhmän toimintaan osallistui yhteensä 10 nuorta, joista osa tuli paikalle vain kerran. Ahkerimmat 2 osallistujaa kävivät kokoontumisissa 6 kertaa. Kaikki olivat suomenkielisiä tyttöjä, ja heidän ikähaarukkinsa oli 13–15 vuotta. Nuorten keski-ikä oli 14,5 vuotta. Nuorilta ei kerätty haastatteleamalla heidän etniseen taustaansa liittyvää tietoa, mutta toiminnan aikana ei tullut esille viitteitä monikulttuurisesta taustasta. Kaikki osallistujat olivat siis kantasuomalaisia. Nuorten määrää pyrittiin lisäämään ja mukaan yritettiin saada myös monikulttuurisen taustan omaavia nuoria, joten mediaryhmää markkinoitiin ennen toimintakauden alkua ja toiminnan jo alettua monen henkilön voimin nuorisotoimen internet-

sivuston kautta, käynneillä lukiossa, erityisnuorisotalossa ja nuorisokahvilassa, henkilökohtaisissa kontakteissa ja sosiaalisessa mediassa. Myös seurakuntayhtymään ja naapurikaupungin verkostoluokioon oltiin yhteydessä. Markkinointiponnistelujen avulla mukaan ei kuitenkaan saatu yhtään uutta nuorta. Yksi toiminnan osapuoli oli instituutio, jonka tukemana toiminta mahdollistui, tässä tapauksessa nuorisotalo toimitiloineen, henkilöstöineen, välineineen ja muine resursseineen. Ryhmän edellinen ohjaaja jäi pois ohjaustyöstä jo alkukaudesta, minkä jälkeen ohjauksesta vastasimme minä ja toinen opiskelija harjoittelijoina. Toiminnassa oli mukana satunnaisesti kaupungin palkkalistoilla olevia työntekijöitä tai organisaation ulkopuolisia aikuisia henkilöitä.

Tarkoitus oli kerätä nuorten elämästä tietoa henkilökohtaisten haastattelujen avulla, mutta koska nuorilta saatiin vain kaksi tutkimussuostumusta ja nekin toimintakauden myöhäisessä vaiheessa, henkilökohtaisia tutkimushaastatteluja ei tehty. Nuorten tekemiä kirjallisia arviointejakaan ei kertynyt, sillä niille ei syntynyt luontevaa tarvetta. Sen sijaan nuorilta kerättiin tietoa havainnoimalla, keskusteluttamalla ja järjestämällä pieniä ryhmähaastattelutuokioita toiminnan osana.

Ryhmä sai kaupungilta käyttöönsä toimintatilan välineineen. Ryhmän tukikohtana oli huone, joka oli varustettu muun muassa tietokoneilla ja datatykillä. Välineistöä oli teoriassa riittävästi, mutta käytännössä kameralla, videokameralla ja kannettavalla tietokoneella varustettua mediareppua ei aina ollut saatavilla tai sen sisällössä oli puutteita edellisen käyttäjän jäljiltä.

Ryhmässä ei käytetty erityisiä ryhmätyö- ja osallistamistekniikoita, vaikka jälkikäteen arvioiden siihen olisi ollut syytä nuorten oman äänen saamiseksi selville. Nuorisotalon työntekijöiden luottamus ohjauskykyäni kohtaan oli suurempi kuin olisi ollut perusteltua. Toimittajakoulutukseni ei antanut valmiuksia erilaisten ryhmätyömetodien soveltamiseen, ja toisaalta luotin lujasti dialogin voimaan, joka on sosiokulttuurisen innostamisen mallin mukainen tärkeä, joskaan ei muita keinoja pois sulkeva, metodi. Koska nuorten dialogitaidot eivät syksyn aikana kohentuneet riittävästi, niiden tueksi olisi tarvittu nuorisotyölliseen osaamiseen perustuvia tekniikoita. Nuorisotalosta löytyi nuorisotyön kokemusta ja media-alan osaamista, mutta sellaista apua, joka olisi perustunut nuorisotyön ammattikoulutukseen ja korjannut täsmällisesti juuri mediaryhmässämme ilmenneitä ongelmia, ei ollut saatavilla tai en osannut hankkia sitä.

Mitä tulee sosiokulttuurisen innostamisen mukaisiin *tehtäviin*, tekninen tuotantotehtävä onnistui heikosti. Ryhmä tuotti mediasisältöjä toimintakauden aikana vain yhden omaesittelyjutun verran, joka julkaistiin nuortenlehti *Curlyssä* ja nuorisotoimen internet-sivustolla. Lisäksi ryhmä teki yhden haastattelujutun, jonka julkaisu edellä mainituissa välineissä siirtyi vuoden 2014 puolelle. Toista tehtävää, helpottajana ja välittäjänä toimimisen tehtävää, arvioin kriittisesti innostajan roolin yhtey-

dessä. Kolmas tehtävä, nuorten tunteita selkeyttävä ja puhetta vapauttava tehtävä, ei juuri saanut mahdollisuutta toteutua ryhmässä dialogin juututtua alkutekijöihinsä.

Transformaatio eli sosiaalinen muutos jäi ryhmässä saavuttamatta. Ennen toimintakauden alkua otin tavoitteekseni nuorten mediaryhmän toiminnan ohjaamisen kohti aiempaa yhteiskunnallispäämissiota, mikä oli myös nuorisotalon henkilöstön toive. En sulkenut pois sitä vaihtoehtoa, että nuoret haluaisivat jatkaa viihdepainotteisen mediasisällön tuottamista, mutta unelmanani oli siirtyä kohti yhteiskunnallista vaikuttamista sosiokulttuurisen innostamisen hengessä. Toiminnan aikana ei kuitenkaan syntynyt tällaisia mediasisältöjä, eikä ryhmä innostunut minkäänlaisesta vaikuttamisesta, vaikka siihen yritettiin sitkeästi rohkaista dialogin kautta. Pikemminkin nuoret näyttivät olevan kiinnostuneita toiminnasta, joka keskittyi heidän oman persoonallisen identiteettinsä kehittämiseen ja esittelyyn muille median kautta. Yksiselitteistä syytä siihen, että sosiokulttuurisen innostamisen tavoite jäi saavuttamatta, on vaikea esittää keräämäni aineiston perusteella. Voin kuitenkin todeta, että koska toiminta ylipäänsä juuttui dialogin toimimattomuuteen, mistä kerron lisää myöhemmin, ei edellytyksiä sosiaalisen muutoksen saavuttamisellekaan ollut.

Mediakasvatuksen osuutta tapahtuneesta toiminnasta ei voi eritellä tarkkarajaisesti, mutta pyrin analysoimaan mediakasvatusta käyttäen apuna valitsemiani välineitä. Toimintakauden aikana pyrittiin antamaan mediakasvatusta käymällä dialogia, ohjaamalla toimintaa, näyttämällä esimerkkiä sekä kysymällä ja kuuntelemalla siten, että mediasisältöjä olisi saatu luotua ja arvioitua. Tulokset jäivät kuitenkin laihoiksi. En onnistunut toteuttamaan mediakasvatusta riittävän kiinnostavassa muodossa, jotta nuoret olisivat innostuneet siitä. Vaikka nuorten elämänasenne oli yleisesti ottaen rohkea ja kriittinen, sitä ei pystytty valjastamaan mediatyöhön. Koska ryhmä tuotti vain vähän mediasisältöjä, nuorten mediataitojen ei voida katsoa kohentuneen toiminnan aikana merkittävästi, eikä nuorten mediasuhteen kehittymisestä voi lausua mitään. Kokonaan kokeilematta jäi nuorten omaehtoisesti kuluttamien mediasisältöjen analysointi ja arvioiminen, sillä pidin toiminnan pääasiallisena tavoitteena oppimista itse tekemällä.

Yrityksiä antaa mediakasvatusta oli toki paljon. Hyvä tilaisuus tarjoutui esimerkiksi kokoontumisessa 3.10.2013, kun sain käsiini uusimman *Curly*-lehden numeron, jossa ilmestyi nuorten ryhmän omaesittelyjuttu. Pöydälle heittämäni kappaletta selattiin kiihkeästi. Aloitin keskustelun kysymällä, mikä juttutyyppi on kyseessä itse tekemämme artikkelin kohdalla. Nuoret eivät tienneet, mikä on juttutyyppi, vaan he vitsailivat vastaukseksi ”loistava tyyppi”. Yritin saada nuoria arvioimaan, onnistuuko jutun alku koukuttamaan kiireisen lukijan lukemaan koko jutun. Arvioinnin helpottamiseksi laitoin pöydälle *Curlyn* vanhan numeron, jossa oli vastaava esittelyjuttu toisesta ryhmästä sovinnaisemman kuvan ja tekstin kera. Mieliä syntyikin: Yksi 15-vuotias oli sitä mieltä, että meillä

oli parempi kuva ja otsikko, joka kuvailee ryhmää tarkasti. Toisen nuorten ryhmän juttua hän piti hengettömänä ja tylsänä omaamme verrattuna.

Juttuaiheiden esiin nostamiseksi ja pohtimiseksi käytettiin dialogia. Esimerkiksi kaksi 14-vuotiasta kertoi, etteivät he mielestään saaneet tarpeeksi seksi- ja huumevalistusta koulussa. Ehdotin, että aiheesta voidaan tehdä juttu esimerkiksi siitä näkökulmasta, että selvitetään, miksi valistusta on liian vähän. Kukaan muu ryhmäläinen ei kuitenkaan kiinnostunut aiheesta yrityksistä huolimatta, eivätkä ideoijatkaan halunneet enää seuraavilla kokoontumiskerroilla jatkaa juttujen kehittelyä. Ryhmäläisiä kehoitettiin toistuvasti kertomaan itseään ärsyttävistä tai kiinnostavista asioista, joista voisi olla juttuaiheeksi, mutta niitä ei saatu selville dialogin keinoin, eikä erityisiä metodeja valitettavasti käytetty apuna. Päivän tunteja esiin nostavalla fiiliskorttikierroksella, joilla kokoontumiset aloitettiin, tuli joskus esiin nuorten elämän epäkohtia, mutta ne käsittelivät usein viihtymättömyyttä koulussa tai riitelyä kotona, ja ensin mainittuun en ymmärtänyt tarttua juttuideana ja jälkimmäiseen en halunnut kajota.

Ryhmältä tilattiin haastattelujuttu, joten pääsimme sillä kerralla hyppäämään työhöön juttuaiheiden yllä. Suunnittelimme haastattelujutun tekemistä kokoontumisessa 26.9.2013, jolloin herättelin nuorten tietoisuutta edessä olevan jutun lähestymistavoista. Nuoret oivalsivat itse, että haastattelun aiheena ei ole henkilön koko elämä, vaan että jutun lähtökohtana oli se, että tämä oli voittanut valokuvakilpailun. He osasivat myös nähdä oma-aloitteisesti, että kertomalla jutussa henkilön valokuvausharrastuksesta myös tämän luonteen kiinnostavat yksityiskohdat tulevat esille. Nuoret siis osasivat keskustella mediasisällöistä jonkin verran. Yleensä ongelmaksi osoittautui se, että nuorten kiinnostus lopahti ennen kuin keskustelussa päästiin näin hedelmälliselle tasolle.

Toiminnan aikana kävi ilmeiseksi, että nuorilla ei ollut yleisesti ottaen suurta paloa juttujen kirjoittamiseen kohtaan. Samaan tulokseen päätyi kaupungin työntekijä lausueessaan 12.12.2013: *”Kirjoittaminen ei taida olla nuorten mieleen.”* Toinen työntekijä kertoi seuraavana päivänä mielipiteensä, ettei mediaharrastusta pidetä kiinnostavana: *”Olen huomannut, että kaikki nuoret, varsinkin tytöt, haluavat esiintyä kameran edessä, mutta aika harvaa kiinnostaa media harrastuksena.”* Toki poikkeuskin löytyi. Ryhmän yksi 14-vuotias ilmoittautui oma-aloitteisesti halukkaaksi kirjoittamaan haastattelujutun sen jälkeen, kun kaikki muut olivat luopuneet projektista ja ryhmän toimintakin oli jo loppunut. Nuori kuunteli minulta saamansa ohjauksen tarkasti, mutta reagoi haluamallaan tavalla, mitä kunnioitin, jos sen jälkeinen muutostyö ei ollut ehdottoman välttämätöntä esimerkiksi silmiinpistävän kielioppivirheen korjaamiseksi. Kehuin paitsi nuoren kirjoitustaitoa, myös hänen kykyään ottaa vastaan palautetta.

Nuorilla oli jo ennestään ymmärrys siitä, että media ei ole kenttä, jolla voi toimia vailla sääntöjä, oikeuksia ja vastuunkantoa. Nuoret olivat esimerkiksi tietoisia siitä, millaista sisältöä sosiaalisessa mediassa on sopivaa julkaista, mutta he määrittelivät rajat osittain eri tavalla aikuisiin tai ainakin aikuisten antamiin ohjeisiin verrattuna. Sovinnaisissa rajoissa pysymisestä on esimerkkinä se, että he neuvottelivat kokoontumisessa 26.9.2013 ohjaajien kanssa oma-aloitteisesti siitä, mitä tietoja talossa samana iltana tapahtuneesta kameravarkaudesta, jonka todistajiksi sattumalta jouduimme, voi kirjoittaa Facebookiin. Omien rajojen vetämisestä on esimerkkinä kuvien julkaiseminen: kaveria esittävän kuvan julkaiseminen ilman tämän lupaa ei ole nuorten mielestä moitittavaa, mutta kuva on poistettava välittömästi, jos kuvan kohde pyytää sitä. Vasta pyynnön noudattamatta jättäminen katsotaan oikeuksien loukkaukseksi.

Keräsimme tutkimusta ja ohjaustyötä varten tietoja mediaryhmänuorten mediankäytön tavoista. Nuoret kertoivat toisen ohjaajan järjestämässä yhteishaastattelussa 3.10.2013 käyttävänsä tai seuraavansa säännöllisesti useita mediavälineitä ja sovelluksia, vaikka yksi väline nousikin yli muiden. Yksi 14-vuotias totesi: *"Tässä on kaikki, mitä tarvitaan"* näyttäen matkapuhelintaan. Lisäksi nuoret kertoivat, että kotona on käytettävissä tietokone ja televisio. Kenelläkään ei ole omaa tietokonetta, eikä sellaisen saaminen ole nuorista tärkeää. Tietokoneen avulla nuoret sanoivat katsovansa vain sellaisia videoita, joiden katsominen matkapuhelimesta ei onnistunut teknisesti, sekä kirjoittavansa. Yksi 14-vuotias ja yksi 15-vuotias sanoivat katsovansa televisio-ohjelmia enemmän matkapuhelimen kuin television välityksellä. Radiota kuunnellaan matkapuhelimen ja korvanappien avulla, ja suosituin kanava on *Energy*. Lehtiä nuorille ei tilata kotiin lukuun ottamatta yhtä nuorta, jonka kotiin tulee *Demi*-lehti.

Ryhmähaastattelussa ilmeni, että nuorten merkittävin mediankanava on Internet, jota seurataan suurimman osan päivästä oman matkapuhelimen avulla. Tärkeiksi koettuja sovelluksia, internet-palveluja tai lehtien internet-sivuja on paljon: Instagram, Facebook, Twitter, Tumblr, WhatsApp, Kick, Vimeo, Oovoo, Google, YouTube, Molome, Wattpad, Demi, Vuotis.net, Ask.fm, Vine, Spotify ja Demi. Käytössä on Gmailin, Hotmailin ja Yahoosähköpostitilejä. Osa mainituista palveluista vaatii kirjautumista, profiilin laatimista tai tilin perustamista. Suurinta osaa mainitsemistaan palveluista nuoret sanoivat käyttävänsä päivittäin, mutta joitain harvemmin, ja jotkut ovat jo jäämässä pois käytöstä. Seuraaminen saattaa olla tiivistäkin: esimerkiksi yksi 14-vuotias sanoi seuraavansa matkapuhelimestaan Instagramia kymmenen minuutin välein, ja näin havaintojeni mukaan tapahtui myös ryhmän kokoontuessa. Syytä kysyttäessä hän huokaisi tunteellisesti: *"Mä rakastan Instagramia."* Kysyin, kokevatko nuoret olevansa Internetissä sisältöjen kuluttajia vai tuottajia. Yksi 15-vuotias vastasi olevansa kumpakin, samoin yksi 14-vuotias. Toinen 15-vuotias sanoi olevansa vain kuluttaja. Yksi 14-vuotias kirjoittaa jopa omaa blogia.

Oman matkapuhelimen rooli näyttää olevan nuorten sosiaalisessa elämässä erittäin suuri. Nuoret kertoivat ryhmähaastattelussa chattailevansa eli keskustelelevansa kavereiden kanssa nettisovelluksen avulla, jos he eivät näe toisiaan ”livenä” esimerkiksi koulussa. Joskus he chattaavat koulussa toistensa näköetäisyydelläkin, jos puhe on kielletty, kuten tilanteessa, jossa koe on joillakin vielä kesken. Chatissa on usein mukana monta henkilöä. Tieto uusista, kiinnostavista internet-sisällöistä leviää nuorelta toiselle hyvin nopeasti. Matkapuhelinta käytetään nuorten mukaan soittamiseen kaverille ”tosi harvoin”, ja laitteen tärkein ominaisuus onkin internet-yhteys. Nuoret kertoivat haastattelussa kauhistellen tarinan siitä, kuinka joku heidän ”hyväuskoinen” ystävänsä oli lainannut matkapuhelintaan toiselle, tuntemattomalle nuorelle, ja tämä oli juossut pois puhelin mukanaan. Nuoret näyttivät kokevan tarinan voimakkaasti ahdistavaksi.

Vastoin ennakko-oletustani nuoret sanoivat lukevansa kirjoja paljon. Yksi 14-vuotias sanoi: *”Olen raiskannut kirjaston.”* Raiskaus-ilmaisu hämmensi minua, joten pyysin häntä kertomaan asian toisella tavalla. Hän muotoili: *”Kirjastossa ei ole kirjaa, jota en ole lukenut.”* Muutkin vakuuttivat lukevansa kirjoja. Toinenkin ennakko-oletukseni kaatui: nuoret eivät tunnustaneet lukevansa sarjakuvia. Yksi 14-vuotias sanoi: *”Sarjakuvat ovat tosi syvältä. Ei kukaan lue niitä. Jos lukee kirjaa, voi itse kuvitella kuvat.”* Elokuville nuoret sanoivat käyvän paljon, käyttäen taas ilmaisua ”raiskata”. Disneyn perhe-elokuvia nuoret kuvailivat ihaniksi.

Mitä tulee *kulttuuriseen demokratiaan*, toimintakauden aikana ryhmä tuotti yhden ryhmää esittelevän jutun, joka julkaistiin *Curly*-lehdessä ja nuorisotoimen internet-sivustolla. Lisäksi ryhmä haastatteli nuorta valokuvaajaa, mutta jutun kirjoittaminen ja julkaisu *Curlyssä* ja nuorisotoimen internet-sivustolla siirtyivät vuoteen 2014, jolloin ryhmä oli jo lopettanut toimintansa. Nuoren valokuvaajan haastattelujuttu ei tarjonnut kovin laveaa mahdollisuutta kulttuurisen demokratisaation toteuttamiseen, sillä työskentelyn tavoitteena oli saada ryhmän äänen sijaan haastateltavan ääni kuuluviin, vaikka luonnollisesti kirjoittajan tekemät valinnat vaikuttavat aina lopputulokseen. Kyseessä ei myöskään ollut leimallisesti *ryhmän* toiminta, sillä ryhmä käyttäytyi haastattelutilanteessa passiivisesti ja kirjoittamisesta vastasi lopulta vain yksi ryhmän nuorista. Sen sijaan ryhmän omaesittelyjutussa ryhmä toimi omaehtoisesti ja aktiivisesti, ja valmiin jutun voi katsoa olevan ryhmän näköinen ja epäsovinnainen, jopa lukijaa haastava: jutussa ovat mukana ilmaissut *”ryhmämme tavoitteet ovat mehutiiviste, porkkanat ja sekoilu”* sekä *”näytämme esimerkkiä, miten hommat hoituvat”*. Kuvauspaikan ja -idean nuoret valitsivat itse ja piirsivät ennen kuvausta kasvoihinsa viiksiä ja leuka-partoja. Ryhmän omaa mediasisällön tuotantoa voidaan pitää vähäisenä siihen nähden, että tarjolla oli 9 kokoontumiskertaa, joista tosin kahtena ei paikalle tullut yhtään nuorta.

Persoonan ja yhteisön suhde oli tärkeä tutkimuksellisen huomion kohde. Ryhmän integraatio näytti vahvalta, sillä yksi 14-vuotias määritteli ryhmän jopa kodikseen: ”Me ollaan otettu tää meidän kodiksi. Uudet ohjaajat vierastaa meitä, ei me niitä. Joka tulee tänne, astuu meidän kotiin.” Kysyin ryhmähaastattelussa nuorten mielipidettä ryhmän pysyvyydestä, mutta he eivät vastanneet. Sen sijaan he kertoivat pettymyksestään siihen, miten pysyvästi ohjaajat sitoutuvat heihin: ”Jokainen lähtevä aikuinen nimetään Petturiksi.” Nuorilla oli ollut kahden vuoden aikana jo neljä eri ohjaajaa. Toistuvissa keskusteluissa kävi ilmi, että ainakin osa nuorista kävi kokoontumisissa enemmän toisten nuorten seuran kuin toiminnan teeman takia. Esimerkiksi yksi 14-vuotias ilmoitti Facebookissa syyksi poissaoloonsa muitten poisjäännin: ”Kyselin nii ei kukaan vastannu. En halunnu tulla sinne yksin oleen.”

Ryhmä ei erityisesti estänyt kenenkään persoonallista kasvua, mutta koska ryhmä ei saanut sovittua juuri mistään yhteisestä toiminnasta, persoonallinen kasvu ei saanut tilaisuutta toteutua ainakaan ryhmän teeman puitteissa. Esimerkiksi yksi nuori halusi piirtää sarjakuvan, mutta vaati ehdottomasti, että joku toinen käsikirjoittaa sen. Kukaan ei kuitenkaan tarttunut yhteistyövaatimukseen, vaikka siihen kannustettiin ohjaajienkin taholta. Päinvastoin moni nuori kieltäytyi vastaten tyyliä: ”Ei ikinä!”, mihin sarjakuvapiirtäjä puolestaan vastasi uhkaillen: ”Teidän on pakko, tai mä lopetan.”

Kokoontumisten aikana nuorilla oli tapana ajoittain, jopa kesken ohjaajan puheenvuoron, rynnätä kiljuen syrjemmälle katsomaan jonkun matkapuhelimen sisältöä. Näihin tilanteisiin ei näyttänyt liittyvän nuorten keskinäistä erimielisyyttä, vaan huomion kohde herätti kaikissa samantyyppisen reaktion. Ilmiöstä voi päätellä, että he jakoivat toisilleen tietoa siitä, miten kukin koki todellisuuden, ja nimesivät ilmiöitä yhdessä – vaikka *dialogi* ei saanutkaan perinteisen keskustelun muotoa. Nuorten dialogi aikuisen kanssa näyttäytyi sen sijaan aivan erilaisena, ja oikeastaan vallitseva tilanne kokoontumisissa oli paitsi dialogin, myös kontaktin puute: nuoret eivät kuunnelleet minua, ja usein he olivat puhuessani keskittyneet johonkin muuhun, kuten matkapuhelimeensa tai jutusteluun toisten nuorten kanssa. Päätelin kuitenkin, että jos nuori katsoi pöydän pintaa ja oli hiljaa, hän mahdollisesti kuunteli, mitä sanoin, vaikka ei aikuisten tapaan ottanutkaan tilanteessa katsekontaktia. Myönteinen poikkeus oli kokoontumisten alussa pidetty perinteinen ”fiiliskorttikierros”, jossa jokin otti pöydältä vihreän, keltaisen tai punaisen paperinpalan ja kertoi vuorollaan, miksi juuri se väri kuvastaa hänen senhetkistä mielialaansa. Näitä puheenvuoroja kuunneltiin keskittyneemmin kuin muita kokoontumisten aikana esitettyjä puheenvuoroja. Fiiliskorttikierroksessa nuoret ja aikuiset saivat tietoa siitä, miten toiset kokivat todellisuuden.

Merkille pantavaa oli se, etteivät nuoret käyttäneet tilaisuutta hyväkseen, kun tarjosin heille tasa-arvoista neuvottelua aikuisten kanssa ryhmän säännöistä. Edes parin kehotuksen jälkeen heillä ei näyttänyt heräävän halua vaikuttamiseen, vaikka asia koski käytännöllisellä tavalla heidän omaa hyvinvointiaan. Nuoret eivät ottaneet edes katsekontaktia minuun, vaikka ohjasin keskustelua mahdollisimman konkreettiselle tasolle kysymällä, miten ryhmässä suhtauduttaisiin kiroilemiseen. Vain yksi nuorista pyysi mutisten, ettei kiroilua sanktioitaisi: ”*Ei rangaistuksia meille.*”

Toimintakauden harvoja kertoja, jolloin dialogia onnistuttiin rakentamaan jutunteon ympärille, tapahtui laatiessamme ryhmän omaesittelyä *Curly*-lehteen ja nuorisotoimen internet-sivustolle. Silloinkaan juttutekstiä ei syntynyt vain tarjoamalla tilaisuus ideointiin, vaan keskustelun käynnistäjäksi tarvittiin esittämiäni kysymyksiä: ”*Mikä on ryhmän tavoite? Mitä ryhmä voi antaa itse kullekin?*” Nuoret eivät lähteneet juuri kehittelemään toistensa ideoita, vaan juttutekstistä tuli peräkkäin asetettuja nuorten vastauksia esittämiini kysymyksiin. Juttuun liittyvä valokuvaus ulkona kirvoitti dialogia tekstinlaitimista huomattavasti paremmin: ryhmä kiinteytyi yhteen hiileen puhaltavaksi työtiimiksi, jossa nuoret ohjasivat toisiaan parhaan kuvaustuloksen saavuttamiseksi. Innostus lopah- ti silmänräpäyksessä, kun kuvauksen jälkeen ilmoitin, ettei kuvia voi laittaa jakoon esimerkiksi Facebookiin ennen kuin juttu on julkaistu *Curly*ssä. Tämän tiedon nuoret ottivat vastaan tyrmistyneinä, he kirjaimellisesti lamaantuivat hiljaisiksi ja liikkumattomiksi. Olin yllättynyt siitä, etteivät he tulkinneet ilmoitustani sorron osoitukseksi ja yrittäneet käyttää valtaa muuttaakseen päätökseni.

Ylipäätään olin hämmästynyt siitä, miten heikoilta 14–15-vuotiaiden nuorten halu ja kyky dialogiin aikuisen kanssa näyttivät verrattuna esioletukseeni. Dialogiongelma havaittiin varsin varhain ja sen takia käännyttiin useammankin nuorisotyöllisen tahon puoleen, mutta pelkkä neuvonta ei auttanut tilannetta – olisi tarvittu nopeaa, ammattitaitoista interventiota jonkin tilanteeseen sopivan metodin opettelemiseksi ja käyttöön ottamiseksi.

Etiikasta kertovassa solidaarisuudessa oli nähtävissä säröjä esimerkiksi silloin, kun jonkun nuoren vitsailevan puheen saattoi ymmärtää toisen nuoren persoonan arvosteluksi, mutta yleisesti ottaen ryhmässä ei näkynyt sortoa. Vaikka ryhmässä ilmeni paljon kiintymystä ja läheistä ystävyyttä, teeman mukaisessa toiminnassa se ei kuitenkaan jalostunut solidaarisuudeksi, vaan muun muassa työ- jaossa esiintyi paljon kinastelua. Esimerkiksi 15-vuotias nuori ärähti toisille nuorille ryhmän neuvotellessa erilaisista tehtävistä: ”*Mä lähden vetään, jos mä joudun haastattelemaan.*” Yksi erityinen solidaarisuuden ilmaus tuli esiin jo ensimmäisellä kokoontumiskerralla, kun kielsin yhtä poikkeuksellisen roisisti puhuvaa nuorta kiroilemasta. Kyseinen 15-vuotias nousi yhteisen pöydän äärestä, tiuskaisi: ”*Tää on sama vaikka olis äitin kanssa kotona*” ja marssi aulaan. Mielenkiintoista on, että lähes kaikki muut paikalla olleista yhdeksästä nuoresta seurasivat häntä välittömästi tulkintani mu-

kaan silkasta solidaarisuudesta, vaikka osa ei näyttänyt edes huomanneen yhteenottoa. Nuoret eivät myöskään innostuneet yrityksestäni käynnistää keskustelua yleismaailmallisista ihmisoikeuksista ja globaalista etiikasta. Muutama nuori tyytyi mutisemaan: ”*Ne on käsitelty jo koulussa.*”

Kauden alkupuolen kokoontumisessa 3.10.2013 *työnjaossa* näkyi innokkuutta: pyysin nuoria kirjaamaan tietokoneelle päätöksiämme koskien yksilöesittelyjuttujen rakennetta, ja yksi 14- ja yksi 15-vuotias peräti kilpailivat, kumpi saisi kirjoittaa. Lopulta he sopivat keskenään, että toinen kirjoittaa ja toinen käyttää hiirtä. Vastaavaa sopuisuutta ei sen koommin näkynyt, vaan työnjako oli kinas-telua, jossa ei näkynyt kompromissihalukkuutta. Sattui myös niin, joissa koko työ jäi tekemättä, kun kukaan ei halunnut ryhtyä siihen. Esimerkiksi yksi sarjakuva jäi toteuttamatta, vaikka piirtäjä oli innokas aloittamaan, sillä yksikään nuori ei suostunut edes harkitsemaan käsikirjoituksen laatimista, eikä piirtäjä itsekään halunnut tehdä sitä.

Omien näkökulmien toteuttaminen *työssä* onnistui vain ryhmän ensimmäisessä tehtävässä, omaesittelyssä *Curlyyn*. Siinä ryhmä näyttäytyi todellisena toimijana: vaikka juttutekstiä syntyi pikemmin-kin nyhtämällä kuin virtaamalla, valokuvauksessa nuoret ratkaisivat ongelmia yhdessä neuvotellen ja eri vaihtoehtoja punniten. Samalla he kuuntelivat ohjaajien antamaa kannustusta ja ottivat näiden esittämät kysymykset huomioon oman harkintansa mukaan. Valmis ryhmäkuva – kasvoihin maalattuine hullutteluviiksineen – on luova ja epäsovinainen, mutta ei kuitenkaan hyvien tapojen vastainen. Vastaavaan työvireeseen ei syksyn aikana sen koommin päästy. Esimerkiksi nuoren valokuvaajalupauksen haastattelussa osallistuminen oli halutonta eivätkä nuoret innostuneet tenttaamaan haastateltavaa muutamaa kysymystä enempää. Ryhmäläisten yksilöesittelyt nuorisotoimen internet-sivustoa varten aloitettiin innokkaasti, mutta nuorten innostus lopahti kesken ja esittelyt jäivät tekemättä. Liialliseen holhoamiseen ja rajoittamiseen vauhti ei hyytynyt, sillä päinvastoin me ohjaajat rohkaisimme nuoria persoonalliseen ilmaisuun.

Toimintakauden aikana paine arvioida ryhmän toiminnan jatkamisen edellytyksiä teeman ja tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta lisääntyi. Mediaan tutustuminen ja mediasisältöjen luominen oli ollut ryhmän *teema* jo kahden vuoden ajan ennen tutkimuksen alkua. Tutkimusjaksolla vanhaa teemaa siis vain jatkettiin, tosin toiveena oli suuntautuminen yhteiskunnallisiin aiheisiin viihteen sijaan. Ryhmän kokoontumisten aikana ei kuitenkaan syntynyt kuvaa siitä, että ryhmäläiset olisivat erityisen kiinnostuneita toiminnan teemasta, vaikka he *Curlyssä* julkaistun ryhmäesittelyjutun tekstin perusteella olivatkin tietoisia ryhmän olemassaolon tarkoituksesta. Raportoin tutkielman ohjauksessa 24.9.2013, kuinka nuorten huomio kohdistui vaikuttamaan pyrkivän mediakasvatuksen sijaan kunkin omaan persoonaan: ”*Nuoret eivät näytä olevan kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, vaan oman identiteettinsä rakentamisesta ja sen esittelystä mediassa. He ovat loputtoman*

kiinnostuneita omasta persoonastaan. ” Teeman toteutustavoista ei käyty perusteellista keskustelua nuorten kanssa, vaan pitäydyttiin ryhmän entisessä kaavassa, lehtijuttujen tekemisessä. Nuorille ei esimerkiksi tarjottu mahdollisuutta videon tekemiseen, eivätkä he sitä pyytäneetkään.

Ryhmän konkreettisia *tavoitteita*, joiden toivottiin aikuisten taholta olevan mediasisältöjen tekemistä, pyrittiin virittelemään omaehtoisesti ryhmän sisältä käsin. Osaa tavoitteista tosin esitettiin ulkopuolelta, kun muut tahot tilasivat ryhmältä kolme mediasisältöjen tuottamista. Nuorilta kysyttiin mielipide ja suostumus kuhunkin tilaustyöhön: ryhmän omaesittelyjuttuun, nuoren valokuvaajan haastattelujuttuun ja videojuttuun Mediataitoviikkoa varten. Näistä kaksi ensimmäistä toteutettiin, mutta videojuttu jäi tämän syklin aikana suunnittelun asteelle. Aikaa jäi tilaustöiden ohella runsaasti nuorten omien aiheiden omaehtoiselle pohtimiselle ja toteuttamiselle, mutta omia juttuja ei syntynyt toimintakauden aikana. Syy siihen alkoi hahmottua jo ensimmäisellä kokoontumiskerralla 5.9.2013, kun kysyin ryhmältä sen merkityksestä: *”Miksi ryhmä on tärkeä?”* Esiin nousi useampi kommentti siitä, että yhdessä oleminen on tärkeää ja että tuntuu hyvältä olla poissa kotoa, mutta mediasisältöjen tekemistä ei kaivattu. Kirjoitin tästä havainnostani tutkimuspäiväkirjaani samana iltana: *”Ryhmän merkitys näytti olevan yhdessä olemisessa ja hyvässä fiiliksessä, siis hyvinvoinnissa ja viihtymisessä – ei oppimisessa.”* Ryhmän nuoret eivät pitäneet tavoitteenaan mediasisältöjen luomista, vaikka sekä ryhmälle resursseja tarjoava nuorisotalo että minä tutkijana odotimme sitä.

Ryhmän yhteydet ulkopuolelle olivat kitkaiset. Kutsuimme nuoren valokuvaajalupauksen toimintatilaan haastatellaksemme häntä tilausjuttua varten. Haastattelun aluksi kehotin nuoria tekemään kysymyksiä, mutta edes se 14-vuotias, joka oli keksinyt pari kysymystä etukäteen, ei suostunut esittämään niitä. Myöhemmin haastattelun aikana toistin kehotukseni, jolloin kahdelta nuorelta tuli yhteensä kolme kysymystä. Haastateltavan lähdettyä nuoret istuivat hiljaa ja liikkumatta, mikä oli heiltä poikkeuksellista käytöstä. Seuraavana päivänä kaupungin työntekijä kertoi sähköpostitse nuorten jäätyneen olevan tuttua: *”Joo, toi on tuttua, kun yksikin uusi tyyppi tulee edes käymään. Se on vähä huonokin, kun ryhmä on aina keskenään. Sinnehä vois kutsua useemminkin ja vaikka ketä haastateltavaks... juttujaki tulis samalla.”*

Nuorten ryhmä oli toimintakauden alusta lähtien haluton kutsumaan ryhmään uusia jäseniä huolimatta siitä, että ryhmää muistutettiin nuorisotyön yleisestä avoimuusperiaatteesta. Kun pyysin nuoria kertomaan toiminnasta kavereilleen, 14-vuotias kieltäytyi: *”En varmasti aio kertoa. Koulussa on joitakin, joita haluaisin mukaan, mutta en voi tietää, jos ne puolestaan kutsuvat tyyppejä, joita en missään tapauksessa halua tänne.”* Nuorten asennetta ei hyväksytty nuorisotyön organisaatiossa, kuten seuraavasta viestistä ilmenee:

”Jep, uusia nuoria mukaan vaan! Näkisin uusien tuulien tekevän vaan hyvää vähän jämähtäneelle ryhmälle, tuo todennäköisesti mukanaan ihan uutta dynamiikkaa ja ajattelumalleja. Ryhmä on todellakin kaikille avoin, ei pienen piirin iltapäiväkerho. Nykyisille nuorille voi tehdä toimituksen tavoitteet (mediamaailmaan/journalismiin tutustuminen ja sen tekeminen) selväksi vaikka joka kokoontumiskerran alussa, jos ei muu auta.” Kaupungin työntekijä (sähköpostiviesti 25.9.2013)

Tutkielman ohjaaja kehotti sähköpostiviestissään 25.9.2013 kertaamaan nuorille nuorisotyön periaatteita vapaaehtoisuudesta ja avoimuudesta: *”Edetkää kuten olette ajatelleet: – otatte ohjat käsiinne ja sovitte ryhmän säännöistä sekä toiminnan tavoitteista. Kerrotte, että ryhmään on tulossa mukaan lisää nuoria: nuorisotyön ryhmät ovat avoimia kaikille halukkaille.”* Niinpä kokoontumisessa 26.9.2013 kerroin nuorille, että aiomme kutsua ryhmään lisää nuoria monikulttuurisesta nuorisokahvilasta. Vastoin odotuksiani nuoret suhtautuivat asiaan myönteisesti. Yksi 14-vuotias sanoi: *”Jos saatais jätkiäkin mukaan, jutut voisivat olla jotain muuta kuin tyttöjen meikkijuttuja.”* Kaksi 14-vuotiasta ilmoittautui oma-aloitteisesti mukaan markkinointivierailulle nuorisokahvilaan, jotta siellä olevat nuoret näkisivät, millaisia nuoria mediaryhmässä käy. He kuitenkin peruivat tulonsa markkinointivierailulle viime hetkellä.

Nuorisokahvilassa käyviä nuoria ei kuitenkaan saatu houkuteltua nuorisotaloon mediaharrastusta varten, joten 5.11.2013 tutkimushankkeen ohjausryhmä teki päätöksen siitä, että ryhmän toiminta siirretään nuorisotalolta nuorisokahvilaan runsaan viikon kuluttua. Kokouksessa esitettiin toive, että nuorisotalolla käyneet nuoret jatkaisivat osallistumistaan paikanvaihdoista huolimatta. Kaksi päivää myöhemmin kerroin nuorisotalon mediaryhmälle toiminnan siirrosta kahvilaan. Uutinen otettiin vastaan tyrmistyneinä. Yksi 15-vuotias sanoi: *”Pelkään kahvilan nuoria, että ne haukkuu maan tasalle.”* Nuoret pohtivat, saisiko toimintatilan oven lukkoon niin, ettei sinne tulisi niitä nuoria, joita ei haluta mukaan.

Nuorisotalon mediaryhmänuorista kolme tuli paikalle 14.11.2013, kun mediaryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa nuorisokahvilassa. He istuivat meidän ohjaajien viereen pöydän ääreen kahvilanuorten jäädessä sohville. Selittäessäni mediatoiminnan periaatteita nuorisotalonuoret tirskuivat ja chattasivat toistensa kanssa matkapuhelmiensa avulla, mikä hämmensi kahvilanuoria. Kehotin nuorisotalolaisia laittamaan matkapuhelimet pois, mutta he eivät totelleet. Puolen tunnin kuluttua kokoontumisen aloittamisesta he marssivat ulos vedoten syihin, jotka vaikuttivat tekaistuilta.

Sain vasta jälkeenpäin opastusta, että tämän kokoisessa kaupungissa eri nuorisoryhmien kesken on niin suuria kulttuurisia eroja, ettei ryhmiä voi yhdistää ilman erityistä nuorisotyöllistä osaamista – se ei olisi mitenkään voinut onnistua vain tuomalla nuoret samaan tilaan. Nuorisotalon nuoret eivät palanneet nuorisokahvilaan enää syyskauden aikana, vaikka ryhmän toiminta ei jatkunut nuorisotalollakaan. Yksi 14-vuotiaalta perusteli 12.12.2013 poisjääntiä kahvilanuorten erilaisuudella: *”Toi-*

minnan muuttaminen nuorisokahvilaan on syvältä. Me ei tykätä kahvilasta, koska siellä on ihan erilaisia ihmisiä. Meistä tuntuu, että ne ei oo oikein kiinnostuneita mistään mediaryhmästä.”

En teettänyt lomakearviointia ensimmäisen syklin toiminnasta, mutta kirjasin tutkimuspäiväkirjaani suullisesti kerättyä palautetta ja saamiani haastatteluvastauksia sekä otin talteen sähköpostitse vastaanotettuja kommentteja. *Arviointi* ei täyttänyt sosiokulttuurisen innostamisen ihanteita, sillä sitä ei suunniteltu yhdessä eikä sitä kohdistettu yhdessä valittuun kohteeseen. Arviointi ei myöskään ehtinyt suunnata toimintaa uudestaan ensimmäisen syklin aikana, vaan toiminta sai uuden muodon vasta toisessa syklissä. Arviointi kuitenkin auttoi analysoimaan toimintaa jälkeenpäin, ja olen kirjannut arvioinnin tuloksia analyysin eri kohtiin.

Arvioiden saaminen nuorilta oli työlästä. Kun pyysin nuorilta suullisesti yleistä palautetta ryhmän kokoontumisen yhteydessä, he eivät reagoineet lainkaan. Jos tarkensin kysymällä esimerkiksi, mitä mieltä he ovat ryhmän avoimuudesta, he reagoivat paremmin ja antoivat palautetta, joka ei tosin koskenut kysymääni avoimuutta, mutta joka ylittääkään oli arvio jostakin ryhmän toimintaa koskevasta asiasta. Vaikka nuoria rohkaistiin arvioimaan myös ohjausta kriittisesti, he välttelivät negatiivisten arvioitten antamista aikuisille kasvokkain. Jos pyysin arviota asiaan, jossa myönsin toimineeni virheellisesti, he rohkenivat joskus yhtyä sanoihini. Näin kävi esimerkiksi 12.12.2013 kerroessani nuorille, että toiminnan siirtäminen nuorisokahvilaan ei mielestäni onnistunut: *”Toiminnan siirto kahvilaan ei onnistunut. Se ei ollut tosiasiaa toiminnan siirtyminen, sillä siellä tehdään erilaista juttua kuin täällä. Olen kotoisin pikkukaupungista Lauttakylästä, jossa kaikki nuoret olivat kaikkien kanssa. En tajunnut aiemmin, että kaupungissa on nuorisokulttuurin sisällä rajoja.”* Nuoret myötäilivät: *”Ei niin”* puheenvuoroni kohdassa *”toiminnan siirto kahvilaan ei onnistunut”*.

Oman arvioni mukaan minulla oli *innostajan roolissani* runsaasti omaa innostusta vaikuttaa yhteiskunnallisesti, nuoria arvostava asenne, palveluhalua, vastuullisuutta ja halua tehdä paljon työtä tavoitteen saavuttamiseksi. Pyrin koko projektin ajan itsekritiikin harjoittamiseen ja pyysin aktiivisesti toimintaani koskevaa palautetta paitsi nuorilta, myös yhteistyökumppaneilta, kuten kanssaohjaajaltani ja kaupungin työntekijöiltä. Mediaryhmä ei ponnisteluistani huolimatta sanottavasti saavuttanut asetettuja tavoitteita, joten toimintaani innostajana ei voi pitää edes tyydyttävästi onnistuneena. Toiminnan loputtua oivalsin, että epäonnistumiseni pääasiallinen syy oli dialogia tukevan pedagogiikan käyttämättä jättäminen: en nähnyt sen tarpeellisuutta ajoissa, ja minulta puuttui osaaminen, jota esimerkiksi sopivien ryhmätyömenetelmien käyttämisessä tarvitaan. Osaamisen hankkimista vaikeutti penseä asenteeni leikinomaisten työtapojen käyttämiseen, sillä en innostu sellaisista itse.

Ryhmän toimintameteista vastaavana minulla oli päätösvalta siihen, miten mediaryhmän arki järjestetään, ja kollegani olisi tullut saada kauttani tietoa ja malli siitä, miten mediaryhmä rakennetaan sosiokulttuurisen innostamisen varaan. Resurssini ja osaamiseni eivät kuitenkaan riittäneet tämän vastuun täysipainoiseen kantamiseen. Sähköpostitse tarjottu mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi kokoontumisten suunnitelmiin ei ollut aitoa yhteistyötä, vaan minun olisi pitänyt kutsua erikseen koolle ohjaajien suunnittelupalavereja, vaikka asuimme eri kaupungeissa.

Koko ensimmäisen syklin ajan epäilin oman persoonani sopimista nuorisotyöhön. Ensimmäisellä kokoontumiskerralla 5.9.2013 lähes kaikki nuoret marssivat ulos protestina sille, että kielsin yhtä nuorta kiroilemasta roisisti. Kirjasin kokoontumisen jälkeen tutkimuspäiväkirjaani lamaantuneen tuntemukseni heti ulosmarssin tapahduttua: *”Omakin tunnelma ja jaksaminen lässähti ja tuntui, että tähän se nuorisotyöurani sitten loppui.”* Onnistuin välittämään nuorille heitä kohtaan tuntemaani arvostusta ja kiintymystä vain harvoin. Mediaryhmän kokoontumisessa 7.11.2013, jossa keskusteltiin toiminnan siirtämisestä nuorisokahvilaan, yksi nuorista epäili nuorisotalolle kokoontuneen ryhmän merkitystä: *”Meillä ei ole mitään väliä.”* Kiistin väitteen, ja sanoin painokkaasti nuorten olevan merkityksellisiä: *”Te olette tärkeitä ja arvokkaita, ja on olennaisen tärkeää, että te jatkatte nuorisokahvilassa.”* Tämä puheenvuoroni saattoi olla ainoa todella merkittävä asia, jonka sain sanotuksi nuorille ensimmäisen syklin aikana.

Nuorisotalolla oli ollut haasteita luottamuksen rakentamisessa nuorten ja aikuisten kesken jo ennen tutkimustani, jos asiaa arvioidaan ohjaajan pysymisenä samana vuodesta toiseen. Ohjauskauttani edeltävien kahden vuoden aikana ryhmällä oli ollut monta eri ohjaajaa, ja nuoret ilmaisivat selvästi katkeruutta ja surua siitä, että ohjaaja vaihtui aina kun edelliseen oli ehtinyt alkaa kiintyä. Toisaalta kuulin useamman kerran työntekijöiden myöntävän, että luottamuksen rakentaminen nuorten kanssa vie aikaa. Työntekijät käyttivät sanaa *luottamus*, kun taas nuoret käyttivät *kiintymys*-sanaa. Esimerkiksi 15-vuotias nuori totesi: *”On ärsyttävää, että ohjaaja vaihtuu, jos on jo ehtinyt kiintyä tähän.”* Kumpikin osapuoli siis puhui ohjaajan ja nuorten välisten pitkäaikaisten suhteiden merkityksestä, vaikka ilmaisussa käytettiin eri sanaa.

Osallisuus näyttäytyi ryhmässä kokonaisuutena arvioituna heikkona, vaikka nuoret kertoivat usein ryhmän olevan heille tärkeä ja tuntuva hyvältä olla poissa kotoa. Vaikka ryhmään kuuluminen vaikutti olevan nuorille merkittävä asia, heillä ei näyttänyt olevan kykyä tai halua toimia ryhmänä, ei tuottaakseen mediasisältöjä eikä edes vaikuttaakseen ryhmän sääntöihin. Kun nuoret olivat ensimmäisessä kokoontumisessa 5.9.2013 kanssani eri mieltä kiroilukiellosta, he marssivat ulos sen sijaan, että olisivat yrittäneet vaikuttaa käytössääntöihin. Vaikka tarjosin heille ulosmarssin jälkeen tilaisuuden keskustella siitä, oliko kiroilukiello kohtuuttoman ankara, he eivät tarttuneet tilaisuuteen

vaikuttaa. Vaikenemisen rikkoi vain yksittäinen nuoren mutisema toive siitä, ettei kiroilusta koituisi seurauksia: ”*Ei rangaistuksia meille.*” Nuoret yrittivät vaikuttaa ryhmänä yhden kerran, kun he lähettivät kaupungin johtoasemassa olevalle työntekijälle sähköpostitse vastustavan mielipiteensä mediatoiminnan siirrosta nuorisokahvilaan, mutta vastausta ei kuulunut ainakaan ensimmäisten viikkojen aikana. Annoin nuorille positiivista palautetta tästä aktiivisuudesta.

Kaupungin työntekijä piti organisaation kokouksessa 13.12.2013 nuorten osallistamista nuorisotyössä ongelmallisena siksi, että se johtaa ohjaajien passiivisuuteen ja toiminnan hiipumiseen: ”*Aiemmin oli niin, että aikuiset määräisivät ja toteuttivat nuorten puolesta. Myöhemmin perusajatuksiksi tuli nuorten osallisuus, se, että nuoret ideoivat itse. Me ajettiin miinaan: ohjaajat heittivät hanskat tiskiinkin, eikä mitään syntynyt. Ohjaajan pitäisi olla idearikas, sillä harva nuori ideoi ja tuottaa mitään.*” Yhdyn arvioon siitä, että nuorten ideointi ei välttämättä ole aina kovin runsasta, mutta oman ryhmäni kohdalla ohjaajat eivät ”heittäneet hanskoja tiskiinkin” – päinvastoin ohjauksen intensiivisyyttä lisättiin, kun nuorten passiivisuus havaittiin. Se, että nuorilta ei saatu juttuideoita, johtui liiallisesta luottamuksesta dialogiin toimintamenetelmänä, ei ohjaajien passiivisuudesta.

4.1.2 Toiminnan tulokset paljastavat, että kerhomaisuus ei toimi

Kenttätöni tavoitteena oli nuorten kansanjournalistinen toiminta mediaryhmässä, jossa nuoret saivat mediakasvatusta tuottamalla mediasisältöjä itse, harjaantuisivat käyttämään mediajulkisuutta elämänsä parantamiseen ja saivat samalla osallisuuden kokemuksia. Tarkoituksena oli tutkia, miten kansanjournalismi rakentuu mediakasvatukseksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä nuorisotyön kontekstissa. Arvioin tavoitteen toteutumista vastaamalla tutkimuskysymyksiin ensimmäisen syklin aineiston perusteella.

Tutkimuskysymykseni kuului: millaista mediakasvatusta rakentuu kansanjournalistisessa nuorten mediaryhmässä, jonka mediapedagogisena perustana ovat sosiokulttuurisen innostamisen metodit? Vastaus on, että mediakasvatusta tapahtui ryhmässä vain vähän, sillä nuorten valmius dialogin käymiseen ja ryhmän tavoitteista päättämiseen ei ollut riittävän kehittynyttä, jotta muihinkaan sosiokulttuurisen innostamisen toimintavaiheisiin olisi voitu edetä. Tarkastelin lisäksi, miten mediaryhmätöinnillä voi kehittää ja monipuolistaa nuorten mediataitoja. Mediataitojen kehittymistä tapahtui ryhmässä kuitenkin vain vähän johtuen edellä mainitusta dialogiongelma: nuoret eivät pystyneet päättämään ryhmän tavoitteista, joten työhön ei päästy kunnolla käsiksi eikä oppimista mediasisältöjä itse tuottamalla paljonkaan tapahtunut.

Mitä tulee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, sitä ei mediatoiminnan kehyksissä tapahtunut, sillä nuoret eivät kyenneet käymään dialogia ja löytämään sellaista yhteisesti koettua tarvetta sosiaaliin muutokseen, jota he olisivat tavoitelleet lähtemällä yhdessä liikkeelle. Vaikuttaminen rajoittui yhteen kaupungin johtoasemassa olevalle henkilölle lähetettyyn, toiminnan siirtoa vastustavaan sähköpostiviestiin. Siihen, miten mediaryhmätoiminnalla voi tukea eri kulttuureista tulevien nuorten osallisuutta mediaryhmään, ei saatu vastausta, sillä ryhmässä ei ollut monikulttuurisen taustan omaavia nuoria.

Sosiokulttuuriseen innostamiseen nojaavat vaiheet eivät toteutuneet tutkimassani nuorten ryhmässä, jonka osallistujat olivat iältään 14–15-vuotiaita. On mahdollista, että työ olisi päässyt vauhtiin ja tavoitteisiin olisi päästy, jos ryhmässä olisi päästy yli dialogin toimimattomuudesta esimerkiksi tukemalla dialogia jollakin nuorisotyössä hyväksi havaitulla ryhmätyömenetelmällä. Kokonaisuutena arvioiden toiminnan tavoitteet olivat liian vaativat ja taustateorian soveltaminen liian yksipuolista, joten tavoitteita ei saavutettu. Osallistuvien mediatuottamisen tapojen kehittäminen sekä toiminnallisen mediakasvatuksen mallien kehittäminen Osallistuva nuorten media -hanketta varten ei edistynyt tämän ensimmäisen syklin perusteella.

4.2 Toinen sykli: mediatapahtuma monikulttuurisessa nuorisokahvilassa

Ensimmäisen syklin heikon onnistumisen takia käynnistettiin toimintatutkimuksen toinen sykli, jossa samoihin tavoitteisiin pyrittiin uudessa toimintaympäristössä. Toisen syklin aikana järjestetty toiminta nuorten kanssa sijoittui ajalle 14.11.–13.12.2013. Sykliä välinen sauma ei ole tarkka, sillä ne osuivat ajallisesti osittain päällekkäin. Mediaryhmän kokoontumispaikan vaihtamisen nuorisotalosta samassa kaupungissa sijaitsevaan monikulttuuriseen nuorisokahvilaan toivottiin tuovan ryhmään mukaan lisää nuoria, mahdollisesti myös monikulttuurisia, tutkimuksen tuloksen sovellettavuuden laajentamiseksi. Toiselle syklille asetetuissa tavoitteissa ja valituissa toimintamenetelmissä otettiin huomioon ensimmäisen syklin kokemukset.

Päätöksen paikan vaihtamisesta teki hankejohto, joka kokoontui kutsustani 5.11.2013 pohtimaan jatkovaihtoehtoja. Laadin kokousta varten raportin, jossa totesin kokoontumisiin tulevan tavallisesti vain kaksi tai kolme nuorta, eikä kahtena kertana tullut ketään. Olin myös huolissani siitä, että vain kaksi nuorta oli antanut tutkimussuostumuksen useista pyynnöistä huolimatta. Ennen päätöstä siirtää toiminta nuorisokahvilaan käytiin läpi myös muita valmistelemiani vaihtoehtoja toimintapaikaksi: naapurikaupungin nuorisotoimen internet-sivuston ympärillä kokoontuva mediaryhmä tai paikallislehden yhteyteen perustettava mediaryhmä toisessa naapurikaupungissa. Lisäksi otin esille yhtenä

vaihtoehtona toiminnan jatkamisen nuorisotalolla. Hankejohdon päätös toteutettiin nopeasti: mediaryhmän toiminta siirrettiin monikulttuuriseen nuorisokahvilaan jo kymmenen päivän kuluttua 14.11.2013. Runsas viikko oli lyhyt aika toteuttaa suuri muutos, mutta kiireelle oli perusteluja: syystoimikausi oli jo pitkällä, ja tavoitteena oli saada hankituksi aineisto pro graduani varten ennen joulua. Tarvittava tekniikka, kuten tietokone, datatykki ja kamera, lainattiin kahvilaan nuorisotalolta. Toiveena oli, että nuorisotalolaiset medianuoret siirtyisivät jatkamaan harrastustaan nuorisokahvilaan.

Kokouksessa asetettiin tavoitteeksi jatkaa paikanvaihduksesta huolimatta keskeneräisiä projekteja, kuten Mediataitoviikkoa varten työstettävää, verkkomainonta-aiheista videota. Julkaisukanavat, kuten nuorisotoimen internet-sivusto ja *Curly*-lehti, säilyisivät ennallaan, mutta niiden rinnalle saat- taisi nuorten toiveiden mukaan nousta sosiaalinen media. Toisessa syklissä pidettiin edelleen kiinni tavoitteista, joiden mukaan nuoret saisivat mediakasvatusta tuottamalla mediasisältöjä, harjaantuisi- vat vaikuttamaan elämäänsä mediajulkisuuden avulla ja saisivat kokemuksen osallisuudesta yhteis- sössä ja yhteiskunnassa. Tarkoitus oli kuitenkin painottaa ensimmäisestä syklistä poiketen yhteis- kunnallisen vaikuttamispyrkimyksen sijaan mediakasvatusta ja dialogin sijaan tekemistä, ja lähtö- kohtana olisivat kahvilassa käyvien nuorten omat mediankäytön tavat ja paikat. Tutkimuksen perus- taksi valitut teoriat ja käsitteet säilyivät samoina. (Kotilainen & Rantala 2008, 69, 125; Kotilainen 2007, 139–145.)

Yrityksemme tarjota kerhomaista mediaharrastusta tukehtui nuorten välinpitämättömyyteen heti ensimmäisessä kokoontumisessa nuorisokahvilassa. Tutkimuksen tekeminen tuntui liukuvan tavoit- tamattomiin, ja ajauduin sisäiseen kriisiin. Kriisi synnytti mielessäni kuitenkin uuden oivalluksen, jonka mukaan mediakasvatusta annettaisiin kerhon sijaan yksittäisessä, nuorten vapaa-ajan viettota- poja mukailevassa tapahtumassa ja sen jälkivaiheissa. En joutunut vaihtamaan aiemmin valitsemia- ni tutkimuksellisia tavoitteita ja käsitteitä enkä edes toiminnan viitekehystä, sillä sosiokulttuurisen innostamisen ajattelua pystyy soveltamaan notkeasti myös tapahtumamuotoisessa toiminnassa.

Toimintatavan muuttaminen kerhomaisesta tapahtumamuotoiseksi oli tutkimukseni kannalta niin merkittävä asia, että selostan sen vaiheita tarkemmin. Kokemukseni ensimmäisestä tutkimussyklistä olivat tuskallisesti rikkoneet luottamukseni sosiokulttuurisen innostamisen sopivuuteen nuorten mediakasvatuksessa. Ensimmäinen kokoontuminen nuorisokahvilassa vahvisti tätä epäluottamusta- ni, kun kävi ilmeiseksi, että mediakasvatuksen tarjoaminen kerhomaisena toimintana, rakennettiin se sosiokulttuurisen innostamisen tai minkä tahansa teorian varaan, ei saavuttanut minkäänlaista kiinnostusta nuorten keskuudessa. Minun oli jälleen suunnattava ajatteluani uudelleen nopealla ai- kataululla, jo seuraavaksi viikoksi.

Olin jo luopumassa sosiokulttuurisen innostamisen käyttämisestä, kun sain käsiini Silvio Waisbordin (2005, 78–84) tekstin koskien hänen näkemyksiään *development communication*-toiminnan kehityksestä. Waisbordin mukaan sen sijaan, että juututtaisiin väittelemään eri teorioiden paremmuudesta, olisi keskityttävä tutkimaan sitä, mikä toimii. Hän kiteyttää periaatteensa seuraavasti: “– *the growing interest in ‘what works’ rather than in ‘what we believe’.*” Tämän periaatteen turvin pääsin vihdoin irti jäykästä tavastani nähdä sosiokulttuurinen innostaminen ihanteena, jota pitäisi soveltaa mahdollisimman puhtaasti ja kokonaisvaltaisesti pöydän ympärillä käytävän dialogin varaan rakentaen. Uusi asenteeni sopi hyvin sosiokulttuuriseen innostamiseen kuuluvaan pragmaattisuuteen ja joustavuuteen, jotka olin aiemmin sivuuttanut, ja rohkenin lähteä uudelleen tavoittelemaan alkuperäistä tavoitettani: sosiokulttuuriseen innostamiseen nojautuvan kansanjournalismin toteuttamista.

Oivalsin, että mediakasvatustoiminnan on sopeuduttava aidosti nuorten tapaan olla ja ajatella vapaaajallaan. Mediaharrastus ei ole monenkaan nuoren mielestä niin kiinnostavaa toimintaa, että he olisivat valmiit uhraamaan siihen säännöllisesti suuria määriä aikaa, jonka he voisivat käyttää viihteeseen, kotiläksyihin tai kavereiden kanssa olemiseen. Vastapainoksi nuorilla on uteliaisuutta ja halua osallistua, jos toiminnan sisältö koskettaa jollakin tavalla heidän elämäänsä tai kiinnostuksen kohteitaan ja jos toimintaan voi osallistua hetken mielialojen mukaan, vain lyhyeksi aikaa ja haluttaessa parhaiden kavereiden kanssa yhdessä. Nuoret eivät nähdäkseni halunneet ensisijaisesti *oppia* vapaaajallaan, vaan he halusivat, että toiminta on ennen kaikkea *hauskaa*. Minulle hahmottui täysin uusi tapa toteuttaa mediakasvatusta nuorisokahvilassa. Voi jopa sanoa, että aloin lähestyä Freiren (2001; 2012) vaatimusta rakkaudesta: hyväksyin nuoret sellaisina kuin he ovat, itsenäisinä ja arvokkaina ihmisinä. En halunnut enää muuttaa nuoria kasvattamalla, vaan antaa heille tilaisuuden kasvaa.

Muokkasin mediakasvatustoiminnasta kerhomaisen sijaan *nonstop-rakenteisen tapahtuman*. Halusin toiminnan lähenevän muodoltaan nuorten mediankäytön tapoja, joille on tyypillistä tyydytyksen hakeminen nopeasti ja ilman pitkäjänteistä suunnitelmaa tai sitoutumista. Tapahtumamuotoisen mediakasvatustoiminnan tavoitteena oli saavuttaa yhdessä tapahtumassa vain yksi tai kaksi konkreettista mediakasvatuksellista tavoitetta, esimerkiksi rohkeus ja itsekriittisyys, kun nuori muotoilee mielipiteensä julkaistavaksi. Lisäksi oli tekninen tuotantotavoite, yhdessä valmistettu mediasisältö.

Aikaa suunnitelman laatimiseen ja käytännön järjestelyiden tekemiseen oli vain vajaa viikko, joten en ehtinyt kutsua koolle kokousta, jossa suunnitelmaa olisi hiottu yhdessä. Jokaisella asianosaisella aikuisella, kuten ohjaajatoverillani ja nuorisotyöntekijöillä, oli kuitenkin kaksi päivää aikaa antaa palautetta jakamastani suunnitelmasta ennen sen toteuttamista. Suunnitelmani 21.11.2013 nuorisokahvilassa toteutettavaa mediaiskuksi kutsuttua mediakasvatustapahtumaa varten perustui sille, että

nuorille annettaisiin tilaisuus kertoa mielipiteensä kahvilan tulevaisuudesta videolla. Ponnahduslautana käytettiin juuri julkisuuteen tullutta tietoa siitä, että nuorisokahvilan nykyisiä toimitiloja oltiin myymässä ja kahvilan toimintaa varten piti löytää uudet tilat. Uutinen näytti aiheuttavan nuorissa paitsi tyytymättömyyttä, myös ahdistusta, jonka he jakoivat keskenään.

Mediatapahtumassa yhteistyö eri organisaatioista tulevien henkilöiden välillä näytti asiantuntevalta, joustavalta ja innostuneelta, ja myös kuvatun aineiston editointi nuorisotalolla onnistui hyvin. Järjestelyt onnistuivat kiitettävästi, mutta taustatyö ei ollut kitkatonta. Putosin nuorisokahvilassa toimiessani kahden organisaation väliin: nuorisokahvilan ja nuorisotalon. Minulla ei ollut suoraa määräysvaltaa kummassakaan talossa, vaan jouduin pyytämään resursseja ikään kuin palveluksina, minkä koin stressaavana ristiriitana verrattuna kantamaani vastuuseen. Lisäksi vastuunjako organisaatioiden välillä ei tuntunut olevan aivan selvä. Pyrin selviytymään samoin kuin ensimmäisessäkin syklissä: keräämällä informaatiota mahdollisimman paljon, jakamalla tietoa avoimesti, pyytämällä resursseja ajoissa ja sitouttamalla työntekijöitä hankkeeseen korostamalla nuorten mediakasvatuksen tärkeyttä. Erona ensimmäiseen sykliin oli se, että toisessa syklissä jouduin toimimaan näin kahden organisaation kanssa, mikä lisäsi työmäärääni huomattavasti.

4.2.1 Toiminnan analyysi kertoo onnistumisesta

Monikulttuurinen nuorisokahvila on kaupungin keskustassa sijaitseva nuorisotila. Palvelua tuottaa kaupungin organisaation ulkopuolinen taho, ja kokoaikaisia ohjaajia on kaksi. Kahvila oli tutkimuksen aikaan auki tiistaista torstaihin kello 14.30–21 sekä perjantaisin ja lauantaisin kello 16.30–23. Nuorisokahvilan edustajan ilmoituksen mukaan kahvilassa käy arkisin 50–80 nuorta, viikonloppuisin 100–160 nuorta. Kahvilan suositusikä on 14–19, mutta suurin osa kävijöistä on 15–16-vuotiaita.

Toisen tutkimussyklin alussa kahvilan nuorten keskuuteen levisi tieto, että kahvilan käyttämät toimitilat olivat myynnissä, ja että kahvilan piti löytää uusi vuokratila vuoden 2014 kesään mennessä. Mediatapahtumassa hyödynnettiin tätä uutista, jonka nuoret näyttivät kokevan uhkaavana, nostamalla toimitilaongelma tuotettavan mediasisällön aiheeksi. Mediatapahtuman markkinointia tehtiin ryhmän ohjaajien ja kahvilan henkilöstön yhteistyönä Facebookin, julisteiden ja flyereiden avulla. Jälkimmäisiä levitettiin lähinnä nuorisokahvilassa. Markkinointiviesti oli: *”Miksi nuorisokahvilan toiminta on tärkeää? Millaiset tilat kahvila tarvitsee? Kerro mielipiteesi torstaina kello 17!”* Mediatapahtuman oli oltava nuoren mielestä houkutteleva, joten pyysin ja sain markkinoinnissa ohjasta ja käytännön apua nuorisokahvilan kokeneelta työntekijältä.

Käytännön järjestelyt mediatapahtumaa varten toteutettiin yksityiskohtaisen suunnitelman mukaisesti. Tapahtumatilaksi varattiin kaksi huonetta, joista valmisteluhuoneessa oleskeltiin vapaasti ja valmistauduttiin videointiin ja kuvaushuoneessa kuvattiin. Välissä oli suljettava ovi. Valmisteluhuoneessa oli järjestystä pitävä, nuoret hyvin tunteva kahvilan työntekijä ja nuoria keskusteluttava mediaohjaaja (mediaryhmän ohjaaja), joiden lisäksi mukaan saatiin myös yksi kaupungin nuorisotyöntekijä. Kuvaushuoneessa oli nuorisotalon kokenut kameramies ja toinen mediaohjaaja, joka olin minä itse, ja lisäksi mukaan tuli media-alan ammattilainen. Varmistin omalla sijoittumisellani itseleni tehokkaimman paikan kerätä tutkimusaineistoa tapahtumasta.

Valmisteluhuoneessa oli seinällä juliste, jossa näkyivät toiminnan idea ja tehtävänanto (*”Miksi nuorisokahvilan toiminta on tärkeää? Millaiset tilat kahvila tarvitsee? Kerro mielipiteesi.”*) sekä nimilista, johon osallistujat laittoivat nimensä ja suostuivat samalla esitys- ja julkaisuoikeuksien luovutukseen kaupungille. Seinälle oli ripustettu toinen juliste, jossa kerrottiin julkaisukanavat ja ajan kohta, jolloin videota arvioitaisiin yhdessä – viimeksi mainittuun tuli tosin myöhemmin muutos, sillä editointiin meni enemmän aikaa kuin oli suunniteltu. Kuvaushuoneessa oli nuorisotalolta lainattua tekniikkaa: videokamera, kolmijalka, mikrofoni, kuulokkeet, kaksi lamppua ja refle, sekä sohva. Sohvan eteen oli sijoitettu turvallisuudentunnetta tuomaan pieni pöytä, ja sohvalla istujien näköpiiriin oli ripustettu sama, toimintaideaa toistava juliste kuin valmisteluhuoneessakin.

Toiminta pyrittiin toteuttamaan etukäteen tekemäni suunnitelman mukaisesti. Valmisteluhuoneessa mediaohjaaja selitti nuorille toiminnan idean ja tehtävänannon lyhyesti ja selkeästi jokaiselle nuorelle tai nuorten ryppäälle erikseen niin monta kertaa kuin oli tarvetta. Mediaohjaaja ja nuorisotyöntekijät yrittivät innostaa nuoria paitsi esiintyjiksi, myös kameramieheksi, äänimieheksi tai ohjaajaksi, ja myöhemmin editointiin. Kuvaushuoneessa nuori tai kaveriporukka yhdessä kertoi mielipiteensä kameran edessä sohvalla istuen. Nuori, vapaaehtoinen kameramies kuvasi ja huolehti samalla äänityksestä ja ohjauksesta, sillä ohjaajaa tai äänimiestä ei saatu rekrytoitua nuorten keskuudesta. Mediaohjaajana varmistin, että esiintyvät nuoret olivat ymmärtäneet tehtävän, rohkaisin ja tuin sekä tarvittaessa huolehdin internet- ja journalistisen etiikan toteutumisesta.

Aineiston editointi tehtiin nuorisotalossa talon henkilöstön ja kiinnostuneiden nuorten voimin kolme viikkoa myöhemmin. Video julkaistiin YouTubessa ja nuorisotoimen internet-sivustolla, minkä jälkeen sitä katseltiin ja arvioitiin nuorisokahvilassa.

Toiminnan kohde olivat nuoret, jotka kuuluivat monikulttuurisen nuorisokahvilan kävijäkuntaan. Mediatapahtuman aikaan 21.11.2013 paikalla oli vaihteleva määrä nuoria, joista 18 nuorta, iältään 14–16-vuotiaita, osallistui videon tekemiseen. Näistä suurin osa oli maahanmuuttajataustaisia, mutta tarkkoja tietoja etnisestä alkuperästä ei kerätty. Videon tekemiseen osallistuneista nuorista 75

prosenttia oli poikia. Videon editoinnin suunnittelukokoukseen osallistui yhteensä kymmenisen nuorta, joista osa oli monikulttuurisia, mutta laskenta oli vaikeaa, sillä osa nuorista tuli tai poistui kesken kokouksen. Video editoitiin kolme viikkoa aineiston kuvauksen jälkeen 11.12.2013 nuorisotalossa. Editointiin osallistui neljä 14-vuotiasta nuorta, joista kahdella oli monikulttuurinen tausta. Heistä puolet oli tyttöjä ja puolet poikia. Valmiin nuorisokahvilavideon katseluun 13.12.2013 osallistui kolmisenkymmentä nuorta, joiden ikä ja tausta näyttivät silmämääräisesti vastaavan kahvilan normaalia kävijäkuntaa. Osallistujien laskeminen oli hyvin hankalaa nuorten runsaan ja nopean liikkuvuuden takia. On otettava huomioon, ettei käsissäni missään vaiheessa ollut perinteistä nuorten harrastusryhmää, johon osallistuisivat säännöllisesti samat nuoret ja joista pystyttäisiin keräämään tarkat taustatiedot.

Mediaryhmän ohjaajana pyrin toimimaan innostajana, ja työparinani oli toinen opiskelija-ohjaaja. Merkittävässä asemassa oli nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä, jonka vahvaan nuorisotyölliseen osaamiseen ja nuorten henkilökohtaiseen tuntemiseen mediatoiminnan onnistuminen perustui suurelta osin. Palaan innostajan roolitukseen myöhemmin tässä luvussa ja luvussa 5.1. Yksi osapuoli oli instituutio, jonka tukemana mediatoiminta mahdollistui, tässä tapauksessa monikulttuurinen nuorisokahvila henkilöstöineen sekä kahvilan toimintaa pyörittävä yhdistys. Lisäksi mukana oli ensimmäisen syklin nuorisotalon henkilöstöä ja välineitä, kuten videokamera, ja videointitapahtuman jälkeen käytettiin nuorisotalon editointitiloja ja -laitteistoa. Mediatapahtumassa oli kutsustani aktiivisesti mukana myös media-alan asiantuntija Osallistuva nuorten media -hankkeesta.

Tarkoitus oli kerätä nuorilta taustatietoa henkilökohtaisten haastattelujen avulla, mutta koska heiltä ei saatu pyynnöistä huolimatta yhtään tutkimussuostumusta, henkilökohtaisia tutkimushaastatteluja ei tehty. Sen sijaan nuorista kerättiin tietoa havainnoimalla ja keskustelemalla ja haastatteleamalla heidät tuntevia aikuisia, ja tuloksia on raportoitu analyysin eri kohdissa. Lisäksi toteutettiin yksi kirjallinen kysely, jossa kysyttiin mielipiteitä nuorten itse tekemästä, nuorisokahvilasta kertovasta videosta. Kyselyyn vastasi anonymisti 12 nuorta. Aineistoa kertyi myös mediatapahtumassa mukana olleille aikuisille tehdystä sähköpostikyselystä.

Monikulttuurisuus oli tutkimuksen toisen syklin tärkeä sivuteema. Sitä varten yritin selvittää edes summittaisesti, kuinka suuri osa kaupungissa asuvista monikulttuurisista nuorista käy kyseisessä nuorisokahvilassa, mutta en onnistunut siinä. Kaupunki ei ylläpidä tilastoja kaupungin ulkomaalais-taustaisesta väestöstä, mutta Tilastokeskuksesta sain tietoa maakunnassa asuvista, syntyperältään ulkomaalaistaustaista 15–19-vuotiasta nuorista (Tilastokeskus, tietokantahaku 29.5.2014; Tapio 19.6.2013). Lukua on vaikeaa verrata niihin maahanmuuttajataustaisiin nuoriin, jotka käyvät nuorisokahvilassa, sillä kahvilan toiminta-alue on maakuntaa pienempi ja lisäksi Tilastokeskus on laske-

nut mukaan vain ulkomailla syntyneet nuoret. Itse käytän väljempää määritelmää, jossa monikulttuurisiksi luetaan nekin nuoret, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla.

Tutkimani nuorisokahvilan kävijöistä 40–50 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia, lähtömaina esimerkiksi Irak, Afganistan, Somalia ja Kongo. Mediatoimintaan osallistuneiden joukossa näiden monikulttuuristen nuorten osuus oli silmämääräisesti arvioiden runsaat puolet. Kahvilan monikulttuurisista nuorista enemmistö on poikia, ja mediatoimintaan osallistuneiden keskuudessa tämä sukupuolten epätasapaino korostui entisestään. Joidenkin toimintaan osallistuneiden monikulttuuristen nuorten suomen kielen taito oli kantasuomalaisiin verrattuna heikompi. Se ei vastoin odotuksiani näyttänyt vaikuttavan heidän tahtoonsa esiintyä videolla. Niidenkin nuorten keskuudessa, jotka olivat vasta maahan muuttaneina kavereidensa tulkkauksen varassa, oli kiinnostusta videon editoimiseen.

Tein huomion, jonka oletin liittyvän eri maista tulevien erilaisiin sukupuolten tasa-arvokäsityksiin: pyysin kahta kantasuomalaista tyttöä osallistumaan toimintaan, jolloin he vastasivat, etteivät päättä asiaa itse: *”Riippuu noista pojista. Jos ne tulee, mekin voidaan.”* Kysyin myöhemmin kahvilan henkilöstöön kuulualta työntekijältä, oliko kyseessä tyttöjen ja monikulttuuristen poikien välinen seurustelusuhde, vai oliko hänellä tiedossaan jokin muu syy siihen, että tytöt eivät tehneet omaehtoista päätöstä. Työntekijän mielestä kyseessä eivät olleet seurustelusuhteet vaan tyttöjen vapaaehtoinen suostuminen epätasa-arvoiseen päätöksentekoon: *”Sukupuolierot näkyvät selvästi muslimitaustaisten poikien ja suomalaisten tyttöjen välillä. Pojat määräävät, ja tytöt suostuvat siihen, sillä he pitävät poikia kivoina.”* Sitä vastoin työntekijä arvioi monikulttuuristen tyttöjen olevan tasa-arvoisia poikien kanssa: *”Monikulttuuriset tytöt eivät käy nuorisokahvilassamme paljon, mutta kun he ovat paikalla, he osallistuvat toimintaan tasaveroisina.”* Eri kulttuurien välisiä eroja kahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä ei pitänyt yleisesti ottaen merkittävinä. Haastattelussa hän sanoi: *”Kulttuurieroja ei ole, nuoret ovat nuoria, on lähtömaa mikä tahansa. Nuoret ovat kehityksen kautta samanlaisia.”*

Tekninen tuotantotehtävä, mediasisällön luominen, toteutui nuorisokahvilan muuttouhkaa käsittelevässä videoprojektissa. Toista tehtävää, helpottajana ja välittäjänä toimimisen tehtävää, käsittelen kriittisesti innostajan roolin pohdinnan yhteydessä myöhemmin tässä luvussa. Kolmas tehtävä oli osallistujien tunteiden vapauttaminen ja tunteiden selkeyttäminen, mikä toteutui videota kuvattaessa. Jokainen kameran eteen tullut nuori sai sanottua vähintäänkin lyhyen mielipiteen tai kommentin, ja jokaisen puhetta otettiin mukaan lopulliseen, editoituun mediatuotteeseen. Osa nuorista halusi kameran eteen useamman kerran, sillä kuvausten aikana heidän rohkeutensa lisääntyi ja mieleen

nousi uutta tai entistä paremmin muotoiltua sanottavaa aiheesta. On huomattava, ettei tämä myönteinen näkymä ole koko totuus kahvilanuorten ajattelusta. Kahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä kertoi 28.11.2013 haastattelussa nuorten reagoinnista toimitilan vaihtumiseen: *”Olen kuullut nuorten reagoivan, että ’me tullaan kivittämään tää paikka’. Sen sijaan olisi parempi opettaa mediataitoja, että nuorten aggressio saataisiin positiivisella tavalla ulos ja nuoret saisivat äänensä kuuluviin mediakelpoisesti. Näin opetettaisiin vaikuttamista fiksusti niin, että tulee tuloksia.”* Passiivistaikin suhtautumista haastateltava oli tottunut näkemään nuorissa: *”Haasteena on, että valmiissa maailmassa nuoret olettavat saavansa kaiken ilman ponnistelua.”* Tiedossa ei kuitenkaan ole, osallistuivatko ne aggressiiviset tai passiiviset nuoret, joihin haastateltava viittasi, videon valmistamiseen ja autoiko videoprojekti heitä selkeyttämään tunteitaan ja asenteitaan sekä vapauttamaan puhetta.

Sosiaalinen muutos, transformaatio, on sosiokulttuurisen innostamisen mukaan toiminnan lopullinen tavoite. Jos tavoitteena pidetään sitä, että nuorten myötävaikutuksella saataisiin nuorisokahvilalle uusi, nuoria miellyttävä toimitila, siitä jäätin vielä kauaksi aineistonkeruukaudellani syksyllä 2013. Toimitilaongelma ratkaistiin vasta kesällä 2014, ja viimein saman vuoden marraskuussa nuorisokahvilatoiminta pääsi uusiin, remontoituihin tiloihin kaupungin keskustan alueella. Kahvilanuoria oli ollut paikalla kaupungin lautakunnan kokouksessa, jossa kyseistä tilaa ehdotettiin nuorten seuraavaksi kahvilaksi. Nuoret kävivät tarkastamassa paikan ja antoivat sille hyväksyntänsä. Nuorten tekemää videota ei kuitenkaan käytetty päättäjiin vaikuttamisessa.

Heti toisen syklin alussa havaitsin, ettei *mediakasvatusta* ole mahdollista antaa nuorisokahvilassa järjestämällä mediakerhotoimintaa, sillä nuoret eivät osoittaneet halua kehittää mediataitojaan pitkäjänteisesti vapaa-ajallaan. Oivalsin, että mediakasvatukselliseen tavoitteeseen pyrittäessä toiminnan näkyvänä kärkeenä ei tulisi olla mediakasvatus tai muukaan oppimiseen viittaava termi, vaan mediatuotteen tekeminen otettaisiin osaksi toimintaa, jonka nuoret kokevat tärkeäksi jostain muusta kuin mediakasvatuksellisesta syystä. Käytännössä järjestettiin tapahtuma, jossa nuoret saivat esiintyä videolla ja kertoa nuorisokahvilan merkityksestä itselleen siinä tarkoituksessa, että videon avulla voitaisiin vaikuttaa kahvilan toiminnan jatkumiseen uudessa, mieluisassa paikassa. Mediatapahtumassa nuoret saivat kokemuksen itse tekemisestä ja itselleen merkityksellisen mediasisällön luomisesta, missä yhteydessä oli nähtävissä mediaan liittyvää oivaltamista ja osaamisen lisääntymistä. Nuorten itsekriittinen tietoisuus koheni samalla kun heidän esiintymisrohkeutensa kasvoi. Jokainen osallistuja joutui pohtimaan median kautta vaikuttamista, kun häntä pyydettiin kertomaan mielipiteensä videotallenteelle, jota mahdollisesti katsoisivat myöhemmin nuorisokahvilan uudesta sijainnista päättävät henkilöt. Lisäksi kaksi nuorta sai kokemusta videokameran käytöstä ja neljä nuorta kuvatun aineiston editoinnista valmiiksi videoksi, joista tehtävistä kumpikin vaati paitsi tek-

nisen osaamisen lisäämistä, myös sisältöä koskevaa päätöksentekoa. Joitakin journalismin käytänteitä tuli esiin lähinnä videon editointityössä, esimerkiksi pohdintaa videon kestosta ja rakenteesta.

Aineistoni ei vastaa siihen, tapahtuiko muutosta nuorten mediasuhteen reflektoinnissa tai media-kriittisyydessä, mutta ainakin ne saivat tilaisuuden kehittyä. Uskallus omaan ilmaisuun näkyi nuorisokahvilavideon kuvauksissa, joissa nuoret pohtivat mieluummin pitkään, mitä sanoisivat, kuin otivat vastaan toveriensa neuvoja. Nuorisokahvilavideon editoimiseen 11.12.2013 osallistuneet neljä nuorta saivat tietoa mediatuotannosta siinä laajuudessa, kuin videon editoiminen vaati. Lisäksi he saivat kaupungin työntekijältä kehotuksen jatkaa harrastusta: *"Voitte tulla tänne tulevaisuudessakin, jos teillä on jotain editoitavaa. Nyt tiedätte paikan ja mut. Voitte tulla ohjaajanne kera tai ilman."*

Tutkimussyklin aikana toteutunutta toimintaa voi tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten onnistuin mediakasvatuksen antamisessa. Minulla oli paljon määrätietoista pyrkimystä nuorten mediataitojen kehittämiseen, mutta minun ja nuorten välinen dialogi, jota pidin ennakolta keskeisimpänä mediakasvatuksellisenä keinona, jäi vähiin. Jonkin verran tein ohjausta, esimerkiksi nuorisokahvilavideota kuvatessa, ja ohjeistuksen antamista, kuten videon editoinnissa vaatimalla, ettei lopullisesta videosta saa leikata ketään esiintyjää kokonaan pois. Kysymyksiä esitin paljon, ja yritin kuunnella huolellisesti nuorten vastauksia niihin, mutta vastauksia tuli niukanlaisesti. Yritin myös kuunnella nuorten omaehtoisesti ilmaisemia ehdotuksia ja näkökulmia, mutta niitä ei paljonkaan kuulunut mahdollisesti heikosta dialogisesta suhteestamme johtuen. Aikuisen ja nuoren välisen pedagogisen dialogin sijaan mediatapahtumassa ja videoaineiston editoinnissa esiintyi paljon nuorten välistä, mediaosaamista kehittävää dialogia, johon palaan myöhemmin. Toiminnan luonteen takia jouduin hylkäämään kerhomaiseen toimintaan sopivat mediakasvatukselliset kehitysaskeleet, kuten eri genrejen opiskelun, valmiiden mediasisältöjen kriittisen tarkastelun, aiheen pohtimisen ja yhdessä tapahtuvan suunnittelun.

Valitettavasti minulla ei ollut tilaisuutta ensimmäisen syklin tavoin hankkia tietoa nuorten mediankäytöstä, kuten käsillä olevista laitteista ja sovelluksista sekä mieluisimmista lehdistä ja ohjelmista. Matkapuhelin näytti olevan merkityksellinen päätellen siitä, että koska tahansa nuorisokahvilassa loikin katseensa ympärilleen, osa nuorista näytti olevan syventynyt matkapuhelimensa sisältöön. Sidoin kaikki nuorten kanssa käymäni, mediakasvatusta sisältävät keskustelut käsillä olleeseen mediatuotteeseen, nuorisokahvilavideoon, enkä laajentanut keskustelua kovin paljon sitä yleisemmälle tasolle. Samoin teki kahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä, jonka panos mediakasvatuksellisissa keskusteluissa oli tärkeä paitsi sisällöllisesti, myös sen takia, että hän pystyi ylipäättään pitämään yllä dialogia nuorten kanssa. Esimerkiksi 3.12.2013 nuorisokahvilassa keskusteltiin kuvatun videoaineiston editoimisesta, jolloin työntekijä kysyi, mitä aineistosta voisi jättää pois: *"Entä mikä oli*

aineistossa turhaa?” Yksi nuorista puuskahti vastaukseksi pitkät puheet: ”Kuka jaksaa kattoa pitkiä puheenvuoroja.”

Vain ajoittain piipahdin mediatuotettamme yleisemmällä mediakasvatuksellisella tasolla, kuten kysymällä 3.12.2013 nuorten mielipidettä esitystavasta: *”Pitääkö vakava asia aina esittää vakavasti?”* Yllätyksekseni nuoret hämmentyivät, eivätkä yritykseni keskustella huumorin merkityksestä johtaneet heissä edes huvittuneeseen reaktioon. Otin asian uudelleen esille videota editoitaessa 11.12.2013, vaikka olinkin jo epävarma siitä, pitäisikö minun puuttua asiaan näin vahvasti. Syy siihen, että toivoin valmiin videon sisältävän huumoria, oli paitsi ilmaisutehoon liittyvä, myös nuorisokasvatuksellinen: halusin viestiä joillekin nuorille, jotka olivat moneen kertaan ilmaisseet häpeilevänsä paljoa nauramistaan videolla, että arvostan naurua osana heidän persoonaansa. En saanut koskaan nuorilta vastausta siihen, voisiko vaikuttamaan pyrkivässä videossa olla mukana huumoria, mutta nuoret olivat ottaneet lopulliselle videolle mukaan tarttuvan iloista naurua.

Joskus annoin – oikeastaan vastoin periaatteitani – suorasanaisten mediakasvatuksellisen ohjeen. Olin kiinnittänyt videon aineistossa huomiota kommenttiin, jossa yksi nuori sanoi suomen kielen yhdistävän nuorisokahvilassa eri maista tulevia nuoria. Arvelin sen kiinnostavan videota mahdollisesti katsovia päättäjiä ja sanoin nuorille: *”Se kohta kannattaisi ottaa mukaan videolle, sillä mielestäni päättäjät tykkäisivät siitä.”* Nuoret eivät kommentoineet ehdotustani enkä ottanut asiaa puheeksi toistamiseen, mutta he ottivat kohdan mukaan lopulliseen videoon. Suurimman osan ajasta nuoret kuitenkin valmistsivat videota omaehtoisesti. Esimerkiksi kuvauksessa 21.11.2013 kerroin nuorille videon idean – että nuoret kertoisivat nuorisokahvilan tärkeydestä ja toiveista koskien uutta toimitilaa – mutta en auttanut edes pitkään miettiviä nuoria tarjoamalla vastauksen ituja.

Mediatapahtumaan osallistuneille aikuisille lähettämäni kysely sisälsi pyynnön arvioida tehtävän haasteellisuuden sopivuutta nuorille sekä tapahtuman mediakasvatuksellista antia. Yksi vastaaja kirjoitti 25.11.2013 haastavuuden olleen sopiva: *”Tehtävä oli mielestäni sopivan haastava nuorille. Omien mielipiteiden sanominen videolle ja varsinkin suomeksi maahanmuuttajanuorena on varmasti haastava paikka.”* Toinen vastaaja kirjoitti 26.11.2013 panneensa merkille nuoren, joka tarttui tarjoukseen käyttää videokameraa: *”Paikalta löytyi nopeasti vapaaehtoinen nuori, joka oli kiinnostunut menetelmässä käytetystä tekniikasta ja otti sen vastuulleen lähes välittömästi.”* Kolmas vastaaja viittasi vastauksessaan 9.12.2013 samaan aktiivisesti toimineeseen nuoreen: *”Hän paneutui tilanteeseen ja ryhtyi melko nopeasti hoitamaan tehtävänsä sekä kannustamaan kuvattavia esiintymisessä.”* Vastaaja pani merkille myös muiden nuorten aktiivisuuden, kun heille tarjoutui mahdollisuus tehdä jotain yhdessä aikuisten astuttua taaemmaksi: *”Nuoret itse saivat vaikuttaa tilanteen syntymiseen. Nuoret hyvin nopeasti alkoivat kannustaa ja ohjata itse toisiaan ja kuvaustilannetta. –*

– *Aikuiset toimivat tilanteessa taustalla ja tukivat tapahtumaa. He eivät kuitenkaan ryhtyneet aktiivisesti ohjaamaan nuoria ja heidän esiintymistään tai preppaamaan nuorten sanomaa.*” Sama vastaaja arvioi mediakasvatusta todella tapahtuneen mediatapahtumassa, mutta nimenomaan nuorelta nuorelle: *”Aluksi esiintyminen kameran edessä ja oman mielipiteen sanominen tuntui vaikealta. Tilanteen edetessä nuorten sanoma tiivistyi ja parani. Ryhmä toimi keskenään ohjaavasti. Siis ryhmässä tapahtui mediakasvatuksellinen prosessi. Mielipide kyettiin ilmaisemaan persoonallisesti mutta myös sisällöllisesti tarkemmin.”*

Näistä vastauksista voi vetää yhteen johtopäätöksen, että mediakasvatus onnistui mediatapahtumassa sangen hyvin. Viimeksi mainitun kyselyvastaajan mielestä mediatapahtumassa tapahtui aikuiselta nuorelle annettavan mediakasvatuksen sijaan *nuorten ryhmän sisäinen mediakasvatuksellinen prosessi*. Käytännössä prosessi oli lisäksi luonteeltaan dialoginen. Huomio on mielenkiintoinen, ja siitä voi päätellä, että aikuisten merkittävin panos mediatapahtumassa oli tapahtuman ideointi, suunnittelu, koordinointi, markkinointi, resurssien järjestäminen ja järjestyksenpito, kun taas nuoret pitivät itse huolta mediakasvatuksesta. Ensimmäisestä tutkimussyklissä saamani kokemuksen mukaan aikuisten tarjoamat resurssit eivät kuitenkaan automaattisesti johda siihen, että nuoret innostuvat mediastyöstä. Toisessa syklistä nuoret osallistuivat mediatapahtumaan nimenomaan siksi, että he kokivat tapahtuman aiheen, nuorisokahvilan nykyisen toimitilan menetyksen, yhteisesti jaettuna, suurena uhkana elämässään.

Kulttuurisesta demokratiasta näkyi merkkejä. Mediatapahtumassa 21.11.2013 nuorille ei annettu tilaisuutta valita valmistettavan videon aihetta, mutta muuten heitä ohjeistettiin mahdollisimman vähän. Nuoret saivat tilaisuuden kertoa omin sanoin nuorisokahvilan merkityksestä elämälleen tilanteessa, jossa toimitila oli myyty ja edessä oli muutto tuntemattomaan paikkaan. Vastoin odotuksiani nuoret eivät useinkaan myötäilleet toistensa sanomisia tai noudattaneet toisilta nuorilta saamiin neuvoja, vaan miettivät ankarastikin saadakseen sanottua nimenomaan omat ajatuksensa kameran edessä. Esimerkiksi eräässä tilanteessa sohvalla istunut tyttö ei keksinyt, mitä sanoisi nauhoituksessa. Tällöin huoneessa ollut poika neuvoi: *”Sano vaikka, että täällä olis kiva olla oma huone pöytäfutikselle.”* Tyttö vastasi topakasti: *”En sano!”* ja jatkoi miettimistä. Yksi 14-vuotias nuori kuvasi pyynnöstäni kahvilatiloja, jotta saisimme aineiston joukkoon myös kuvituskuvaa. Ehdotin hänelle, että voisin toimia avustajana, mutta hän kieltäytyi kohteliaasti. Kauempaa tarkkaillen huomasin, että nuori liikkui kameran kanssa omaehtoisesti ja taltioi aineistoa luovasti – hän muun muassa meni ulos ja kuvasi vauhdikkaasti kahvilan sijainnin, julkisivun ja sisäänkäynnin.

Persoonan ja yhteisön suhde näytti monimutkaiselta. Nuorisotalolta saapuneet nuoret poistuivat kesken nuorisokahvilassa pidetyn ensimmäisen kokoontumisen 14.11.2013 vedoten syihin, jotka

vaikuttivat tekaistuilta. Sain kuulla vasta myöhemmin, että ongelmana olivat todennäköisesti eri paikoissa käyvien, toisilleen tuntemattomien nuorisoryhmien kulttuuriset erot, eivät monikulttuurisesta taustasta johtuvat erot. En nähnyt niiden olemassaoloa etukäteen, eikä nuorisotyöllinen osaamiseni riittänyt kuulun kaventamiseen kokoontumisessa. Valitettavasti sattui vielä niin, että nuorisokahvilan kokenut työntekijä oli sairastunut juuri tuona ensimmäisenä kokoontumispäivänä, ja paikalla oli kokematon sijainen, joka ei tarttunut kohtaamattomuuden ongelmaan nuorisotyöllisin keinoin.

Mediatapahtumassa 21.11.2013 yhteisöllisyydestä näkyi runsaasti merkkejä kahvilanuorten keskuudessa. Persoonallisten näkemysten sanoittamiselle ja neuvotteluille niiden yhteensovittamiseksi otettiin tilaa jopa kesken videokuvaamisen. Persoonallista kasvua tapahtui silmissä, kun annoin nuorten esiintymisen jälkeen näille ihailevaa palautetta: *"Te ootte ihan tv-kelpoisia."* Nuoret näyttivät ilahtuvan, tuulettivat ja huudahtivat *"Jee!"*. Vielä selvempiä merkkejä persoonallisesta kasvusta yhteisön sisällä antoi nuori, joka omaksui paikoilleen juuttuneissa kuvaustilanteissa spontaanisti ohjaajan roolin. Nuori ohjaaja ei hämmentynyt siitä, etteivät hänen ehdottamansa valmiit sanat kelpanneet sohvalla istujien suuhun, vaan hän oivalsi tehdä kysymyksiä, joihin vastaamalla ujoistelijoiden esiintyminen pääsi vauhtiin. Halua auttaa muita onnistumaan näkyi myös yleisöksi asettuneiden nuorten joukossa. Yksi täysin lukkiutunut esiintymistilanne laukesi monen erilaisen yrityksen jälkeen vasta sitten, kun nuori yleisön joukosta ehdotti, että kameralle puhumisen sijaan voitaisiin kokeilla haastattelua. En puuttunut tähän ratkaisuun, vaikka se oli vastoin muuta kerrontatapaa, ja haastattelu onnistuikin heti ensi yrittämällä. Ongelmien ratkaisut olivat osoitus ryhmän luovuudesta ja rohkeudesta sekä osaamisen ja toimintakyvyn yhdessä tehtävästä lisäämisestä.

Jännittämistä kameran edessä näkyi monilla nuorella. Se ei lievittynyt puhumalla, vaan vasta se, että jännittäjä näki ensin kaverinsa suoriutuvan tehtävästä, auttoi. Niinpä annoinkin kuvaushuoneeseen jäädä nuorta yleisöä sillä ehdolla, ettei sen tuottama meteli häiritsisi äänitystä. Kahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä kertoi esiintyneiden nuorten tunnelmista valmisteluhuoneessa: *"Oli ihanaa kuulla nuorten rohkaisevan toisiaan, ettei se oo kauheeta."* Myöhemmin samana iltana työntekijä korosti nuorten keskinäisen tuen merkitystä: *"Eniten minua lämmitti, että työntekijästä näytti tulevan tarpeeton ja nuoret tukivat toisiaan."*

Mediatapahtuma ylitti kaikki odotukseni nuorten aktiivisuudesta. Paluu maan pinnalle tapahtui 27.11.2013, kun videoidun aineiston editointipäivänä nuorisotalon editointitilaan ei saapunut yhtään kahvilanuorta, vaikka kahdelta oli saatu etukäteen varmalta tuntunut lupaus. En ymmärtänyt poissaoltoa, mutta yksi kaupungin työntekijä arveli syyn olevan nuorten kaupunkikulttuurin sisäisissä raja-aidoissa: *"Nuorilla on tyypillisesti kaupungeissa ryhmiä, jotka eivät mielellään ole toistensa*

kanssa tekemisissä. Se on varmaan syynä siihen, että nuorisokahvilan nuoret eivät tule nuorisotalolle edes editoimaan.” Editointi saatiin tehtyä viimein 11.12.2013, kun neljä nuorisokahvilan nuorta tuli nuorisotalon editointitilaan kahvilan henkilöstöön kuuluvan työntekijän saattamina. Työntekijä kertoi myöhemmin varmistaneensa nuorten osallistumisen muistuttavilla tekstiviesteillä ja lupauksellaan hoitaa yhteyksiä kouluun, jos editointi aiheutti poissaoloa oppitunneilta. Saatuaan kaupungin työntekijältä perusopetuksen nuoret tarttuivat editointityöhön pienen empimisen jälkeen keskittyneesti, ja ryhmän toiminnassa alkoi näkyä merkkejä osaamisen ja toimintakyvyn lisääntymisestä. Nuoret neuvottelivat ratkaisuista keskenään ja kysyivät vieressä istuneelta kaupungin työntekijältä arkailematta neuvoa heti, kun kysyttävää tuli, ja myös naurua kuului aika ajoin. Työntekijän poistumista lounaan ajaksi nuoret tuskin huomasivat.

Nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä arvioi myöhemmin kahden koko projektiin osallistuneen nuoren persoonallisen kasvun päässeen mediatoiminnan kautta hyvään vauhtiin: *”He ovat ruvenneet ottamaan lisää vastuuta asioista, ja he ottavat selvästi askeleita kohti aikuisempaa elämää.”*

Nuorisokahvilan nuorten välillä oli havaittavissa merkkejä *dialogisuudesta*, jonka avulla nuoret saivat tietoa siitä, miten toiset kokevat todellisuuden. Samalla tarkentui kunkin nuoren käsitys omasta tietovarannostaan ja sen suhteesta muiden vastaavaan. Dialogi ei saanut sellaisia tunnusmerkkejä, joita esiintyy esimerkiksi aikuisten keskeisissä kokoontumisissa: pyydettyjä puheenvuoroja, huolellista argumentaatiota ja tarkkaavaista kuuntelua. Oivalsinkin, että minun pitää etsiä dialogisuuden merkkejä herkemällä silmällä ja korvalla. Sen jälkeen havaitsin nuorten välisen dialogisuuden näyttäytyvän lyhyinä puheenvuoroina, päällekkäin puhumisena, äännähdyksinä, eleinä, liikkeinä, kosketuksina, ilmeinä ja matkapuhelinten sisällön jakamisena – kaiken kaikkiaan vuorovaikutteisena yhdessä olemisena, joka johtaa tiedon kumuloitumiseen ja käsillä olevan asian edistymiseen.

Nuorten ja minun välinen dialogi oli samoin kuin ensimmäisessäkin syklistä hataraa, sillä siinä ilmeni ohipuhumista ja nuorten halua poistua kokonaan tilanteesta. Kahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä kertoi pyynnöstäni 28.11.2013 kokemuksiaan dialogin käymisestä nuorten kanssa: *”Jos joskus saan nuoret jonkin aikaa kuuntelemaan, niin hyvä. Nuorten maailma on tempoileva, heidän on vaikeaa keskittyä. Ei voi oikein olettaakaan, että he jaksaisivat koulun jälkeen vapaa-ajalla keskittyä.”* Valitin, kuinka minun puhuessani nuorille nämä alkoivat jo muutaman lauseen jälkeen katsoa kännyköitään, mikä tulkintani mukaan tarkoittaa sitä, etteivät he enää kuuntele minua. Työntekijä vastasi: *”Väitän, että vaikka nuori näyttää siltä, ettei kuuntele, jotain jää silti mieleen. Olen kokeillut.”* Lisäohjeeksi hän antoi haastattelussa 11.12.2013 sen, että dialogin edellytyksenä on

luottamus nuoren ja aikuisen välillä: *"Lähden siitä, että nuoren pitää luottaa muhun. Silloin nuori tietää, että haluan aidosti kuulla hänen mielipiteensä."* Edelleen kielenkäytön kannattaa hänen mukaansa olla suoraa, lyhyttä ja konkreettista silloin, jos haluaa nuoren kuuntelevan. Työntekijä kertoi: *"Saatan tiukata suoraan: 'Mikä vaivaa, sano!' En siis kaartelee, vaan kysyn yksinkertaisia kysymyksiä. Esimerkiksi 'Miksi juot?' sen sijaan että opettaisin, minkä takia juominen on vahingollista."*

Nuorisokahvilavideota editoitaessa 11.12.2013 seurasin usean tunnin ajan nuorten hyvää, keskinäistä dialogia. Nuoret istuivat tiiviinä ryhmänä editointilaitteiston ympärillä, keskustelivat ratkaisuvaihtoehtoista keskenään ja kertoivat toisilleen mielipiteitään, esimerkiksi *"Toi on hyvä"* tai *"Toi ei oo yhtä hyvä"* tai *"Otetaan seuraavaksi tosta klipistä."* Nuoret myös seurasivat valmistuvan videon karttuvaa kokonaispituutta ja neuvottelivat siitä keskenään. Näytti siltä, että pienistä asioista nuorten oli helppo keskustella, mutta isommista, videon perusratkaisuihin liittyvistä seikoista ehdotuksia tehtiin epävarmemmin. Esimerkkinä epävarmuudesta kuului yhden nuoren ehdotus yleiskuvasta: *"Laitetaan videon alkuun yleiskuvaa kahvilasta, mutta en mä tiedä."* Nuoret tukeutuivat läsnä olleiden aikuisten lisäksi myös toisiinsa teknisissä ongelmissa. Nuoret myös kyseenalaistivat aikuisten esittämiä, konventionaalisia ratkaisuja. Esimerkiksi yksi nuorista kysyi: *"Miksi videossa pitää olla esiintyvien nuorten nimet? Eihän niitä ketään tunne."* Nuoret eivät edes neuvotelleet kaikista ratkaisuista aikuisten kanssa. Esimerkiksi kun he saivat ohjeeksi kirjoittaa videon loppuun erikseen kuvaajien ja leikkaajien nimet, he yhdistivät nimet aikuisilta kysymättä yhteisen otsikon alle ilmeisesti toiston välttämiseksi.

Samoin kuin ensimmäisessä syklissä, *etiikan* läsnäolo oli toisessa syklissä lähinnä eettisten tunnusmerkkien vastakohtien, kuten sorron, puuttumista. Nuorisokahvilassa käyvästä nuorista noin puolet on monikulttuurisia eli suomalaisessa yhteiskunnassa vähemmistöön kuuluvia. Ennakkokäsitykseni vastaisesti en kuullut ensisijaisesti vetoamista vähemmistön suojeluun, kun nuoret kertoivat nuorisokahvilan toiminnan tärkeydestä videonauhoituksessa, vaan nuoret sanoivat arvostavansa kahvilaa nuorisotilana. Erilaisuuden hyväksymiseen liittyviä kommentteja kuulin muutaman, esimerkiksi yksi nuori mainitsi nuorisokahvilan hyväksi puoleksi suvaitsevaisuuden: *"Tänne tulee erilaisia ihmisiä, ja kun nuoret näkevät sen, hekin uskaltavat tulla, sillä täällä hyväksytään erilaisia ihmisiä."* Yksi nuori perusteli nuorisokahvilan tärkeyttä sillä, ettei ole helppo olla maahanmuuttajataustainen nuori, ja kahvilassa eritaustaiset ihmiset voivat olla yhdessä.

Toiminnan teema oli ensimmäisen syklin tavoin mediakasvatuksen antaminen mediatuotteita valmistamalla. Ideaalissa tilanteessa ryhmä keskustelelee erilaisista *tavoitevaihtoehtoista* kiireettä yhdessä ja valitsee yhteisen unelman, jota kohti edetään suunnitelmallisesti. Vaikka tämä periaate on sosiokulttuurisen innostamisen ajattelussa luovuttamaton, pidin nuorisokahvilan toimitilan menet-

tämistä niin merkittävänä asiana kahvilassa käyvien nuorten elämässä, että en katsonut olevan tarpeen esittää nuorille mahdollisuutta harkita mediatapahtumalle muita aiheita – eikä siihen olisi ollut aikaakaan harjoittelukauteni lopun jo häämöttäessä. Päätin siis kovassa aikapaineessa yksin, että tarjoamme nuorille mahdollisuuden valmistaa mediatuote, video, jolla he voivat tuoda esiin oman mielipiteensä nuorisokahvilan merkityksestä heidän elämässään ja toiveita siitä, millainen uuden toimitilan tulisi olla. Omavaltaisuudestani johtuen jäi valitettavasti näkemättä, millainen kyky kahvilassa käyvillä nuorilla olisi ollut huomata ympärillään olevia epäkohtia, valita yhteinen visio ja ponnistella yhdessä sitä kohti. Heillä ei ollut mahdollisuutta valita toimintatapaakaan, vaan päädyin mediatapahtuman järjestämiseen omavaltaisesti. Ristiriita sosiokulttuurisen innostamisen periaatteiden kanssa on siis huomattava.

Ryhmän yhteydet ulkopuolelle joutuivat ylittämään korkean kynnyksen. Nuorisotalossa käyvien nuorten ja toisaalta nuorisokahvilassa käyvien nuorten välisiä suhteita ja kohtaamista on selostettu jo aiemmin luvussa 4.1.1. Täydennän selostusta tässä vain yhdellä näkökulmalla nuorisokahvilan suunnasta katsottuna. Kysyin ohjaajakollegani kanssa muutamalta nuorisokahvilan sohvalla istuvalla nuorelta 14.11.2013 juuri ennen nuorisotalolaisten saapumista, miksi he eivät ole halukkaita käymään nuorisotalossa. He vastasivat vitkastellen: *”Syynä on ne ysi-ysit ja nolla-nollat”*. Tällä he viittasivat ikäeroon nuorisotalolla ja nuorisokahvilassa kävijöiden välillä. Ilmeisesti kahvilassa käyvät 15–16-vuotiaat kokevat nuorisotalolaiset 13–14-vuotiaat merkittävästi nuoremmiksi, mikä saat-
taa muodostaa esteen yhdessä toimimiselle.

Nuorisotalon tiloihin ei saapunut ketään 27.11.2013 editoimaan videoita raakamateriaalia, vaikka editointia varten oli varattu sekä tilat että kaupungin työntekijä ohjaajaksi. Petyin nuorten passiivisuuteen, ja tartuin esitettyyn ideaan siitä, että videoaineiston editointia yritettäisiin tehdä nuorisokahvilan tiloissa kannettavan tietokoneen avulla. Tätä yritettiinkin 3.12.2013, mutta viime hetkellä tekniset järjestelyt pettivät. Niinpä pystyimme editoinnin sijaan vain katselemaan aineistoa ja keskustelemaan editointiperiaatteista. Koska puutteellinen tekninen osaamiseni ja vähäiset resurssit eivät näyttäneet tekevän myönteistä vaikutusta paikalla oleviin nuoriin, yritin vielä kerran laajentaa nuorten reviiriä nuorisotalolle: *”Vai tulisitteko nuorisotalolle editoimaan? Siellä on erityinen edit-huone, ammattiohjaaja ja ammattilaistason edit-ohjelma.”* Hämmästykseni nuoret nyökkäilivät myöntävästi, ja neljä nuorta todella saapui nuorisotalon editointitilaan 11.12.2013. Nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä totesi myöhemmin tulemisen nuorisotalolle olleen nuorille iso askel: *”Nuoret, jotka ovat sanoneet, etteivät astu jalallaan nuorisotalolle, tulivat sinne editoimaan. Se oli valtava juttu.”*

Monikulttuurisen nuorisokahvilan nuoret eivät missään vaiheessa muodostaneet sellaista mediaharastusryhmää, jolle olisi voinut piirtää selvän ulkorajan. Vaikka se oli vastoin alkuperäisiä toiveitani, asialla oli myös myönteinen puoli: nuoret kutsuivat herkästi ja spontaanisti mukaan lisää nuoria. Ensimmäisen kerran tämä tapahtui 14.11.2013, kun nauhoitettiin verkkomainonta-aiheista tilausvideota: nuoret kannustivat kavereitaan tulemaan kahvilan puolelta takahuoneeseen kameran eteen. Moni ovesta tulevista nuorista nimittäin aloitti sanomalla: *”Kaverit käski tulla tänne.”* Toisella kerralla meneillään oli nuorisokahvilavideon nauhoittaminen 21.11.2013, jonka tauolla pyysin jo esiintyneitä nuoria kutsumaan kaupungilla olevia kavereitaan mukaan. Nuoret näpyttelivät matkapuhelimiaan, ja pienen suvantovaiheen jälkeen nuoria tosiaan tulikin lisää paikalle – jos kohta en kysynytäkään, miten nämä olivat saaneet tiedon tapahtumasta.

Keskustelimme nuorten kanssa 11.12.2013 valmiin nuorisokahvilavideon markkinoinnista siinä tarkoituksessa, että sillä yritettäisiin vaikuttaa kahvilan uutta toimitilaa koskevaan päätöksentekoon. Kysyin, halutaanko video esittää kaupunginvaltuustossa, mihin nuoret vastasivat innokkaan myöntävästi. Ehdotin, että sähköpostiliitteen lähettämisen sijaan nuoret pyrkisivät kannettavan tietokoneen kera apulaispormestarin puheille, näyttäisivät tälle videon ja pyytäisivät, että se esitettäisiin valtuustossa. Yksi nuorista kysyi kauhistellen: *”Luulettekste että mä uskallan?”* ja vastasi melkein heti itse: *”Kyl mä uskallan.”* Nuorten tekemää kahvilavideota ei missään vaiheessa käytetty vaikuttamiseen kaupungin päättäjien suuntaan, mutta kahvilan työntekijä mainitsi haastattelussa 12.8.2014 videolla olleen oma merkityksensä nuorille: *”Video vahvisti nuorten itsetuntoa, sillä he olivat tehneet sen itse.”*

Työnjakoa ei ilmennyt paljонkaan sellaisena, että nuoret olisivat itsenäisesti tai tuettuina jakaneet erilaisia tehtäviä ja vastuita keskenään. Jouduinkin terästäämään katsettani löytääkseni pienempiä merkkejä työnjakotyypisistä toiminnoista nuorten keskuudessa. Nuorisokahvilavideolla esiintymisen 21.11.2013 oli nuorten keskuudessa suosittua, mutta muihin töihin ei ollut tungosta. Kuvaajaksi löytyi yksi halukas nuori, joka lyhyen koulutuksen jälkeen hoiti kuvauksen lisäksi myös äänitarkkailun ja lopulta ohjauksenkin. Myöhemmin kameran taakse saatiin vaivatta toinen nuori, jotta ensin kuvannut pääsi esiintymään. Mielenkiintoista kyllä, nuoren asema kuvaajana ei tuonut hänelle nuorten keskuudessa automaattisesti asemaa, jossa hänen ohjeitaan olisi kuultu. Eräässä tilanteessa kuvaaja neuvoi, mitä sohvalla empivä nuori voisi sanoa, mutta tämä vastusti sanomalla: *”En sano!”* ja jatkoi pohtimistaan. Jos sohvalla istui useampi nuori yhtä aikaa, heidän piti jollain tavalla sopia esiintymisvuoroista keskenään, sillä mikrofoneja oli vain yksi. Mikrofonin työnnettiin kaverille useammin kuin pyrittiin ottamaan pois toiselta, joskin jälkimmäistäkin näkyi.

Olin pudota ansaan, kun aioin korvata nuorten puuttuvaa työpanosta aikuisten työpanoksella. Yksi-kään nuori ei tullut nuorisotalolle 27.11.2013 editoimaan videoitua aineistoa, huolimatta etukäteen saaduista lupauksista. Kirjoitin sähköpostiviestin seuraavana päivänä ohjaajakollegalleni ja muutamalle muulle asianomaiselle aikuiselle: *”Mielestäni tästä lähtien on toimittava niin, että minä (tai joku muu aikuinen ohjaaja) osallistuu aina editiin, ja jos ei nuoria tule paikalle, aikuinen editoi – minä opettelen ja editoin siis itse, mutta muutkin ovat tervetulleita.”* Sain seuraavan vastauksen, jossa aikomukseni osoitettiin nuorisotyön vastaisiksi:

”Ehdottaisin, että videon valmistumisen ideaa avattaisiin nuorille uudelleen (usein pitää vääntää rautalangasta monta kertaa). Mikäli kiinnostusta ei tunnu löytyvän pitää vetää johtopäätös, että asia ei vain ole riittävän tärkeä heille. Se on tylsää jos jo tehtyä työtä menee hukkaan, mutta mielestäni tämä on nuorten päätös jota mukana olevien aikuisten täytyy kunnioittaa. Puolesta ei aleta tekemään, se on kasvattavaa siinä missä työn valmiiksi saaminenkin olisi.” Kaupungin työntekijä (sähköpostiviesti 28.11.2013)

Otin ohjeesta vaarin enkä kantanut nuorille kuuluvaa vastuuta videon editoinnista. Nuorten saaminen nuorisotalon tiloihin videon editointia varten onnistui toisella yrittämällä 11.12.2013. Editoinnin alkuvaiheessa nuoria pyydettiin tekemään keskenään päätös, kuka käyttää tietokonetta muiden osallistuessa editointiin keskustelemalla. Pyyntö herätti nuorissa hämmennystä, eikä päätöstä syntynyt. Tarvittiin aikuisten vakuuttelua, että jokainen käyttää ohjelmaa vuorollaan, sekä pientä työntö-apua, ennen kuin ensimmäinen nuorista istui tietokoneen ääreen. Tämän jälkeen vuorojen sopiminen sujui ongelmitta ja kaikki osallistuivat aktiivisesti lukuun ottamatta yhtä nuorta, jota matkapuhelimen sisältö houkutteli ajoittain enemmän.

Merkkejä nuorten kyvystä *työskennellä* omaehtoisesti ja itsenäisesti oli nähtävissä. Se kasvava varmaotteisuus, jota nuoret osoittivat nuorisokahvilavideota editoidessa 11.12.2013, oli merkki kyvystä pyrkiä sellaiseen lopputulokseen, jota nuoret itse halusivat, kuitenkin ottaen huomioon ohjaajien ja mediatuotteen asettamat reunaehdot sekä videon aiottu käyttötarkoitus. Joitakin kertoja editoivat nuoret nostivat itse esiin työtä koskevia kysymyksiä ja pohtivat keskenään niihin ratkaisuja. Edellä kuvattu ideaali toteutui nimenomaan siten, että toiminta ei ollut kerhomaista ja ohjattua, kuten ensimmäisen syklin kohdalla. Sen sijaan nuoria muistutettiin tavoitteesta ja etiikasta ja heille annettiin tarvittava ohjeistus, välineet ja aineisto, jonka jälkeen heille annettiin työrauha. Kirjoitin samana iltana sähköpostiviestin joillekin projektissa mukana olleille aikuisille: *”Editointi sujui erinomaisesti: nuorille syntyi näkemys, mitä he halusivat ja mitä toisaalta vaadittiin lopputulokselta, ja he olivat innokkaita, oppivaisia ja hämmästyttävän ripeitä.”* Näin kiitettävä työskentely ei ollut onnistunut tutkimukseni aikana aiemmin mediatapahtumaa lukuun ottamatta, mikä saattoi johtua siitä, että en ollut tarjonnut nuorille vastaavia resursseja: lähetekeskustelua, ohjeistusta, välineitä ja työrauhaa.

Tutkimussyklin aikana ei tehty suunnitelmallista, jatkuvaa *arviointia*, jonka suunnitteluun ja toteuttamiseen olisivat osallistuneet kaikki mukana olleet ihmiset, vaikka se olisi ollut sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun mukaista. Arvioin itse nuorten penseiden reaktioiden syitä ensimmäisen nuorisokahvilakokoontumisen aikana ja aloin suunnitella kerhomaisen mediaharrastuksen sijaan mediatapahtuman järjestämistä. Aikuisten osallisten kesken kävin kuitenkin paljon keskusteluja, joiden keskeinen osa oli arvioida toteutunutta toimintaa ja kehittää sen pohjalta uutta. Arviointi ei ollut strukturoitua lukuun ottamatta aikuisille tehtyä sähköpostikyselyä ja nuorille jaettua kyselylomaketta, vaan arviointi oli saumaton osa toimintaani nuorisokahvilassa. Esimerkiksi runsaassa sähköpostikirjeenvaihdossa ja monissa haastatteluissa ja keskusteluissa käytiin laajasti läpi nuorten tarpeita, prosesseja ja tavoitteita.

Nuorisokahvilavideon kuvauksen eli mediatapahtuman 21.11.2013 jälkeen kysyin viideltä paikalla olleelta aikuiselta sähköpostitse yhdeksän kysymystä koskien tapahtumaa (liite 1). Lisäksi oli mahdollisuus antaa palautetta vapaamuotoisesti. Sain arvioinnin kolmelta. Tapahtuman katsottiin olleen aluksi vaisun mutta lopulta erittäin hyvän, aktiivisen ja onnistuneen. Tapahtuman suunnitelmaa, jonka vastaajat olivat nähneet ennen tapahtumaa, pidettiin kattavana ja sen katsottiin saapuneen riittävän ajoissa valmistautumista varten, vaikka itse pidin aikataulua liian tiukkana. Oma toimintaani vastaajat pitivät määrätietoisena ja nuoria rohkaisevana, mutta toisaalta osaamattomuuteni nuorisotyössä paistoi läpi. Aikuisten välisen yhteistyön vastaajat katsoivat sujuneen, mutta roolitukseen oli jäänyt epäselvyyksiä, jotka olisi ehkä voitu ehkäistä ennalta pitämällä ennen tapahtumaa työkokous. Käytännön järjestelyjä, kuten toiminnan jakamista kuvaus- ja valmisteluhuoneeseen, vastaajat eivät juuri kommentoineet. Vastaajat pitivät tehtävää sopivan vaativana nuorille, varsinkin ottaen huomioon sen, että suomen kieli ei ollut kaikkien esiintyjien äidinkieli. Nuorissa havaittiin tapahtuneen oppimista ja kehittymistä tapahtuman aikana. Nuorten nähtiin ensin jännittäneen, mutta lopulta innostuneen tehtävästä ja jopa nauttineen siitä, että heidän mielipidettään kysyttiin. Tavoitteen – sen, että nuoret oppivat mediasisällön tekemistä ja yhteiskunnallista vaikuttamista – vastaajat katsoivat kuitenkin jääneen vielä kauaksi, mutta toisaalta tilaisuuden nähtiin olevan jopa demokraattisen vaikuttamisen ensi askeleet. Viittaan kyselyn tuloksiin tarkemmin kunkin kysymyksen aiheen mukaisessa kohdassa tässä luvussa.

Valmis nuorisokahvilavideo katsottiin yhdessä nuorten kanssa kahvilassa 13.12.2013. Paikalla oli kolmisenkymmentä nuorta, ja käytin tilaisuuden hyväkseni jakaakseni yhden liuskan ja 10 kysymyksen pituisia kyselylomakkeita, joissa tiedusteltiin nuorten mielipiteitä koskien videota (liite 2). Kysymykset olivat lyhyitä, sillä halusin niiden olevan nuorten kannalta vaivattomia ja toisaalta ymmärrettäviä niille, joille suomi ei ole äidinkieli. Pyynnöstäni lomaketta kommentoi etukäteen nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä. Sain takaisin 12 täytettyä lomaketta. Vastaajista

kolme oli poikia ja loput tyttöjä. Iältään vastaajat olivat 13–16-vuotiaita, joista puolet oli 15-vuotiaita. Pyysin lomakkeessa antamaan videolle arvosanan asteikolla 4–10, ja vastausten keskiarvoksi tuli 9,3 huonoimman arvosanan ollessa 8 ja parhaan 10. Hyvää videossa katsottiin olevan faktojen, sen, että kaikki saivat sanoa oman mielipiteensä sekä sen, että ”ymmärtää, että nuorisokahvila on tärkeä paikka nuorille”. Yksi kirjoitti hyvää olevan sen, että ”nuoret on tehny ja tulee hyviä pointteja esiin”. Huonona ei pidetty juuri mitään, tosin videon lyhyttä moitittiin. Nuoret olisivat tehneet videolla toisin sen, että haastateltavia ja asiaa olisi ollut enemmän – toisaalta suurin osa vastaajista ei esittänyt mitään korjattavaa. Vastaajista kolme ilmoitti olleensa mukana videolla, ja filmaaminen tuntui heistä hyvältä tai se nauratti.

Kyselylomakkeen seuraaviin kysymyksiin vastattiin rastittamalla vaihtoehto *kyllä, ehkä* tai *ei*. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että video auttaa saamaan nuorisokahvilalle uuden, hyvän toimitalan, ja loputkin vastasivat *ehkä*. Suurin osa vastasi, että video lisäsi tai ehkä lisäsi nuoren omasta mielestä hänen vaikutusvaltaansa kaupungissa. Tämän kysymyksen ajoitus oli väärä, sillä juuri julkaistulla videolla ei ollut ehditty edes yrittää vaikuttamista, ja liian aikaisin esitetty kysymys mahdollisesti hämmensi nuoria. Suurin osa vastastasi haluavansa esiintyä jollakin toisella videolla tulevaisuudessa, ja loputkin vastasivat *ehkä*. Puolet vastaajista haluaisi kuvata videoita tulevaisuudessa ja puolet ehkä haluaisi – kukaan ei vastannut kieltävästi. Editointihalukkuus oli vähäisempää: kolme haluaisi editoida videoita tulevaisuudessa, mutta muut vastasivat *ehkä* tai *ei*.

Innostajan roolini kehitys oli toisen syklin aikana rajua ja odottamatonta. Aloitin toisen syklin vanhalla reseptillä ja yritin luoda keskusteluyhteyttä kahvilanuoriin saadakseni heidät innostumaan mediakerhoharrastuksesta ohjauksessani. Jo ensimmäisessä kokoontumisessa nuorten kanssa 14.11.2013 kävi selväksi, että keskusteluyhteyden luominen ja luottamuksen rakentaminen tulisivat vaatimaan niin paljon osaamista ja aikaa, että resurssini eivät tulisi riittämään. Samaan aikaan kuitenkin huomasin, että nuorisokahvilassa oli hyödynnettävissä valmista nuorisotyöllistä osaamista ja aikuisten ja nuorten välisiä luottamuksellisia suhteita, joiden varaan saatoinkin rakentaa mediakasvatuksellista toimintaa. Kehitykseni innostajana perustuu juuri tähän: vaikka ensimmäinen kontaktini kahvilan nuorten kanssa epäonnistui, kykenin muuttamaan ajatteluaani, rooliani ja toimintaani nopeasti suuntaan, joka lopulta osoittautui menestykselliseksi sekä toiminnan että tutkimukseni kannalta.

Muutettuani mediatoiminnan kerhomaisesta tapahtumamuotoiseksi luovuin suurelta osin nuorten ohjaamisesta itse, mikä vapautti minut keskittymään niihin tehtäviin, joissa minulla on annettavaa eniten: tarkkaileminen, kehittäminen ja mahdollistaminen. Olennainen edellytys tälle muutokselle oli se, että nuoria oli ohjaamassa heille entuudestaan tuttuja, ammattitaitoisia nuorisotyöntekijöitä. Havaitsin siis tutkimussyklin aikana olevani pidemminkin tutkija kuin innostaja, etenkin jos innos-

tajan roolille asetetaan niin suuret vaatimukset kuin sosiokulttuurisen innostamisen mallissa tehdään. Käyn silti läpi joitakin innostajalle asetettuja vaatimuksia ja omia valmiuksiani vastata niihin, jotta yhteys ensimmäisen syklin analyysiin ei katkeaisi.

Se, että ensimmäisen kokoontumiskerran 14.11.2013 epäonnistuminen sai minut lamaantumaan, saattaa olla merkki itsekritiikin liian suuresta vaikutuksesta itsetuntooni. Kirjoitin tutkimuspäiväkirjaani alakuloisista tuntemuksista: *”On pakko vetää se johtopäätös, ettei minusta ole nuorisotyöntekijäksi: osaamisessani, asenteessani ja persoonassani on jotain hyvin keskeistä väärin.”* Koska minulla kuitenkin on elämän mukanaan tuomaa kypsyyttä, pystyin käyttämään itsekritiikin tuloksia uudentyyppisen ajattelun ponnahduslautana. Vasta nyt aloin toteuttaa Freiren (2001; 2012) vaatimusta rakkaudesta: hyväksyin nuoret sellaisina kuin he ovat, vapaa-ajastaan itsenäisesti päättävinä, vapaasti liikkuvina ja arvokkaina ihmisinä. Enää en halunnut muuttaa heitä kasvattamalla, vaan halusin antaa heille tilaisuuden muuttua yhdessä heidän omalla tavallaan.

Jos yhteisöllistä mediakasvatusta antavaa nuorisotyöntekijää kuvailtaisiin *suunnittelija-ohjaaja-luottamushenkilöksi* (Kotilainen 2007, 149), kuvailisin uutta rooliani pikemminkin *suunnittelijamahdollistaja-tutkijaksi*, joka tukee sitä luottamukseen, dialogiin ja auktoriteettiin perustuvaa työtä, jota nuorisotyöntekijät eli suunnittelija-ohjaaja-luottamushenkilöt nuorten kanssa tekevät. Tätä oivallustani tuki 25.11.2013 annettu vastaus, jonka sain aikuisille tekemääni sähköpostikyselyyn koskien nuorisokahvilavideon kuvaustapahtumaa: *”Toiminnasta kuitenkin paistoi hieman, että itse nuorisotyö ei ole oma ammattialue, mutta toisaalta nuorten houkuttelu toimintaan oli annettu nuorisotyöntekijöille, mikä on hyvä! – – Nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluvan työntekijän rooli nuoret tuntevana työntekijänä oli selvästi ratkaisevin tekijä toiminnan onnistumisen kannalta.”* Toinen aikuinen vastasi samaan tapaan 9.12.2013: *”Heli oli valmistautunut tilanteeseen ja toimi nuorten kanssa ohjaavasti ja rohkeasti mutta ei kuitenkaan syöttänyt nuorille sanoja suuhun. – – Heli pysytteli sopivan taustalla.”* Sosiokulttuurisen innostamisen termejä käyttäen innostajan rooli sopii siis paremmin nuoret tuntevalle, ammattitaitoiselle nuorisotyöntekijälle kuin vierailevalle mediaohjaajalle.

Asemani toimintametodista vastaavana nuorten ryhmän ohjaajana tuotti minulle työnjohtotyyppistä esimiesvastuuta suhteessa opiskelutoveriini. Kyse ei kuitenkaan ollut virallisesta esimiesasemasta, eikä minulla olisi ollut siihen tarvittavaa osaamistakaan. Niinpä pyrin käyttämään asemaani liittyvää valtaa epäsuorasti, ehdotuksiksi ja kysymyksiksi muotoillen. Yhteistyösuhteen hoitaminen jäi kummankin kiireiden ja eri paikkakunnilla asumisen takia pitkälti sähköpostikirjeenvaihdon varaan, joka on epätydyttävä väline silloin, jos on tarkoitus syventää yhteistyötä ja oppia uutta yhdessä. Projektin koordinointi kompasteli mediatapahtumassa, jossa jaoin työtehtävät aikuisille oman har-

kintani mukaan kiireessä etukäteen. Yksi aikuinen vastasi kyselyyni 25.11.2013 ja ehdotti lyhyen työkokouksen pitämistä ensi kerralla: *”Vastuualueet toimivat hyvin, mutta roolitusta olisi voinut myös miettiä tarkemmin ennen tilaisuutta. – Tilaisuuden alussa olisi kuitenkin voinut pitää lyhyen työntekijämiitingin, jossa oltaisiin käyty kaikkien rooli läpi (n. 10 min).”*

Nuorisokahvilan henkilöstö korosti nuorille toistuvasti näiden *osallisuuden* tärkeyttä uutta toimitilaa valittaessa, ja nuorille annettiin myös konkreettisia ohjeita, kuinka he voivat vaikuttaa esimerkiksi ”ilmiantamalla” kaupungissa tyhjillään olevia tiloja. Videoprojekti oli vain pieni osa tätä nuorten osallistamistyötä. Nuoret eivät valinneet itse, että valmistettava mediatuote on nuorisokahvilan tulevaisuutta käsittelevä video, vaan päätös oli minun. He kuitenkin tarttuivat tilaisuuteen vapaaehtoisesti ja osallistuivat videon nauhoitukseen innokkaasti. Kuvauksen valmisteluhuoneessa nuorille annettiin lisäksi työntöapua: olin pyytänyt kolmea aikuista rohkaisemaan nuoria kameran eteen, ja he tekivätkin töitä hartiavoimin. Yksikään nuori ei nähdäkseni tullut kameran eteen vastentahtoisesti, vaikka kursailua ja ujestelua näkyikin. Kyseessä ei ollut organisoitu ryhmätyö, mutta nuoret toimivat siitä huolimatta usein ryhmänä – monesti sohvalla oli enemmän kuin yksi nuori kerrallaan, ja kameran takana seisojia nuorta yleisöä, joka yritti kommenteillaan edistää kuvausta.

Pyynnöstäni nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä antoi mediatapahtuman jälkeen pikaisen yleisarvion, jossa hän korosti nuorten keskinäistä tukemista, minkä tulkitsen olevan merkkejä yhteisöllisistä suhteista, kuulumisen tunteesta ja kohdatuksi tulemisesta: *”Lämmitti eniten, että työntekijästä tulee tarpeeton ja nuoret tukee toisiaan. Hyvä!”* Se, että nuorisokahvilan nuoret toimivat mediatapahtumassa enimmänsä osan ajasta joko yhtenä suurena ryhmänä, pieninä ryhminä tai ryhmästä toiseen liikkuen, kertoo siitä, että nuoret kokevat olevansa hyväksytyt osa jotakin ja toimivansa osana jotakin – mikä ei tokikaan ollut pelkästään mediatapahtuman ansiota vaan havaintojeni mukaan nuorisokahvilassa tavanomaisestikin vallitseva tapa olla. Kirjallisessa palautekyselyssä 13.12.2013 yksi nuori vastaaja kirjoitti pitävänsä hyvänä nimenomaan sitä, että nuorten ääni tuli videossa kuuluviin: *”Nuoret on tehnyt ja tulee hyviä pointteja esiin.”* Toinen nuori vastaaja piti hyvänä mielipiteiden esiin saamista: *”Kaikki sano oman mielipiteensä ☺”*.

Nuoret eivät kuitenkaan vaikuttaneet aina, kun siihen tarjottiin tilaisuus. Kirjalliseen, kahvilavideota koskevaan palautekyselyyn vastattiin varsin aktiivisesti, mutta yllätyksekseni nuoret eivät olleet ylipäättäen aina valmiita kertomaan mielipidettään, kun sitä kysyttiin. Kun pyysin viiden nuoren ryhmältä suullista arviota 28.11.2013 juuri valmistuneesta verkkomainonta-aiheisesta tilausvideosta, jolla nuoret itse esiintyivät, vastaus oli lyhyt: *”Ihan hyvä.”* Minua kiinnosti erityisesti se, kokiivatko nuoret olevansa tärkeitä vaikuttajia, joten kysyin, tuliko videolla nuorten mielipide selville, mutta vastaus oli vielä lyhyempi: *”Joo.”* Kysymykseen siitä, mitä nuoret saivat videoprojektista

itselleen, vastaukseksi tuli käsien levittelyä. Kun pyysin nuoria lopuksi kertomaan vapaasti mielipiteitään, en saanut niitä: *”Ei oikein muuta.”* Toiselta neljän nuoren ryhmältä, joka oli juuri katsonut videon tarkkaavaisesti, en saanut yhtäkään vastausta. He levittelivät käsiään ja nostelivat hartioitaan ja poistuivat tilanteesta.

Nuorten haluttomuus kertoa kantaansa tuntui minusta yllättävältä, sillä ennakko-oletukseni oli, että syy nuorten äänen huonoon kuulumiseen yhteiskunnassa on aikuisten kovakorvaisuus: että nuoret ovat täynnä sanottavaa ja aina valmiita avaamaan suunsa, kunhan joku aikuinen vain kuuntelisi. Pohdin *nuorten ääntä* lisää luvussa 5.2.

4.2.2 Toiminnan tulokset rohkaisevat tapahtumamuotoiseen mediakasvatukseen

Kenttätöni tavoitteena oli toisessa syklissä, kuten ensimmäisessäkin, nuorten kansanjournalistinen toiminta mediaryhmässä, jossa nuoret saisivat mediakasvatusta tuottamalla mediasisältöjä itse, harjaantuisivat käyttämään mediajulkisuutta elämänsä parantamiseen ja saisivat samalla osallisuuden kokemuksia. Mediaryhmätoiminta rakennettiin ensimmäisen syklin tavoin toimimaan sosiokulttuurisen innostamisen perustalle, mutta toiminta muuttui syklin aikana muodotaan kerhomaisesta mediatapahtumaksi. Toisen syklin näkyvin tulos oli nuorten aktiivinen osallistuminen mediatapahtumaan, jossa nuoret valmistivat mediatuotteen ja neuvottelivat keskenään parhaista toimintatavoista yhteiskunnallisen vaikutuksen saavuttamiseksi. Viime kädessä jokainen nuori päätti itse omasta esiintymisestään videokameran edessä, mikä edellytti oman mediasuhteen pohdintaa ja kriittistä oman toiminnan arvioimista.

Kokonaisuutena arvioiden toteutunut mediatapahtuma ja siihen liittynyt videoaineiston editointi toteuttivat tavoitteen nuorten kansanjournalistisesta toiminnasta siitä huolimatta, että jotkin osatoteutuivat heikosti tai jäivät kokonaan toteutumatta, kuten nuorten omaehtoinen päätös mediasisällön aiheesta tai videon käyttäminen vaikuttamiseen kaupungin päätöksentekoielimiin. Monikulttuurisuus nivoutui toimintaan luontevasti siten, että monikulttuurisuudesta johtuviin haasteisiin vastaamiseen ei käytetty erityisiä resursseja, vaan videoesiintyminen oli tehtävä, jonka jokainen nuori saattoi hoitaa omalla tavallaan – vähimmillään mielipide ilmaistiin neljällä sanalla.

Oma roolini innostajana kypsyi havaittuani ja tunnustettuani nuoret tuntevan nuorisotyöntekijän keskeisen merkityksen mediatapahtuman onnistumisessa. Oikeammin ilmaistuna: todellinen innostaja mediatapahtumassa oli nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä, ja minun roolini oli *suunnittelija-mahdollistaja-tutkija*. Ilman kummankin merkittävää panosta ja lukuisten muiden ai-

kuisten tukea mediatapahtuma olisi tuskin toteutunut juuri sellaisena kuin se toteutui. Se, että innostaja on vierailevan tutkijan sijaan nuorten elämään pysyvästi osallistuva henkilö, jolla on dialoginen suhde nuorten kanssa, on nuorten edun ja sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun mukaista. Mediatapahtuman nivominen nuorten tilan muuhun toimintaan ja varsinkin ajankohtaiseen, kaikille nuorille yhteiseen uhkaan toimitilan menettämisestä oli olennaista mediatapahtuman menestyksellisyydelle.

Työni tavoitteena oli tutkia, miten kansanjournalismi rakentuu mediakasvatukseksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä nuorisotyön kontekstissa. Arvioin asettamani tavoitteen toteutumista vastaamalla tutkimuskysymyksiin toisen syklin aineiston perusteella kohdistaen päähuomioni mediatapahtumaan ja siellä videoidun aineiston editointiin. Vaikka tapahtumaan osallistuneita nuoria ei ole luontevaa kutsua *ryhmäksi*, jolla olisi esimerkiksi jäsenluettelo ja säännöllisiä kokoontumisia teeman puitteissa, käytän osallistuneista nuorista mediaryhmä-nimitystä säilyttääkseni johdonmukaisuuden läpi pro gradu -tutkielman.

Pyrin tutkimaan, millaista mediakasvatusta rakentuu kansanjournalistisessa nuorten mediaryhmässä, jonka mediapedagogisena perustana ovat sosiokulttuurisen innostamisen metodit, ja sain tulokseksi seuraavaa: Mediakasvatuksessa hyödynnettiin ajankohtaista uhkaa nuorisokahvilan toimitilan menettämisestä, ja mediatoiminta kytkettiin osaksi nuorisotyöntekijöiden ponnisteluja nuorten aktivoimiseksi yhteiskunnallisiksi vaikuttajiksi. Nuoret kokoontuivat mediatapahtumaan, jossa he saivat kertoa videokameran edessä nuorisokahvilan merkityksestä elämässään ja esittää toiveita uudesta toimitilasta, minkä jälkeen videoitu aineisto editoitiin. Mediakasvatusta tapahtui pääasiassa nuorten ryhmän sisäisenä, dialogisena prosessina, jossa tarvittiin varsin vähän ammattimaista mediaohjausta.

Mediaryhmätoiminnalla voitiin kehittää ja monipuolistaa osallistujien mediataitoja. Kaikki osallistujat saivat kokemusta videolla esiintymisestä ja muutama nuori myös videon kuvaamisesta ja editoimisesta, missä yhteyksissä nuoret lisäsivät rohkeuttaan ja itsekriittisyyttään ja lisäsivät median tuottamiseen liittyvää tietouttaan ja osaamistaan.

Mitä tulee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, mediaryhmän toiminnassa ei ollut tarpeen herkistää nuorten tietoisuutta yhteiskunnallisista epäkohdista, sillä mediatapahtuman lähtökohtana oli nuorten yhdessä kokema uhka nuorisokahvilan nykyisen toimitilan menettämisestä. Riitti, että nuorille tarjottiin vaikuttamisen väline, välineen käyttöön liittyvää ohjausta ja rohkaisua liikkeelle lähtemiseksi. Nuorten rooli yhteiskunnassa vahvistui, kun he pystyivät valmistamaan mediatuotteen yrittääkseen vaikuttaa sen avulla päätöksentekoon.

Osalla mediatapahtumaan osallistuneista nuorista oli monikulttuurinen tausta, ja toiminnassa voitiin tukea heidän osallisuuttaan mediaryhmään. Kynnys tapahtumaan osallistumiseen oli pieni, sillä jo muutama puhuttu sana suomen kielellä riitti, ja muidenkin kielten käyttö oli sallittu. Monikulttuurisen taustan omaavat nuoret saivat kokemuksen siitä, kuinka he pystyivät osallistumaan kantasuomalaisten rinnalla mediatuotteen valmistamiseen. Mediatapahtuma ei ollut ensimmäinen monikulttuurisia ja kantasuomalaisia nuoria nuorisokahvilassa yhdistänyt asia, vaan kahvilan nuorisotyöntekijät tukevat määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti kaikenlaisen taustan omaavien nuorten osallisuutta ja tasa-arvoa.

Osallistuvien mediatuottamisen tapojen kehittäminen sekä toiminnallisen mediakasvatuksen mallien kehittäminen Osallistuva nuorten media -hanketta varten onnistui tässä toisessa syklissä siltä osin, kuin kyseeseen voi tulla mediatapahtuman järjestäminen nuorille tilanteessa, joita heitä yhdistää jokin yhdessä koettu ajankohtainen asia, esimerkiksi uhka, tarve tai toive.

5 Mediatapahtuma kehittää nuorten mediataitoja

Edellä olen analysoinut kahden tutkimussyklini aineistoa ja esittänyt niiden tuloksia erikseen. Nyt on aika luoda katse tutkimukseni tuloksiin kokonaisuutena ja vetää siitä johtopäätöksiä. Tutkimukseni osoitti, että sosiokulttuurisen innostamisen ajatteluun pohjautuva kansanjournalismi sopii 14–16-vuotiaiden nuorten vapaa-ajalla tapahtuvaan mediakasvatukseen silloin, kun nuoria yhdistää jokin ajankohtainen asia ja toiminta on pääosin tapahtumamuotoinen. Tapahtumaa ei tule markkinoida ensisijaisesti mediakasvatuksellisenä vaan vaikuttamaan pyrkivänä tempauksena, jolloin mukaan saadaan nuoria riippumatta siitä, ovatko he kiinnostuneita omien mediataitojensa kehittämistä vai eivät. Sen sijaan säännöllisesti kokoontuvan nuorten ryhmän kerhomaisessa mediaharrastuksessa kansanjournalismi ei toteudu ainakaan 14–15-vuotiaiden ikäryhmässä ilman dialogia tukevaa pedagogiikkaa.

5.1 Nuoria yhdistävä asia voidaan kanavoida mediaoppimiseksi

Työni tavoitteena oli tutkia, miten kansanjournalismi rakentuu mediakasvatukseksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä nuorisotyön kontekstissa. Olen aiemmin tässä tutkielmassa vassannut tutkimuskysymyksiin kummankin syklin osalta erikseen. Nyt arvioin tutkimustavoitteeni saavuttamista vastaamalla asettamiini tutkimuskysymyksiin molempien syklien osalta, vaikkakin toisen syklin tuloksia korostaen – ensimmäinen syklihän ei mainittavasti saavuttanut asetettuja tavoitteita. Katson tutkimukseni asettuvan osaksi tutkimusten jatkumoa, mitä tulee viestinnän, median, kansalaisten mediavaikuttamisen (*media participation, participatory journalism, media for social change*), mediakasvatuksen ja kansalaisjournalismin teoreettis-filosofiseen perintöön (Carey 2009; Jensen 2002; Rodriguez 2001; Bordenave 1996; Carpentier 2011; Kotilainen & Rantala 2008; Kotilainen & Suoranta 2007; Ripatti-Torniainen 2011; Kupiainen & Sintonen 2009; Herkman 2007; Christensen & Tufte 2010; Ahva 2010).

Päätutkimuskysymys kuului, millaista mediakasvatusta rakentuu kansanjournalistisessa nuorten mediaryhmässä, jonka mediapedagogisena perustana ovat sosiokulttuurisen innostamisen metodit. Tutkimuksen perusteella voi suositella vauhdikkaan mediakasvatustapahtuman järjestämistä, jonka aikana nuoret saavat toimia luontaiseen tapaansa vapaasti liikkuen ja parveillen. Tapahtuman ei ole syytä olla korostetusti mediakasvatuksellinen, vaan sen teemaksi kannattaa nostaa nuoria voimakkaasti yhdistävä, ajankohtainen asia ja nivoa toiminta osaksi nuorisotilan osallistavaa kasvatusta. Valmistettavalla mediatuotteella tulee tavoitella rohkeasti parannusta nuorten elämään teeman puit-

teissa. Tapahtuman ensisijaisiksi aikuisiksi vastuuhenkilöiksi tulee valita nuoret hyvin tuntevat nuorisotyöntekijät, joita media-alan ammattilaiset avustavat tarpeellisilta osin. Onnistuneessa tapahtumassa mediakasvatus on pääasiassa nuorten ryhmän sisäinen, dialoginen prosessi, jonka tueksi tarjotaan tarpeellinen määrä ammattimaista mediaohjausta. Tutkimuksessa selvisi, etteivät 14–16-vuotiaat nuoret juuri innostu kerhomaisesta mediakasvatustoiminnasta vapaa-ajallaan eivätkä he ole kypsiä – ainakaan ilman erityistä pedagogiikkaa – käymään dialogia siitä, mikä olisi toiminnan yhteinen tavoite, jos nuoria valmiiksi yhdistävää tarvetta, toivetta tai muuta asiaa ei ole.

Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten mediaryhmätoiminnalla voi kehittää ja monipuolistaa nuorten mediataitoja. Tulosten perusteella voi päätellä, että kun mediakasvatusta annetaan suljetun kerhon sijaan vauhdikkaassa, avoimessa mediatapahtumassa, kaikki osallistuvat nuoret voivat kehittää itsekriittisyyttään ja rohkeuttaan sekä lisätä omaa mediatuotteen ilmaisutapojen ymmärtämistään ja tuottamiseen liittyvää osaamistaan. Mediatapahtumassa nekin nuoret, jotka eivät ole kiinnostuneita mediatuotannosta pitkäjänteisenä harrastuksena, voivat kehittyä mediataidoissaan.

Mitä tulee nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, nuoret saa liikkeelle yhdessä koettu voimakas, ajankohtainen asia. Ääneen lausutun tavoitteen tuleekin olla ensisijaisesti vaikuttaminen median avulla ja vasta toissijaisesti osallistujien mediataitojen kehittäminen. Jo mediatuotteen valmistaminen päättäjien ja muiden aikuisten katsottavaksi antaa nuorille kokemuksen yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, vaikka lopullinen tavoite olisi vielä kaukana. Mediatapahtuma tarjoaa nuorille tilaisuuden oivaltaa, että myös kriittisillä mielipiteillä, jotka perustellaan, on mahdollisuus tulla kuuluviksi yhteiskunnassa. Tutkimuksen perusteella voi todeta, että jos yhteisesti koettu ajankohtainen asia puuttuu, 14–16-vuotiaiden nuorten herkistäminen dialogisin keinoin havaitsemaan yhteiskunnallisia tai oman elämän epäkohtia ja valitsemaan niistä keskeisin, johon haluttaisiin vaikuttaa yhdessä, ei onnistu ainakaan ilman dialogia tukevaa pedagogiikkaa.

Mediaryhmätoiminnalla voidaan tukea eri kulttuureista tulevien nuorten osallisuutta mediaryhmään, kun mediatoiminta nivotaan osaksi nuorisotyön kaikille avointa, monikulttuurisuutta tukevaa ja osallistavaa toimintaa. Mediatapahtumaan osallistuminen ei saa edellyttää osallistujilta hyvää suomen kielen osaamista, jotta myös muut kuin äidinkielenään suomea puhuvat nuoret pystyvät osallistumaan tasavertaisesti kantasuomalaisten kanssa.

Tutkimuksen perusteella voi päätellä, että tapahtumamuotoisella mediakasvatuksella voidaan saavuttaa tehokkaasti suuri määrä nuoria, myös niitä, jotka eivät hakeutuisi vapaa-ajallaan pitkäjänteistä sitoutumista vaativan mediakerhoharrastuksen pariin. Toisaalta nuori, joka haluaa syventyä mediasisällön tuotantoon paremmin, saa tapahtuman yhteydessä mahdollisuuden esimerkiksi kuvata, ohjata tai editoida videota. Aikaa myöden nuoret voivat alkaa vaikuttaa mediatoiminnan muotoon

tai sisältöön omaehtoisesti, vaikkakin edelleen nuorisotyöllistä ohjausta saaden. Mediakasvatuksen ei tule yrittää muuttaa nuorten luontaisia, sosiaalisia tapoja eikä kilpailla kärjistetysti ajankäytöstä muiden vapaa-ajan toimintojen kanssa.

Kerhomainen mediakasvatus syventää periaatteessa pienen joukon mediataitoja paljon, kun taas tapahtumamuotoinen, vaikuttamaan pyrkivä mediatoiminta lisää vähäisemmässä määrin suuren osallistujajoukon mediataitoja. Mediakasvatuksellista dialogia aikuisen ja nuoren välillä ei paljonkaan ehditä käydä mediatapahtumassa, joten siellä nuori saa ohjattua mediakasvatusta suhteellisen vähän verrattuna kerhomaiseen mediaharrastukseen. On kuitenkin mahdollista, että mediatapahtumassa käynnistyvä nuorten ryhmän sisäinen mediakasvatuksellinen prosessi jatkuu myöhemmin aikuisten tukemana. Lisäksi on huomattava, että mediataidot kohenevat tapahtumassa, vaikka osallistujat eivät olisi ensisijaisesti kiinnostuneita mediakasvatuksen vastaanottamisesta, vaan yhteisesti koettuun asiaan vaikuttamisesta. Mediatapahtuma ei ole sopiva keino kaikkien mediatuotantoa koskevien ideoiden toteuttamiseen nuorisotyössä: tapahtuma soveltuu hyvin videon valmistamiseen, mutta sitä lienee vaikeaa soveltaa esimerkiksi kirjoitettujen artikkeleiden tuotantoon.

Christensenin ja Tuften (2010, 109–120) esittämä mediakasvatusmalli, jossa analysoidaan ammattilaisten tekemää mediasisältöä ja opitaan tuottamalla mediasisältöjä itse, voinee toteutua vain kerhomaisen toimintatavan puitteissa. Tutkimukseni perusteella kerhomainen toiminta saattaa kuitenkin kärsiä osallistujien puutteesta tai poisjäännistä kesken toimintakauden, jos nuoret eivät ole riittävän kiinnostuneita mediataitojensa pitkäjänteisestä kehittämisestä. Tutkimukseni antaa aihetta olettaa, että kerhomaisessa mediakasvatuksessa kannattaisi nojautua dialogia tukevaan pedagogiikkaan tai vähintäänkin koeteltuihin keinoihin, jotta nuoret pystyisivät selkeyttämään mielipiteitään ja jalostamaan niitä mediasisällöiksi (Lundvall & Kiesiläinen, toim. 2013).

Määrittelin aiemmin mediataidon tarkoittavan tutkimuksessani *erilaisten mediasisältöjen analysointiin, arvioimiseen, kuluttamiseen, tuottamiseen ja julkaisemiseen liittyvää kriittistä ja itsekriittistä tietoisuutta, rohkeutta, oivaltamista, tietoa ja osaamista sekä niiden kautta oman mediasuhteen kehittämistä*. Mediatapahtumassa nuoret saavat kosketuksen tuottamiseen ja julkaisemiseen, joiden kautta kriittinen tietoisuus kehittyy. Osallistuminen kertomalla mielipiteensä videolle vaati rohkeutta ja oivallusta siitä, miten oman kantansa saa ilmaistua katsojaa oletettavasti kiinnostavalla tavalla. Varsinkin ne nuoret, jotka osallistuvat mediatuotteen tekniseen valmistukseen, aineiston jälkikäsittelyyn ja valmiin tuotteen julkaisemiseen, pystyivät kehittämään tietojaan ja osaamistaan paljon. Sen sijaan mediatapahtumassa ei voi analysoida tai arvioida erilaisia mediasisältöjä, vaikka ne mainitaan mediataidon määritelmässäni. Myöskään mediasuhteen kehittyminen ei edistyne mittavasti yhden tapahtuman aikana, vaikka mediatuotteen tekeminen omin voimin saattaakin käynnistää

nuorten oman mediasuhteen pohdinnan – ovathan prosessin aikana eteen tulevat valintatilanteet käytännönläheisiä ja omakohtaisia, ja nuoret saattavat oman mediantuottamiskokemuksen jälkeen suhtautua entistä kriittisemmin median riippumattomuuteen ja totuudenmukaisuuteen. Mediasuhteen pitkäjänteisessä kehittämisessä kerhomaisen toiminnan mahdollisuudet lienevät olennaisesti paremmat. Mediatapahtuma lisää kuitenkin varsin hyvin nuorten mediataitoja, jos niitä punnitaan käyttämälläni mediataidon määritelmällä.

Mediakasvatuksellisista keinoista, joita ovat esimerkiksi *dialogi, arvio, esimerkin näyttäminen, ohjaus, kysyminen, kuunteleminen, vastaaminen, luennoiminen, rinnalla kulkeminen*, mediatapahtumassa voidaan käyttää lähes kaikkia luennoimista lukuun ottamatta. Huomionarvoista on se, että mediakasvatusta tapahtumassa ei anna ensisijaisesti media-alan asiantuntija, vaan nuoret tunteva nuorisotyöntekijä ja ennen kaikkea nuoret itse toinen toiselleen. Näin mediakasvatuksesta tulee tapahtumassa nuorten ryhmän oma, yhteisöllinen prosessi, jota aikuisten asiantuntemus tukee.

Tapahtumamuotoinen mediakasvatus kattoi suurelta osin Kotilaisen ja Rantalan (2008, 70–73) hahmottamat mediataitojen alueet: mediasuhteen reflektointi, median ilmaisutapojen ymmärtäminen ja mediatuotanto sekä niiden keskellä mediakriittisyys, uskallus omaan ilmaisuun. On tosin huomattava, että tapahtumassa ei reflektoitu mediasuhdetta, vaan mediasuhteen kehittyminen – jos ehkä varsin vaatimaton – oli pikemminkin toiminnan tulos, kuten jo etukäteen hahmottelin. Vaikka tapahtumassa käytössä oli vain yksi mediankanava, ymmärrys sen ilmaisutavasta lisääntyi nuorten keskuudessa, puhumattakaan kasvaneesta rohkeudesta omaan ilmaisuun. Katson siis mediatapahtuman täyttäneen myös Kotilaisen ja Rantalan mediataito-määritelmää tyydyttävästi varsinkin, kun otetaan huomioon se tosiseikka, että nuoret eivät osallistuneet toimintaan ensisijaisesti parantaakseen mediataitojaan.

Samaan tulokseen päädyn peilatessani mediatapahtumassa toteutunutta mediakasvatusta Kotilaisen ja Rantalan mediakasvatuksen määritelmään, jonka mukaan nuoria on tuettava vähintään kolmella eri osa-alueella: 1) tekemällä itse ja tutustumalla mediatuotantojen prosesseihin, 2) syventymällä mediaesitysten kerrontaan, jolloin tavoitteena on median ilmaisutapojen eli ”kielen” ymmärtäminen sekä 3) refleктоimalla ja peilaamalla omaa mediasuhdetta mediaympäristöön. Mediatapahtumassa tapahtunut mediakasvatus oli syvyytensä ja monipuolisuutensa osalta varsin vaatimaton, mutta oikeansuuntainen. Se on merkittävä saavutus varsinkin siksi, että kuvaamani tapahtumamuotoinen mediakasvatus oli pikemminkin nuorten ryhmän sisäinen oppimisen prosessi kuin aikuisten antaman ammattimaisen mediaopetuksen aikaan saama kehittyminen.

Ennen aineistonkeruun aloittamista määrittelämäni mediataito-käsite ei sisältänyt *median avulla vaikuttamista*, mutta siitä tuli myöhemmin mediatapahtumassa keskeinen tavoite. Tutkimukseni

perusteella esitän, että mediataito-käsitteen sisältöä tulisi laajentaa sosiokulttuurisen innostamisen mallin mukaan sisältämään myös median avulla vaikuttamisen – varsinkin jos hyvän mediataidon katsotaan olevan olennainen osa kansalaisuuden kokemusta ja demokratian toteutumista yhteiskunnassa. Myös Kotilainen (2007, 148) viittaa tähän esittäessään, että mediatuotannon, median ilmaisu-tapojen ymmärtämisen ja oman mediasuhteen reflektoinnin joukkoon on hyvä lisätä näkökulmaksi *tietoisuus osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä taidot*. Se, että median avulla vaikuttaminen saattaa tuoda tekijälleen henkilökohtaista hyötyä, mikä ei ole journalismietiikan mukaisista, on epäolennaista silloin, kun mediatuotteen tekijänä on ammattijournalistin sijaan kansalainen, joka ei salaa vaikuttimiaan mediatuotteen kuluttajalta. (Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013).

Kotilaisen ja Rantalan (2008, 127–134) tutkimuksen mukaan ohjattu mediavaikuttaminen, joka tapahtuu oppimisyhteisössä, tukee nuorten kansalaisidentiteettien vahvistumista. Oma tutkimukseni osoittaa samansuuntaisesti, kuinka tapahtumamuotoinen mediakasvatus voi edistää sosiaalipedagogisten tavoitteiden saavuttamista, esimerkiksi auttamalla nuoria muodostamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja mahdollistamalla yhdessä liikkeelle lähtemisen jonkin yhteiskunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi. Freire (2012, 87–91) korostaa yhdessä lausutun sanan kykyä muuttaa vallitsevia olosuhteita. Media on tehokas väline nuorisokasvatuksessa, joka pyrkii sosiokulttuurisen innostamisen mukaisiin tavoitteisiin, sillä mediailmaisu perustuu Freiren tarkoittamaan ”sanaan”, olipa se puhetta, tekstiä, kuvaa tai mitä tahansa viestintää. Kriittinen mediakasvatus edistää Freiren tarkoittamaa ihmisten vapautumista sorron alta silloinkin, kun mediakasvatusta ei ole rakennettu freireläisittäin sosiaalipedagogiselle perustalle. Toisesta näkökulmasta katsoen nykypäivänä olisi mahdollonta jättää mediatoiminta kokonaan huomiotta sellaisessa nuorisokasvatuksessa, joka pyrkii toteuttamaan sosiokulttuurisen innostamisen ihanteita. Freiren teokset syntyivät aikana, jolloin mediasisältöjen luominen oli harvojen etuoikeus, mutta Freire esitti silti vaatimuksen jokaisen ihmisen oikeudesta nimetä maailmaa omilla sanoillaan. Nykyään oman äänen saaminen kuuluviin on teknisesti mahdollista yhä useammalle, joten tarve kriittiseen mediakasvatukseen kasvaa vähintäänkin samaa vauhtia.

Kansanjournalismi ei ole ensisijaisesti journalismia, vaan mediaa käytetään keinona sosiaalisen tietoisuuden lisäämiseksi ja muutoksen aikaan saamiseksi. Mediatapahtuma toteuttaa kansanjournalismia, sillä se herättää nuoret pohtimaan yhteisesti koettua asiaa ja lisää tietoisuutta siitä, että nuorilla on mahdollisuus yrittää asiaan vaikuttamista lähtemällä yhdessä liikkeelle. Demokraattista vaikuttamista helpottaa se, että julkaisusta ei päätä mikään ammattijournalistinen taho, vaan mediatuote julkaistaan itse. Samalla kun nuoret oppivat kansalaisvaikuttamista, he saavat harjoitusta dialogin käymisestä ja vastuun kantamisesta sekä kokemuksen kuulumisesta yhteisöön. Mediatuot-

teen valmistaminen kannustaa kutakin nuorta jäsentämään omaa ajatteluaan ja harjoittamaan sen ilmaisua tavalla, joka ottaa vastaanottajan huomioon mahdollisimman suuren vaikutuksen aikaan saamiseksi, mutta joka noudattaa kuitenkin etiikkaa. Tekninen osaaminen karttuu varsinkin niiden nuorten kohdalla, jotka haluavat ottaa vastaan ohjausta koskien esimerkiksi videokameran käyttöä tai jotka tarttuvat tilaisuuteen oppia kokeilemalla ja tekemällä.

Tutkimukseni aikana tavoitteenani oli koko ajan kansanjournalismin toteuttaminen, mutta se onnistui vain osittain: näin kansanjournalismin toteutumisen mediatapahtumassa ja toisaalta sen poissaolon kerhomaisesta mediaharrastuksesta. Tästä voi päätellä, ettei kansanjournalismi voi olla 14–15-vuotiaiden nuorten kerhomaisen mediaharrastuksen käyttövoima silloin, kun kerhon jäsenet eivät koe yhteistä, suurta painetta tietyn sosiaalisen muutoksen tavoitteluun. Tutkimani mediatapahtuma oli kansanjournalismin määritelmän mukaisesti *yhteisöllistä vaikuttamista journalismilta omaksutuin keinoin jonkin sosiaalisen muutoksen aikaan saamiseksi*, kuten muotoilin käsitteen ennen kenttätöön aloittamista Kurjen (2000, 144–146) hengessä, jos kohta sosiaalinen muutos eli nuorille mieluisan uuden toimitilan hankkiminen ei tämän projektin puitteissa onnistunut. Projekti sisälsi nuorten omaa reflektiota saatavilla olevan informaation pohjalta, nuorten omaa vastuunottoa kahvilan tulevaisuudesta ja nuorten lähtemisen yhdessä liikkeelle vaikutustarkoituksessa. Edelleen julkaisusta ei päättänyt mikään ammattijournalistinen taho, jos kohta julkaisussa tarvittiin nuorisotyöntekijöiden panosta. Kansanjournalismin toteutuminen nuorten keskuudessa vaati tutkimuksessani lähtötilanteen, jossa nuoret kokivat voimakasta painetta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen heihin kohdistuvan uhan takia. Jos vastaavaa uhkaa, tarvetta, toivetta tai muuta ajankohtaista asiaa ei ole, paineen voisi ehkä korvata vahvoilla pedagogisilla apukeinoilla nuorten ajattelun jäsentämiseksi ja liikkeelle kannustamiseksi, mutta tutkimuksessani niitä ei kokeiltu.

Kansanjournalismi ei ole vakiinnuttanut asemaansa käsitteenä Suomessa. Tosiasiallisesti kansanjournalismia kuitenkin toteutetaan mediakasvatuksessa, kun edellä mainitsemaani käsitelmää mukailen *kansalaiset vaikuttavat journalismilta omaksutuin keinoin jonkin sosiaalisen muutoksen aikaan saamiseksi*. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun mediakasvatusta annetaan jonkin yhteisöllisyyteen nojaavan metodin avulla siinä tarkoituksessa, että mediajulkisuuden avulla saavutettaisiin jokin yhdessä haluttu parannus elämään, vaikka se olisi yleishyödyllisen sijaan vain tekijäjoukkoa hyödyttävä. Kuvailu sopii hyvin mediakasvatukseen, josta esimerkiksi Virpi Kaivonen (2004, 55–82) raportoi koskien Mansetori-projektia. Projektissa toteutuivat monet kansanjournalismin osa-alueet, kuten informaatio, kasvatusta ja ihmisten saattaminen liikkeelle, jotka ovat myös mediakasvatuksellisia tavoitteita (Kurki 2000, 144–146; Kotilainen & Rantala 2008). Kansanjournalismia toteutetaan monissa sosiaaliseen oppimiseen perustuvissa mediakasvatuksellisissa projekteissa, vaikka niitä ei kutsutakaan kansanjournalistisiksi. Toisaalta tutkimaani mediatapahtumaan osal-

listuneiden nuorten toimintaa voi kutsua kansanjournalismin sijaan yhteisölliseksi, sosiaaliseen oppimiseen perustuvaksi mediakasvatukseksi, joka pyrki mediajulkisuuden avulla sosiaalisen muutoksen aikaan saamiseen.

Kansanjournalismi-käsitettä ei välttämättä tarvita, jos kansalaisten yhteisöllistä mediakasvatusprojektia määriteltäessä kerrotaan, että mediasisällön tuottajien ohjenuorana on mediajulkisuuden avulla vaikuttaminen omaksi tai yhteiskunnalliseksi hyödyksi, eikä journalistisia ammatti-ihanteita noudateta kategorisesti varsinkaan mitä tulee journalistin riippumattomuuteen ja henkilökohtaisen hyödyn välttämiseen. Myös se on olennaista kertoa, ettei julkaisusta päätä jokin ryhmän ulkopuolinen, ammattijournalistinen taho tai taloudellinen vallankäyttäjä. (Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013.) Kertominen on perusteltua siksi, etteivät kaikki kansalaisten yhteisölliset mediakasvatusprojektit ole tavoitteiltaan ja periaatteiltaan samanlaisia. Kansanjournalismi-käsitteen korvaamista pidemmällä selityksellä puoltaa sekin, että kansanjournalismi vähän tunnettuna käsitteenä ei kerro mediatuotteen kuluttajalle tyhjentävästi kyseisen mediatuotannon periaatteista, vaikka niiden tietäminen on kuluttajan kannalta olennaista.

Mediatapahtuma toteuttaa monia *sosiaalipedagogisia* ihanteita, sillä yhteisesti valmistettava mediatuote liittää nuoria toisiinsa ja kannustaa heitä edelleen rakentamaan suhdettaan yhteiskuntaan. Erityisen arvokas mediatapahtuman tarjoama kokemus on niille maahanmuuttajataustaisille nuorille, joille suhde suomalaiseen yhteiskuntaan on ongelmallinen, epäluottamukseen perustuva tai vasta muodostumassa. Kokemus auttaa heitä rakentamaan omaa rooliaan yhteiskunnassa riittävästi sopeutuneeksi, mutta toisaalta kriittiseksi ja aktiiviseksi. Lyhytaikaisena mediatapahtuma ei ehkä pysty luomaan uusia yhteisöllisiä suhteita, mutta koska tapahtuma järjestetään nuorisotilassa, jossa käyvät nuoret pääosin tuntevat toisensa ennalta, tapahtuma pystyy syventämään kunkin nuoren suhdetta yhteisöön ja siten lisäämään hänen hyvinvointiaan, itsetuntemuksen kasvua ja itsekritiikin kehittymistä unohtamatta.

Mediatapahtumassa on paljon myös *sosiokulttuurisen innostamisen* ajattelun kuvaamia piirteitä. Ihanteellisimmillaan koko nuorisotilatoimintaa on kasvatuksellista, sosiaalista ja kulttuurista, ja mediatapahtuma on vain yksi erityinen keino herättää nuorten tietoisuutta ja saada heidät liikkeelle yhdessä tavoittelemaan jotakin sosiaalista parannusta elämäänsä. Mediatapahtuma ei aina kykene toteuttamaan kaikkia sosiokulttuurisen innostamisen ihanteita: esimerkiksi olennaisen tärkeä vaihe, jossa ryhmä herää huomaamaan elämässään tai yhteiskunnassaan vallitsevia epäkohtia, keskustelea niistä ja päättää yhteisestä tavoitteesta, jäi suunnittelemassani mediatapahtumassa kokonaan väliin. Jos nuorten elämässä ei ole suurta ja yhteisesti koettua asiaa, mediatapahtuma ei ehkä onnistu saamaan nuoria liikkeelle yhtä aikaa ja samaan suuntaan, sillä 14–16-vuotiaiden nuorten dialogitaidot

ovat vielä heikot. Ainakin dialogin tueksi tarvittaisiin vahvoja pedagogisia apukeinoja, jotta yhteinen tahtotila löytyisi. Kenttätutkimuksessani ei ollut aikataulusyistä mahdollista neuvotella nuorten kanssa mediaväliseen valinnasta tai mediatapahtuman järjestelyistä ja jakaa etukäteen vastuuta ja työtehtäviä nuorille. On silti ehdottomasti suositeltavaa, että tapahtuma suunniteltaisiin ja rakennettaisiin nuorten kanssa yhdessä sen sijaan, että aikuisten järjestämä tapahtuma tarjottaisiin nuorille valmiina.

Innostajan rooli ei istu mediatapahtumassa vierailevalle media-asiantuntijalle, vaan nuoret hyvin tuntevalle talon nuorisotyöntekijälle. Hänellä on työnsä vaatimusten mukaan omaa innostusta, kykyä ymmärtää erilaisuutta, palvelunhalua, vastuullisuutta ja osaamista soveltaa nuorisotyöllisiä työtapoja ja hallita toimintaympäristöä. Nuorisotyöntekijän kyky johdatella nuoria dialogiin, lievittää jännitteitä ja ratkaista ristiriitoja on olennainen tapahtuman onnistumiseksi. Media-alan asiantuntija voi puolestaan käyttää ammattiosaamistaan nuorisotyöntekijöiden innostamisessa ja mediaosaamisen parantamisessa sekä tapahtuman suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Hänen tehtävänä on lisäksi varmistaa, että resursseja on käytettävissä riittävästi mediatuotteen valmistamiseksi.

Työn- ja vastuunjaosta aikuisten kesken on sovittava selkeästi ja ajoissa. Kun jokaista osallistuvaa aikuista on kuultu etukäteen ja kullekin on löytynyt mieluinen tehtävä, mediatapahtumassa eteen tulevat yllättävät tilanteet hoituvat kitkatta vahvan innostuksen, korkean motivaation ja selvien käskysuhteiden ansiosta. Työ ulottuu tapahtuman jälkeisiin vaiheisiin, jolloin nuoret jälkikäsittelevät tuotettua aineistoa ja pyrkivät mediatuotteen julkaisulla ja markkinoinnilla asetettuun tavoitteeseen: sosiaalisen parannuksen aikaan saamiseen nuorten elämässä. Yhdessä suunniteltavan ja tehtävän, monipuolisen arvioinnin on toteuduttava koko projektin ajan, ja sen tuloksia on käytettävä sekä projektin kestäessä toiminnan mahdolliseen uudelleen suuntaamiseen että tulevan mediatoiminnan suunnitteluun.

Vain lyhyen aikaa kestävästä mediatapahtumasta ei pysty luomaan kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten lokeroituneista ryhmistä *monikulttuurisuutta* arvostavaa, moniarvoista yhteisöä. Osana nuorisotilan pitkäjänteistä tasa-arvotyötä mediatapahtumalla on kuitenkin merkittävä rooli, sillä siinä monikulttuurisen taustan omaavat nuoret pääsevät tuottamaan kulttuuria yhdenvertaisesti äidinkieleltään suomenkielisten kanssa, jos mediatuote on valittu sopivasti. Esimerkiksi videon tekemiseen voi osallistua vaikka vain muutamalla suomenkielisellä puhutulla sanalla, tai käyttämällä jotakin toista kieltä. Tapahtuman vapaasti liikehtivä ja innostunut, jopa sähköinen luonne johdattelee nuoria käymään dialogia myös niiden nuorten kanssa, jotka eivät kuulu omaan lähipiiriin. Mediatapahtumaan osallistuminen saattaa olla toisesta maasta kotoisin olevalle nuorelle rohkeava tilaisuus omaksua aiempaa aktiivisempi rooli suhteessa yhteiskuntaan sen sijaan, että hän

ottaiksi passiivisesti vastaan tietoa ja valmiiksi määriteltäviä rooleja tahoilta, joita hän pitää auktoriteetteinaan. Nuoret hyvin tuntevien nuorisotyöntekijöiden antama hienovarainen rohkaisu ja tukeminen mediatapahtuman yhteydessä ovat merkittäviä, jotta monikulttuurisen taustan omaavat nuoret saadaan osallistumaan rintarinnan kantasuomalaisten kanssa.

Mediatapahtuma tarjoaa nuorelle lyhytaikaisesti tilaisuuden kokea olevansa osa jotakin ja toimia yhdessä muiden nuorten kanssa. Pitkäjänteisemmin *osallisuuden* kokemusta tarjoaa nuorisotyö, jonka yhtenä osana mediatapahtuma järjestetään. Nuoret hyvin tuntevien nuorisotyöntekijöiden tärkeä tehtävä on tukea sitä, että jokainen nuori hyväksytään yhteisöön sen tasavertaisena jäsenenä, ja tarjota hänelle juuri hänen tarvitsemaansa tietoa ja rohkaisua. Solidaarisuus nuorten ryhmässä ei välttämättä rakennu itsestään, vaan nuorisotyöntekijän on mahdollisuuksiensa mukaan huolehdittava siitä, että ryhmän sisällä vallitsee hyväksyvä ilmapiiri.

5.2 Mitä on nuorten ääni?

Nuorten ääni osoittautui keskeiseksi käsitteeksi tutkimuksessani, mutta se on kiinnostava myös tutkimuksen taustahankkeen näkökulmasta. Käsite ei ole tutkimukseen valitun teoriaperustan osana eikä käytettyjen analyysivälineiden joukossa, sillä pidin nuorten ääntä tutkimusta aloittaessani itsensänselvyytenä ja havahduin pohtimaan sen olemusta vasta tutkimuksen edistyessä. Tutkimukseni liittyy Osallistuva nuorten media -hankkeeseen, jonka yhtenä tavoitteena on ollut hakea sisällöllisesti uusia kriittisesti rakentavia näkökulmia, joiden kautta nostetaan nuorten ruohojuuritason hiljaista tietoa kuuluville ja näkyville (Kotilainen 11.2.2013). Oletan tavoitteen viittaavan *nuorten äänen* saamiseen kuuluviin, ja pidän siinä onnistumista yhtenä mittarina sille, miten onnistuin mediakasvattajan roolissani.

Odotin tutkimukseni alussa nuorilla olevan sisäsyntyinen tarve kertoa julkisuudessa omaa elämäänsä koskettavista asioista omalla äänellään, ja että tämän äänen saamiseksi julkisuuteen nuoret tarvitsivat vain mediasisältöjen tuottamiseen liittyvää ohjausta ja sopivia resursseja. Tutkimuksen aikana törmäsin kuitenkin yhä uudelleen siihen, että huolimatta tarjotuista ohjauksesta ja resursseista nuoret eivät näyttäneetkään olevan pakahtumaisillaan halusta saada äänensä kuuluviin koskien heidän omaa elämäänsä tai kokemiaan yhteiskunnallisia epäkohtia. Kirjoitin tästä tutkimuspäiväkirjaani 12.12.2013, pettyneenä dialogiini nuorten kanssa: *”Omaa sanottavaa nuorilla ei tunnu olevan, eikä dialogissa syntynyt mitään yhteistä aihetta tai tahtotilaa. He vain odottivat valmista aihetta (jonka halutessaan voisivat hylätä) ja valmiita järjestelyjä.”* Vasta tuolloin aineistonkeruukauteni loppupuolella myönsin, että oma esiymmärrykseni käsitteestä joutaa hävitettäväksi.

Yritin löytää tietoa *nuorten äänestä* tai laajemmin *kansalaisen* tai *ihmisen äänestä* kirjallisuudesta, jotta oppisin sitä kautta, miten ääni saadaan nuoresta ulos. Esimerkiksi Kotilainen (2007, 144–147) viittaa kansalaisten mahdollisuuteen vaikuttaa median avulla ja kertoo Nuorten Ääni –toimitushankkeeseen osallistuneiden nuorten tavoitteista: nuoret olivat kyllästyneitä erityisesti median antamaan yksipuoliseen kuvaan nuorista, ja he halusivat omalla journalistisella toiminnallaan muutosta ihmisten asenteisiin nuoria kohtaan. Kotilainen kertoo Nuorten Äänen olevan esimerkin myös kriittisestä pedagogiikasta, jossa nuoret ovat tiedostaneet asioiden tilan ja tulkinneet sen omalta kannaltaan. Nuorten Ääni -toimituksen kokemuksiin perustuva opas (Lundvall & Kiesiläinen, toim. 2013) ei määrittele, mitä kirjoittajat tarkoittavat *nuorten äänellä*, vaikka asia on ymmärrettävissä oppaan tekstistä: esimerkiksi itseilmaisu ja rohkeus ilmaista mielipiteensä lienevät viittauksia nuorten ääneen. Opas kuitenkin sisältää paljon ohjeita siitä, miten nuorta harjoitetaan äänen ilmaisemisessa – ohjeita, jotka olisivat saattaneet pelastaa ensimmäisen tutkimussyklini epäonnistumiselta.

Sari Vesikansan (2007, 196–205) tapaan moni *Nuorisotyötä on tehtävä*-teoksen (Hoikkala & Sell, toim. 2007 ja 2008) kirjoittaja mainitsee tarkoittavansa *kansalaisen äänellä* esimerkiksi erilaisia mielipiteen ilmaisemisen ja vaikuttamisen tapoja ja joskus myös kulttuurin luomisen tai osallistumisen tapoja. Vesikansan mukaan tarvetta nuorten äänen paremmalle kuulemiselle olisi, sillä oppilaiden ei-kuulluksi-tulemisen kokemus on Suomessa yleisempää kuin monissa länsimaissa. Nick Couldry (2010, 1–3) puolestaan kirjoittaa *äänien arvosta* (*value of voice*) uusliberalismin puristuksessa. Äänen arvo ei Couldryn käsittelyssä kytkeydy mihinkään tiettyihin näkemyksiin demokratiasta tai oikeudesta, vaan ihmisen perusolemukseen kuuluvaan kykyyn sosiaaliseen yhteistyöhön markkinataloutta korostavalla aikakaudella.

Haastattelin kahta aikuista saadakseni selville, mitä he ymmärsivät *nuorten äänen* tarkoittavan. Kysymykseni kuului: ”Mitä *nuorten ääni* on?” Vastauksessaan 13.12.2013 kaupungin työntekijä ei selvittänyt, mitä hän tarkoitti käsitteellä, mutta kertoi näkemyksensä, että nuoret saavat äänensä riittävästi kuuluviin sosiaalisen median kautta: ” – – nykyään nuoret pystyvät purkamaan sosiaalisessa mediassa itseään, enkä usko että heitä edes kiinnostaa sen jälkeen, lukeeko heidän juttuaan kukaan. Tärkeintä on prosessi, että he saavat asiansa ulos.” Näkemys on mielenkiintoinen, sillä haastateltava korosti *nuorten äänessä* prosessia, jossa ääni saadaan kuuluviin, mutta hän ei pitänyt äänen vaikuttavuutta tärkeänä.

Nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä ei kertonut, mitä hän tarkoitti *nuorten äänellä*, mutta hän esitti 13.12.2013 mielipiteensä, ettei nuorten ääni ole erilainen eri kulttuuritaustasta tulevilla nuorilla: ”Kulttuurieroja ei ole, nuoret ovat nuoria, on lähtömaa mikä tahansa. Nuoret ovat kehityksen kautta samanlaisia. Sanottavaa on, mutta on vaikeaa sanoa.” Hän vahvisti käsityk-

seni siitä, että nuorten äänen kuuleminen ja sen huomioon ottaminen on vaikeaa, mutta yllätti näkemyksellä, että nuori näkee maailman niin valmiina, ettei mitään tarvitsisi tehdä itse:

”Nuorilla on varmasti tarve saada äänensä kuuluviin, monia nuoria ei kuunnella. Mutta jos nuorilta kysyy, haluaisitteko saada äänenne kuuluviin, niin vastaus on ”ei”. Nuori oppii, että se on maan tapa. Nuoria passataan liian paljon ja liian aikaisin. Maailma näyttää valmiiksi tuotetulta ja nuori luulee, että kaikki tulee valmiina. He eivät ole tottuneet, että täytyy tehdä jotain, että tulee muutosta.” Nuorisokahvilan henkilöstöön kuuluva työntekijä (haastattelu 13.12.2013)

Nuorisokahvilassa nuorten mielipiteiden tärkeyttä korostettiin jatkuvasti, kun nuorten kanssa keskusteltiin uuden toimitilan hankkimisesta kahvilan käyttöön, ja näitä kannustettiin vaikuttamaan päätöksentekoon. Nuoria varten pidettiin vaikuttamiskanavaa auki monta kuukautta: heille annettiin tarkat käytännön ohjeet siitä, miten he voivat ”ilmiantaa” mieluisan, vapaan toimitilan.

Ponnisteluistani huolimatta en pystynyt löytämään yleisesti käytettyä, yksiselitteistä sisältöä *nuorten ääni*-käsitteelle, vaikka käsitettä käytetään ahkerasti. Nuorten ääni kuulostaa sellaiselta arkijärkeen nojaavalta käsitteeltä, joka ei edes kaipaa erityistä määrittelyä, mutta sen tutkiminen saattaisi lisätä tietoa nuorisotyön toimivien menetelmien kehittämistä varten erityisesti silloin, kun toiminnan välineenä on media – siitä huolimatta, että edes nuorisotyötä tekevät eivät haastatteluissani tunnuneet kaipaavan käsitteen määrittelyä. Sama tilanne on Nuorten Ääni -toimituksessa, joka on kyennyt kehittämään metodeja, joiden avulla nuoret voivat kehittää oman äänensä muotoutumista ja esiin tuomista, vaikka toimituksen kokemuksiin perustuva opas (Lundvall & Kiesiläinen, toim. 2013) ei sisällä *nuorten ääni*-käsitteen määrittelyä. Olisi mielenkiintoista esimerkiksi tietää, tarkoitetaanko *nuorten äänellä* Couldryn hengessä (2010, 1–3) aivan kaikkea, mitä nuoret sanovat, vai haluaisivatko aikuiset rajata *nuorten äänestä* pois ne puheenvuorot, joissa kehoitetaan esimerkiksi mellakkaan, talonvaltauksen tai yhteiskunnan demokraattisten päätöksentekorakenteiden purkamiseen – ja jos jotakin rajausta tehdään, miten näkyvästi ja kenen toimesta sen yhteydessä käytetään valtaa.

Kupiainen (2013, 116) ottaa esiin *pedagogisen paradoksin*, johon törmäsin tutkimuksessani itsekkin, vaikka ymmärsin sen vasta aineistonkeruun päättymisen jälkeen: ei riitä, että nuorille annetaan tilaisuus kertoa, mitä he haluavat sanoa – heille on annettava myös vapaus määrittää, miten he haluavat äänensä julki. Ensimmäisessä tutkimussyklissä annoin nuorille tilaisuuden saada äänensä kuuluviin, mutta en vapautta määrittää sitä, miten he se tekisivät. Sen lisäksi, että ylipäättään takerruin konventionaalisiin median ilmaisutapoihin, syylistyin siihen, että suosin monista eri konventionaalisista vaihtoehtoista pääasiassa sitä ilmaisutapaa, joka oli itselleni tutuin: lehtiartikkeleita ja niistä kehitettyjä nettiversioita. En tarjonnut nuorille mahdollisuutta esimerkiksi videojuttujen tekemiseen, sillä video oli vielä tuolloin itselleni vieras ilmaisun tapa. Käytännössä nuorten ääni ei päässyt kuu-

luviin ensimmäisessä syklissä, ja tutkimatta jäi, olisiko se onnistunut, jos en olisi kompastunut pedagogiseen paradoksiin.

Toisessa syklissä tein suorastaan kaksoisvirheen: En antanut nuorille vapautta valita aihetta enkä mediavälinettä. Syyt siihen, että en antanut nuorille päätösvaltaa, olivat erilaiset kuin ensimmäisessä syklissä: arvelin kiireessä videon olevan sopivin väline monikulttuuriselle nuorisojoukolle ja arvioin nuorisokahvilan toimitilavaihdoksen olevan nuoria eniten kiinnostava, ajankohtainen aihe, jota parempaa nuoret eivät löytäisi dialogissa itse – olinhan jo ehtinyt menettää uskoni nuorten dialogitaitoihin. Huolimatta siitä, että toimin tavalla, joka ei periaatteessa edistä nuorten äänen pääsemistä kuuluviin, tulos oli sattumalta kohtuullisen hyvä.

Tutkimukseni ei valitettavasti vastaa siihen, miten nuoret olisivat saaneet äänensä kuuluviin, jos olisin välttänyt kaikki karikot pedagoginen paradoksi mukaan lukien. Varsinkin olisi mielenkiintoista tietää, oliko ensimmäisen syklin epäonnistumisen syy nuorten dialogin heikkoudessa pedagogisen tuen puuttuessa vai siinä, että törmäsin pedagogiseen paradoksiin ja siten käytännössä estin nuorten äänen muotoutumisen ja esiin pääsemisen. Siksi olisikin tarpeen tutkia tulevaisuudessa yhteisölliseen oppimiseen perustuvaa ja sosiaaliseen muutokseen tähtäävää mediakasvatusta, jota järjestettäisiin nuorten vapaa-ajalla pro gradu -tutkielmaani pitkäjänteisemmin ja vahvemmin nuorisotyön pedagogiikkaan nojautuen.

5.3 Millainen mediakasvatus nuorisotyössä voisi onnistua?

Kahdesta tutkimussyklistä saamieni kokemusten pohjalta minulle hahmottui kuva siitä, millainen yhteisölliseen oppimiseen perustuva ja vaikuttamaan pyrkivä mediakasvatustoiminta voisi onnistua silloin, kun se toteutetaan nuorisotyön kontekstissa ja kun nuoret eivät halua sitoutua mediataitojensa pitkäjänteiseen kehittämiseen. Seuraava hahmotelma sopii nuorisotyöhön, jonka kohteena ovat kantasuomalaisten lisäksi monikulttuurisen taustan omaavat nuoret, joille suomi ei ole äidinkieli. Jaan hahmotelman kahteen osaan, joista ensimmäinen käsittelee projektiluonteista eli tapahtumamuotoista mediakasvatusta, josta tutkimukseni tuotti käyttökelpoista tietoa, mutta esitän sen lisäksi myös ehdotuksen vakiintuneeksi mediakasvatustoiminnaksi nuorisotilassa. Sitä ennen käyn läpi seikkoja, jotka koskevat molempia mediakasvatuksen tapoja.

Pyrkimyksenä on toteuttaa sosiokulttuuriseen innostamiseen nojautuvaa nuorisotyötä, jonka erityisenä teemana on mediakasvatus. Toiminnan mediakasvatuksellisenä tavoitteena on kehittää ja monipuolistaa jokaisen osallistujan mediataitoja mediatyöskentelyn ja julkaisemisen avulla. Mediatointaan osallistumalla nuori saa tilaisuuden oivaltaa median vaikutuksen: hän näkee yhteiskunnassa

vallitsevia, median kautta ilmi tulevia taantumuksellisia arvoja, fobioita ja stereotypioita ja tiedottaa, että hän voi vaikuttaa median avulla itsekin edistääkseen omia tavoitteitaan. Mediakasvatustoiminnassa nuori saa käyttää mediaa itseilmaisuun luovasti harjoittaen myös itsekritiikkiä ja oman kehityksensä seuraamista. Neuvotellessaan asiantuntevien ohjaajien kanssa hän oppii journalismin arvoja, periaatteita ja käytänteitä, ja toimiessaan yhdessä muiden nuorten kanssa hän osallistuu ryhmän sisäiseen, mediakasvatukselliseen prosessiin. Mediatuotteen tekeminen itse syventää oman mediasuhteen pohdintaa, sillä työskentelyn aikana eteen tulevat valintatilanteet ovat omakohtaisia ja nuorelle syntyy sitä kautta laajempaa kriittistä tietoisuutta median riippumattomuudesta, luotettavuudesta, etiikasta ja totuudenmukaisuudesta. Mediatoimintaan osallistumalla nuori hylkää passiivisuuden, eikä hänen mediasuhteensa rakennu enää pelkästään arkipäiväisen mielihyvän pohjalta. Tekninen tuotantotavoite, joka tarkoittaa esimerkiksi valokuvan tai videon valmistamista ja julkaisua, antaa nuorelle mahdollisuuden oppia hallitsemaan eri ilmaisutapoja ja käytössä olevaa mediatekniikkaa. (Herkman 2007, 48; Suoranta 2003, 69–74, 162–163; Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013; Kurki 2006, 161.)

Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta mediakasvatus nuorisotilassa näyttäytyy sosiaalisena, yhteisöllisenä toimintana, johon liittyy myös uuden oppimista, hyvinvoinnin lisäämistä ja elämänlaadun parantamista. Nuoret luovat dialogisen suhteen yhteisöön, minkä kautta he saavat kokemuk- sia osallisuudesta ja yhdessä vaikuttamisesta omaehtoista kulttuuria luomalla. Nuorille pystytään antamaan kokemus vaikuttamisesta yhteiskuntaan, vaikka he eivät olisi vielä saavuttaneet äänioikeutta vaaleissa. (Kurki 2000 ja 2007, Kupiainen 2013, 56–57.)

Tutkimukseni aikana monikulttuurisessa nuorisokahvilassa järjestettiin projekti, jossa mediakasvatus toteutui *yhdessä tapahtumassa* ja sitä seuranneessa jälkityössä. Kokemusten perustalta olen laatinut esimerkkisuunnitelman mediakasvatuksen antamiseksi nuorisotyön kontekstissa varsinkin niille nuorille, jotka eivät ole kiinnostuneita mediataitojensa lisäämisestä harrastuksenomaisessa, sitoutumista vaativassa kerhotoiminnassa. Esimerkki kuvaa vaikuttamaan pyrkivän videon valmistamista tilanteessa, jossa nuoria yhdistää uutinen nuorisotilan nykyisen toimitilan menettämisestä. Ehdotukseni mediatapahtuman järjestämisen tavaksi on selostettu liitteessä 3.

Yhteisölliseen oppimiseen perustuva ja vaikuttamaan pyrkivä mediakasvatus näyttää tutkimukseni mukaan sopivan projektimuotoiseen toimintaan, jossa nuorilla on yhteisesti koettu tarve muuttaa sosiaalista todellisuuttaan. Tutkimukseni ei vastaa siihen kysymykseen, minkä mallin mukaan *vakiintunut mediatoiminta* nuorisotilassa kannattaisi järjestää. Siitä huolimatta ehdotan muotoja myös vakiintuneelle mediatoiminnalle nojautuen niihin havaintoihin, joita kertyi erityisesti toisen tutkimus-
mussyklin aikana monikulttuurisessa nuorisokahvilassa. Ehdotuksessani hahmottelen toimintaa,

jossa nuoret valmistavat ja julkaisevat valokuvia ja videoita nuorisotilan yleisesti käyttämällä digitaalisilla kanavilla. Vaikka toiminta on tapahtumamuotoista mediakasvatusta pitkäjänteisempää, siihen osallistuminen ei edellytä nuorilta sitoutumista kerhomaiseen toimintaan. Ehdotukseni vaikiintuneen mediatoiminnan järjestämisen tavaksi on selostettu liitteessä 4.

6 Pohdintaa

Kohtasin tutkimukseni edetessä haasteita, joista osa oli nähtävissä jo ennen työn aloittamista, mutta osa tuli vastaan yllättäen. Pyrin näitä haasteita pohtimalla tarkentamaan kuvaa siitä, kuinka tutkimukseni on onnistunut pyrkimyksessään reflektiivisyyteen, dialektisuuteen ja toimivuuteen (Heikkinen & Syrjälä 2007, 149).

6.1 Tutkimuksen haasteet

Tutkimukseni sijoittuu nuorisotyön, sosiaalipedagogiikan ja mediakasvatuksen kentille ammentaen niiden historiasta (Heikkinen & Syrjälä 2007, 149–152). Lähestyin nuorten mediaryhmiä tutkijana, joka halusi kokeilla, toimiiko hänen taustatietojen ja teorian avulla rakentamansa malli käytännössä, ja saada selville, miten sitä pitäisi kehittää. En siis tutkinut omaa, vanhaa työtäni tuntemieni nuorten kanssa, vaan lähestyin mediaryhmiä aluksi ulkopuolisena. Toimiessani mediaryhmissä minusta tuli ajan mittaan sisäpiiriläinen, ja ulkopuolinen katsantotapani oheni, mikä on luonnollinen kehitys toimintatutkimuksen edistyessä. Toimintatutkimuksessa tutkijan ei tulekaan pitäytyä ulkopuolisen, perinteisellä tavalla objektiivisen tarkkailijan roolissa, vaan hänen pitää päinvastoin sitoutua kehittämään sitä toimintaa, johon hän osallistuu aktiivisesti. Oma osallistumiseni ja sitoutumiseni nousivat tätä ideaalia, minkä vastapainoksi pyrin säilyttämään koko projektin ajan itsekriittisen asenteen. Objektiivisuus toteutui tutkimuksessani nimenomaan kriittisyyden läsnäolona, herkkyytenä kuunnella ryhmien tarpeita ja toiveita ja kykynä suunnata toimintaa nopeasti uudelleen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin tapahtui erityisesti toisen tutkimussyklin alkuvaiheessa, kun ymmärsin luopua taustateoriani yksisilmäisestä soveltamisesta, tarkkailin nuorten tapaa viettää vapaa-aikaansa nuorisokahvilassa ja muutin mediakasvatustoiminnan kerhomaisesta tapahtumamuotoiseksi.

Kritiikkinä voi esittää, että mediakerhotoiminnasta luopumisen ja mediatapahtuman järjestämisen välinen taitekohta tarkoitti siirtymistä aikuisjohtoisesta mediakasvatuksesta nuorisolähtöisempään, jotta nuoria saataisiin aktivoitua mukaan keinolla millä hyvänsä. Muutoksen pontimena todella oli-kin henkisen luovuttamiseni hetki, kun mediakerhotoiminta näytti epäonnistuneen tyystin. Sen jälkeen nuorisolähtöiseksi mediatapahtumaksi rakentunut toiminta ei kuitenkaan irrottanut otettaan tutkimuksen alussa valituista mediakasvatuksellisista tavoitteista eikä sosiokulttuurisen innostamisen ihanteista, vaan niitä lähdettiin tavoittelemaan uudella tavalla. Se, että mediakasvatuksellisia tavoitteita saavutettiin, ei ollut niinkään tapahtumassa antamani mediakasvatuksellisen ohjauksen

ansiota, vaan tavoitteita saavutettiin pikemminkin nuorten ryhmän sisäisen mediakasvatuksellisen prosessin kautta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 43–48.)

Toisen syklin mediatapahtuma onnistui tarjoamaan nuorille mahdollisuuden lisätä mediataitojaan ja rohkeuttaan vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan, vaikkakin aivan eri tavalla kuin suunnittelin tutkimuksen alussa (Heikkinen & Syrjälä 2007, 155–158). Ensimmäisen syklin heikosti onnistunut kerhotoiminta ei silti mennyt hukkaan. Hannu L. T. Heikkisen ja Leena Syrjälän (2007, 156–157) mukaan epäonnistumiset voivat tuottaa arvokasta tietoa, ja hyödynsinkin ensimmäisen syklin kerhomaisten toiminnan mahalaskua raportoimalla siitä tarkasti ja ponnistamalla sen tuella uuteen toimintatapaan. Toinen keskeinen muutos ajattelussani koski rooliani mediakasvatustoiminnassa. Ensimmäisen syklin dialogiongelmien perusteella oivalsin, ettei lyhyt vierailuni nuorisokahvilassa antanut edellytyksiä toimia nuorten innostajana, vaan arvokkain panokseni liittyi yhteisöllisen mediakasvatuksen *mahdollistamiseen* nuorisotilassa. Innostajan rooli kuuluu pitkäjänteistä, osallistavaa työtä tekevälle nuorisotyöntekijälle, jolla on ammattimaisen osaamisen kautta rakennettu dialoginen suhde nuoriin. Joitakin epäonnistumisia en kuitenkaan pystynyt kääntämään voitoiksi: tutkimukseni aineistonkeruu ei onnistunut suunnitellusti, sillä en saanut nuorilta riittävää määrää tutkimussuostumuksia toisessakaan tutkimussyklissä. Näin tietoja nuorten taustoista ja esimerkiksi mediankäytöstä jäi systemaattisen keruun ulkopuolelle.

Toimintatutkimuksessani on monia tapaustutkimukselle tyypillisiä piirteitä, kuten kiinnostus sosiaaliin prosesseihin ja pyrkimys kokonaisvaltaiseen analyysiin. Tapaustutkimukseen viittaa myös se, että syklien välillä vaihtui moni elementti: toimintapaikka, nuoret ja toimintatapakin. Koska tutkimus kuitenkin toteutettiin toimintatutkimuksena, se on rakennetumpi ja suunnitellumpi kuin perinteinen tapaustutkimus, jossa on tapana tarkastella luonnollisesti ilmenevää tapausta. Oma roolini toiminnassa oli huomattavasti vahvempi kuin tapaustutkimuksessa yleensä, ja roolini kehitys ja sen tutkimuksellinen tarkastelu jatkuivat johdonmukaisesti syklistä toiseen. Olin myös ankkuroinut molempien syklien toiminnan samaan, tarkasti määritellyyn teoreettiseen kontekstiin jo etukäteen. (Laine ym. 2007, 9–12). Silti kokonaisuutena arvioiden toimintatutkimuksessani on niin paljon tapaustutkimuksen tunnusmerkkejä, että sitä voi kutsua Lehtosen (2007, 252) esimerkin mukaan kahden tutkimusperinteen välissä sijaitseväksi *toiminnalliseksi tapaustutkimukseksi*.

Sijoitin tutkimukseni tutkimuskentälle kohtaan, jossa kehitetään mediakasvatuksellisia toimintamalleja nuorille näiden vapaa-ajalla. Onnistuin toimintamallin kehittämisessä, vaikka lopputuloksesta tuli aivan erinäköinen kuin ennen kenttätöön aloittamista suunnittelin: kerhomaisten harrastuksen tilalle syntyi vauhdikas mediatapahtuma, jossa nuoret saavat kehittyä mediaosaamisessaan yhdessä kavereiden kanssa ilman sitoutumista pitkäaikaiseen harrastamiseen. Vaikka mediatapahtuma jär-

jestettiin vain kerran ja havaitsin sen yhteydessä monia virheitä ja puutteita, toimintamalli on jo tällaisenaan käyttökelpoinen, ja se ansaitsee saada lisää kehittämistä ja tutkimista.

6.2 Nuorten mediaryhmiin liittyvät haasteet

Toimiminen nuorten kanssa asetti minut toistuvasti yllättävien haasteiden eteen, joista merkittävimmät olivat ongelmat dialogin käymisessä ja nuorten haluttomuus kehittää mediataitojaan vapaaajallaan. Nämä vastukset olivat olennainen syy, miksi toisen tutkimussyklin alkuvaiheessa oivalsin muuttaa toiminnan kerhomaisesta mediatapahtumaksi, jossa mediataidot kohenivat yhdessä toimien ilman, että nuoret kokivat olevansa mediakasvatuksen kohteita.

Dialektisuusperiaatteen mukaan sosiaalinen todellisuus rakentuu keskustelussa (Heikkinen & Syrjälä 2007, 154–155). Dialogin epäonnistuminen minun ja nuorten välillä oli ensimmäisen tutkimussyklin suuri ongelma, josta raportoin tutkielman ohjaajalle seuraavasti:

”Nuoret eivät nouse vastustamaan vallankäyttöä suoraan, vaan he jopa marssivat ulos, jos ovat eri mieltä rajoista. Neuvottelutilanteessa he ovat enimmäkseen hiljaa ja välttävät katsekontakteja toisiinsa ja varsinkin aikuiseen. Joitakin yksittäisiä sydämetä nousevia purkauksia saattaa kuulua, kuten ”ei rangaistuksia meille”. Nuoret eivät ole tottuneet kyseenalaistamaan rajoja, vaan he hämmästyvät, jos rajat ovat väljemmät kuin he olivat olettaneet. Heidän tavallinen toimintatapansa näyttää olevan sopeutuminen aikuisen antamiin rajoihin ja napina vain nuorten kesken.” Tutkimuspäiväkirja (24.9.2013).

Sain ohjeeksi yrittää ymmärtää, että nuoret eivät vielä tunne neuvottelevaa vastapuolta, ja että ainakin aluksi aikuisen tulisi sanella säännöt. Samaan suuntaan neuvoi kaupungin työntekijä: *”Kyllä ne nuoret tottelee, kun sanktiojärjestelmä ja auktoriteettiasiat on kunnossa. Jos toiminta on rauhatonta ja mistään ei oikein tule mitään, voi istunnon lopettaa ja jatkaa sitten ensi viikolla. Saavat viikon mieltä toimiaan.”* Sosiokulttuurisen innostamisen ajatteluun viitaten olin vielä tutkimuksen alussa tästä eri mieltä, mutta dialogini nuorten kanssa ei yrityksistäni huolimatta parantunut koko ensimmäisen syklin aikana. Dialogin pohjaksi tarvittavan vahvan luottamuksen syntymiseen eivät ensimmäisen tutkimussyklin seitsemän kokoontumiskertaa näyttäneet riittävän. Toisessa syklissä nojauhin kahvilan henkilöstön ja nuorten väliseen, pitkään rakentuneeseen luottamukseen ja kykyyn käydä dialogia keskenään, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi toiminnan onnistumisen kannalta.

Nuorten vastahakoisuus sitoutua mediataitojensa määrätietoiseen kehittämiseen yllätti minut, sillä esioletukseni mukaan mediaharrastus on nuorten keskuudessa suosittua. Ensimmäisessä tutkimussyklissä juttujen suunnitteleminen tai niihin liittyvät käytännön valmistelut eivät herättäneet nuoris- sa kiinnostusta, ja myös keskustelu tästä haluttomuudesta tyrehtyi alkuunsa. Onnistuin saamaan

ongelmaa koskevaa tietoa vasta 12.12.2013, jolloin seurasin sivusta kaupungin työntekijän toimintaa ryhmäni kanssa oman ohjauskauteni jo päätyttyä. Oivalsin vasta silloin kysyä suoraan nuorilta, mitä minun ohjaajana olisi pitänyt tehdä: *"Olisko meidän ohjaajien pitänyt keksiä juttuaiheet teille?"* Yksikään nuorista ei vastannut tähän, mutta työntekijä korosti ohjaajien aktiivisuutta: *"Ohjaaja olisi voinut kertoa, että nyt on tuollasta menossa kaupungilla, että voitais mennä tekemään juttu. Eli ohjaajan pitäisi olla kärryillä, mitä tapahtuu, ja ehdottaa juttuja."* Yksi 15-vuotias vahvisti edellisen puheenvuoron kertomalla toisesta mediaryhmästä, joka kokoontui talossa: *"Ohjaaja keksii aiheet ja kertoo meille ehdotukset, ja me sanotaan, onks ne hyviä."* Yritin vielä saada vahvistuksen, että olin ymmärtänyt oikein: *"Ei siis onnistu, että nuoret keksivät aiheet itse?"* Työntekijä vastasi painokkaasti: *"Ei se niin onnistu."*

Seuraavana päivänä 13.12.2013 kaupungin nuorisotoimen kokouksessa kuulin, ettei ohjaaja, johon 15-vuotias viittasi, keksinyt aiheita itse, vaan hän poimi niitä nuorten keskustelusta: *"Annan nuorten olla kokoontumisen alussa vapaasti ja kuuntelen, mitä ne höpöttää. Kirjaan aiheita ylös ja esitän sitten niitä juttuideoina."* Ohjaaja tarkensi lausuntoaan myöhemmin viestissä, jossa hän korosti edellä mainitun keskustelun olevan ohjattua:

"Kyseessä oli siis aina tilanne, jossa tietoisesti ideoimme mahdollisia juttuja. Keskustelua saattoi siis edeltää esimerkiksi kysymys: 'Tulisiko teille mieleen jokin aihe, josta te voisitte keskustella radiossa? Mikä aihe voisi olla teille nyt ajankohtainen?' Nuoret saivat siis vapaasti keskustella heitä kiinnostavista aiheista/teemoista. Kirjasin aiheita/teemoja ylös ja keskustelun lopuksi kerroin, mitä olin papereihini kirjannut. Tällä tavalla nuoret saivat keskittyä täysillä keskusteluun sen sijaan, että he olisivat parhaan flown aikana alkaneet miettiä, millä sanoin idea kirjataan paperille." Toisen mediaryhmän ohjaaja (sähköpostiviesti 16.9.2014)

Minä en kyennyt käynnistämään omassa mediaryhmässämme vastaavaa keskustelua, vaikka nuorille tarjottiin runsaasti tilaisuuksia kertoa kiinnostavista tai ärsyttävistä asioista, joista olisi voitu tehdä juttuja. Dialogia tukevaa pedagogista osaamista oli toki koko ajan tarjolla kirjallisuudessa, mutta koska en osannut kyseenalaistaa ryhmäni 14–15-vuotiaiden halua ja kykyä dialogin käymiseen, mitään tukea dialogille ei hankittu.

Toisen tutkimussyklin ensimmäinen, kerhomainen kokous nuorisokahvilassa sujui sekin penseissä tunnelmissa. Niinpä vedin johtopäätöksen, etteivät nuoret näyttäneet haluavan harrastaa mediaa ja oppia tuottamalla mediasisältöjä vapaa-ajallaan. Kun mediatoiminta oli muutettu viikkoa myöhemmin kerhomaisesta tapahtumamuotoiseksi, jossa julkilausuttuna tavoitteena oli vaikuttaminen eikä mediakasvatuksen antaminen, ilmapiiri oli jo aivan toinen: sähköinen, odottava ja sekavakin ihmisten liikkeessa vauhdilla edestakaisin. Lopulta kameran eteen tuli peräti 18 nuorta.

Tutkimieni nuorten haluttomuus sitoutua kerhomaisen mediakasvatuksen vastaanottamiseen ei joh-
tunut siitä, että olisin toiminut ikäryhmästään poikkeavien nuorten kanssa. Ainakaan tutkimukseen
ei erityisesti haettu nuoria, joilla olisi valmiiksi vastustava asenne mediataitojensa kehittämiseen.
Päinvastoin ensimmäiseen sykliin yritettiin saada mukaan mediasta kiinnostuneita nuoria mainos-
tamalla toimintaa aktiivisesti ja monimuotoisesti, mutta tuloksetta: nuorisotalolla jo pari vuotta ko-
koontuneeseen mediaryhmään ei saatu mukaan yhtään uutta nuorta. Siksi arvioin, että tutkimuksen
aikana kehittämäni malli mediakasvatustapahtumasta saattaa puhutella nuoria yleensäkin enemmän
kuin sitoutumista edellyttävä mediakerhotoiminta. Käännän kohtaamani penseyden tutkimukseni
eduksi siten, että katson mediatapahtuman ja sen jälkeisen editointityön olevan vieläkin arvok-
kaampia onnistumisia, kun otetaan huomioon nuorten vastahakoisuus nähdä erityistä vaivaa media-
taitojensa kohentamiseksi.

6.3 Omat kehityskohteeni

Henkilökohtaisen panokseni reflektointi tekee läpinäkyvämmäksi prosessia, jonka pohjalta pro gra-
du -tutkielma on syntynyt (Heikkinen & Syrjälä 2007, 152–154). Koska minulla on toimittajan kou-
lutus, minun piti pystyä irrottautumaan ammattiroolistani kyetäkseni aitoon ja laaja-alaiseen kritiik-
kiin journalistisia käytäntöjä kohtaan. Tätä helpotti se, että journalistinen työkokemukseni on yh-
teensä laskettuna alle vuoden mittainen – automaattista työtötta ja alitajuista journalistista katsetta
ei siis ole vielä ehtinyt kehittyä. Sen sijaan suuri kompastuskivi oli kokemattomuuteni nuorisotyös-
sä ja sosiaalipedagogiikan soveltamisessa kenttätyöhön. Minulta puuttui esimerkiksi ryhmäyttävien
ja ryhmätyömenetelmien käyttökokemus, enkä saanut hankittua niitä tutkimuskauden aikana. En
kuitenkaan pitänyt nuorisotyöllistä kokemattomuuttani *tutkimuksen* kannalta ratkaisevan suurena
puutteena. Raportoin tutkielman ohjaajalle 24.9.2013: *”Kokemattomuuteni nuorisotyöstä on tutki-
muksellinen etu, sillä minulla ei ole nuorisotyötä koskevia rutiineja eikä itsestäänselvyyksiä. Kat-
seeni on raikkaasti kyseenalaistava ulkopuolisen katse.”* Puutteelliset taitoni nuorisotyössä haittasi-
vat käytännön ohjaustyötä mediaryhmässä, eivät niinkään tutkimuksen tekemistä.

Nuorten johdatteleminen dialogiin, ryhmän jännitteiden lievittäminen ja ristiriitojen ratkaiseminen
aiheuttivat minulle stressiä. Minulla ei ollut kokemusta niistä etukäteen, ei ainakaan sosiokulttuuri-
seen innostamiseen nojaavan pedagogiikan käyttäjänä. (Kurki 2000, 83.) Epäonnistumisten hetkillä
epäilin, että persoonallisuuteni ja dynaamisuuteni ovat jotenkin vääränlaisia ja nuorten mielestä
ärsyttäviä – siitä huolimatta, että halusin koko sydämeistäni nuorten kasvavan ja kehittyvän. Aikuis-
ten kanssa toimiessani tunsin olevani varmemmalla maaperällä kuin nuorten ohjaamisessa, mutta
siinäkin onnistuin vain osittain. Perinteinen käskyttävä johtamistapa ei periaatteessa kiehdottanut minua,

mutta yritykseni tehostaa toimintaa kiiretilanteessa johti käytännössä juuri sellaiseen – siitä huolimatta, että yritin vilpittömästi omaksua sosiokulttuuriseen innostamiseen sopivia johtamismenetelmiä.

Vaikka astuin tutkimuksen toisen syklin aikana innostajan roolista taaemmaksi, johdonmukaisuuden takia vertaan persoonaani Kurjen (2000, 84–85) esiin ottamiin innostajan päätyyppeihin, joissa hän nojautuu J-C. Gillettiin (1995): a) militantti, karismaattinen innostaja, joka pyrkii idealistisesti herättämään ihmisten tietoisuutta, b) tekninen, rationaalinen innostaja, joka toteuttaa uskollisesti työnantajan tavoitteet tai c) suhteita luova, välittäjänä toimiva innostaja, joka jakaa empatiaa ja rakentaa strategioita spontaanisti. Havaitsen itsessäni merkkejä sekä idealismista, vastuuntuntoisesta suorittamisesta että empatiasta. Sen sijaan en osoita merkkejä karismasta, erityisen suuresta spontaanisuudesta tai luontaisesta kyvystä luoda suhteita. Liika byrokraattisuuteni ilmeni juuttumisena sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun puhtaaksiviljeltyyn soveltamiseen sekä mediaryhmän koontumisten erittäin tarkkana ennakkosuunnitteluna, jolla yritin kompensoida nuorisotyöllisiä puutteitani.

Ensimmäinen silmieni avaaja sosiaalipedagogiikkaa käsittelevässä kirjallisuudessa oli Paulo Freire. Freiren (2001, 38, 54–60, 72–73, 124–129) mukaan tunteita, kuten kiintymystä, ei pidä sulkea pois ohjaustyöstä, sillä vakavuus ja etäisyys eivät tee opettajasta ammattimaisempaa. Ohjaus ei saa olla liian teknistä, vaan tunteille ja unelmille on annettava tilaa. Nuorten ohjaaminen ei Freiren mukaan ole ylipäättään mahdollista ilman matkalla olemista, ilman kauneutta ja ilman iloa. Freire kertoo opettajista, jotka tekevät vaikeissa olosuhteissa parhaansa täyttääkseen sitoumuksensa: ”*Ja he tekevät sen rakkaudella.*” Vaatimus tunteiden yhdistämisestä ohjaustyöhön vaivasi minua suorasukaisuudellaan, ja koska en ilmaise tunteitani pidäkkeettä, tunsin epäonnistuneeni tekemästäni suuresta työmäärästä huolimatta. Mutta voisiko rakkauden ilmaiseminen olla jotain muuta kuin sentimentaalisuutta? Freiren mukaan rakkaus on muutoksen tekemistä yhdessä: jokaisen ihmisen arvokkuuden tunnustamista, silmien avaamista ja uuden roolin näkemistä. Kehittämässäni mediatapahtumassa panin mielihyvällä merkille sen, kuinka nuoret löysivät itselleen uusia rooleja ja oppivat yhdessä toinen toistaan tukien. Haluan oppia rakkaudesta lisää Freiren tarkoittamassa merkityksessä.

LÄHTEET

- Ahva, Laura (2010) *Making News with Citizens. Public Journalism and Professional Reflexivity in Finnish Newspapers*. Tampere University: Academic dissertation. Luettu verkossa 4.4.2013.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66684/978-951-44-8288-5.pdf?sequence=1>
- Alasuutari, Pertti (2007): *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Bordenave, Juan Diaz (1996): Foreword. Teoksessa Servaes, Jan, Jacombson, Thomas L. & White, Shirley A. (toim.) *Participatory Communication for Social Change*. New Delhi: Sage Publications, s. 10–12.
- Carey, James W. (2009) *Communication as Culture*. Revised Edition. Essays on Media and Society. [1989] New York ja Lontoo: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Carpentier, Nico (2011) *Media and Participation. A site of ideological-democratic struggle*. Bristol: Intellect Ltd. Luettu verkossa 3.1.2014.
<http://helios.uta.fi:2079/lib/tampere/docDetail.action?docID=10476300>
- Christensen, Ole & Tufte, Birgitte (2010) Media Education – Between Theory and Practice. Teoksessa Kotilainen, Sirkku & Arnolds-Granlund Sol-Britt (toim.) *Media Literacy Education – Nordic Perspectives*. Göteborg: Nordicom / University of Gothenburg, s. 109–120.
- Couldry, Nick (2010) *Why voice matters – Culture and politics after neoliberalism*. Lontoo: Sage Publications Ltd.
- Coussée, Filip, Bradt, Lieve, Roose, Rudi & Bouverne-De Bie (2008) The Emerging Social Pedagogical Paradigm in UK Child and Youth Care: Deux Machina or Walking the Beaten Path? *British Journal of Social Work* (2010) 40, 789–805. Luettu verkossa 28.3.2013.
http://moodle.uef.fi/pluginfile.php/241102/mod_resource/content/1/COUSSEE%20ym_The%20Emerging%20Social%20Pedagogical%20Paradigm_2010.pdf
- Custódio, Leonardo (2009) Community Media and Participation: Theoretical discussion with cases from St. Petersburg. Pro gradu –tutkielma. Luettu verkossa 1.4.2013.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03991.pdf>
- Dewey, John (1957) *Koulu ja yhteiskunta*. Helsinki: Otava.

- Freire, Paulo (2001) *Pedagogy of Freedom. Ethics, Democracy, and Civic Courage*. Lanham, Boulder, New York, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Freire, Paulo (2012) *Pedagogy of the Oppressed*. [1970] Lontoo ja New York: Continuum International Publishing Group.
- Gillet, J-C (1995) *Animation et animateurs*. Pariisi: L'Harmattan.
- Harinen, Päivi Marjatta; Honkasalo, Marja Veronika; Ronkainen, Jussi Kasper & Suurpää, Leena Elisa (2012) Multiculturalism and young people's leisure spaces in Finland: perspectives of multicultural youth. *Leisure Studies* 31:2, 177–191. Luettu verkossa 18.4.2013:
http://moodle.uef.fi/pluginfile.php/242341/mod_resource/content/1/Harinen%20ym.pdf
- Heikkinen, Hannu L. T. & Jyrkämä, Jyrki (1999) Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T.; Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä: Atena Kustannus, s. 25–62.
- Heikkinen, Hannu L. T. & Syrjälä, Leena (2007) Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T.; Rovio, Esa & Syrjälä Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, s. 144–162.
- Hellström, Martti (2010) *Sata sanaa kasvatuksesta*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Herkman, Juha (2007) *Kriittinen mediakasvatus*. Tampere: Vastapaino.
- Hokka, Jenni; Laine, Markus; Lehtonen, Pauliina & Minkkinen, Arto (2004): Mansefoorumi kansalaistoiminnan virittäjänä. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto, s. 199–242.
- Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari (2007) Monikulttuurinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikka-la, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 115–138.
- Hotakka, Päivi (2005) Ponikavereita ja muita sisäpiirin juttuja. Vaatimaton pienlehti luo pohjaa yhteisöllisyydelle. Pro gradu –tutkielma. Luettu verkossa 17.3.2013.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00724.pdf>
- Huovinen, Terhi & Rovio, Esa (2006): Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T., Rovio, Esa & Syrjälä Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, s. 94–113.

- Hämäläinen, Juha (2001) *Johdatus sosiaalipedagogiikkaan*. Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus ja Avoin yliopisto.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena (1997) *Sosiaalipedagogiikka*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Jensen, Klaus Bruhn (2002) Introduction. Teoksessa Jensen, Klaus Bruhn (toim.) *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. Lontoo: Routledge, s. 1–11.
- Kaivonen, Virpi (2004): Mansetorilla asukkaat julkaisevat verkossa. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto, s. 55–82.
- Kiilakoski, Tomi; Gretscher, Anu ja Nivala Elina (2012) Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Gretscher, Anu (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 9–33.
- Kiviniemi, Kari (1999) Toimintatutkimus yhteisöllisenä projektina. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T.; Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä: Atena Kustannus, s. 63–83.
- Komonen, Katja (2008) Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 429–445.
- Kotilainen, Sirkku (11.2.2013) Osallistuva nuorten media / Participatory Youth Media 2013–2015. Hanketta selostava dokumentti. Heli Heinon hallussa.
- Kotilainen, Sirkku (2007) Mediakulttuuri nuorisotyössä. Teoksessa Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 139–154.
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2010) Civic Media Education Supports a Public Voice for Youths. Teoksessa Kotilainen, Sirkku & Arnolds-Granlund, Sol-Britt (toim.) *Media Literacy Education. Nordic Perspectives*. Göteborg: Nordicom / University of Gothenburg, s. 81–94.

- Kotilainen, Sirkku & Sihvonen, Ella (2006) Tietoverkko osallisuutta tukevana nuorisotilana. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Lind, Kimmo; Hintikka, Timo & Aittola, Tapio (toim.) *Nuorten tilat*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK, s. 158–178.
- Kotilainen, Sirkku & Suoranta, Juha (2007) Mot en dialogisk mediepedagogikk i Finland. Teoksessa Vettenranta, Soilikki (toim.) *Mediedanning og mediepedagogikk. Fra digital begeistring til kritisk dømmekraft*. Oslo: Gyldendal Akademisk, s. 104–123.
- Kupiainen, Reijo (2013): *Media and Digital Literacies in Secondary School*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara (2009) Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press/Palmenia.
- Kurki, Leena (2000) *Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, Leena (2002) *Persoonaa ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka*. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Kurki, Leena (2005) Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kii-lakoski, Tomi; Tomperi, Tuukka & Vuorikoski, Marjo (toim.) *Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus*. Tampere: Vastapaino, s. 335–357.
- Kurki, Leena (2006) Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampere University Press, s. 115–191.
- Kurki, Leena (2007) Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, s. 201–228.
- Kurki, Leena (2008) *Innostava matkailu. Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa aika*. Helsinki: Finn Lectura.
- Kuula, Arja (2006) *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

- Laine, Markus; Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007) Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus; Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 9–38.
- Laitinen, Henry & Laine, Anne (2011) Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus. Teoksessa Kivisik, Kristel; Mentula, Helene & Nissilä, Leena (toim.) *Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen*. Helsinki: Opetushallitus, s. 58–73.
- Lehtonen, Pauliina (2007) Tapaus- ja toimintatutkimuksen yhdistäminen. Teoksessa Laine, Markus; Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 245–253.
- Lehtonen, Pauliina (2013) *Julkisesti uskottavat. Kansalaisten kokemuksellinen tieto ja performatiiviset osallistumiskäytännöt*. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Luettu verkossa 5.4.2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67991/978-951-44-9027-9.pdf?sequence=1>
- Lokinperä, Juha (2011) *Mediakasvatusta käytännössä. Toimintatutkimus luokanopettajan päättöharjoittelussa*. Pro gradu –tutkielma. Luettu verkossa 3.1.2014. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82280/gradu04831.pdf?sequence=1>
- Lundvall, Anniina & Andersson, Juulia (2012) *Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012*. Helsinki: Mediakasvatusseura. Luettu verkossa 14.4.2013. http://mediakasvatus.fi/files/mediakasvatuksentoimijat2012_mediakasvatusseura.pdf
- Lundvall, Annina & Kiesiläinen, Ismo (toim.) (2013) *Uteliaammin, rohkeammin, hauskemmin! Osallistavia mediakasvatusmenetelmiä opetukseen ja nuorisotyöhön*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.
- Maasilta, Mari, Simola, Anna & Heurlin, Heidi af (2008) *Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä*. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö. Luettu verkossa 4.4.2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65408/978-951-44-7529-0.pdf?sequence=1>
- Martikainen, Ari (2004) Kaupunginosakirjeenvaihtajat: yhdessä tekemällä verkkokirjoittajiksi. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto, s. 93–126.

- Mattelart, Tristan (2011) Media, migrations and transnational cultures. Teoksessa Papathanassopoulos, Stylianos (toim.) *Media Perspectives for the 21st Century*. New York: Routledge, s. 100–114.
- Nieminen, Juha (2008) Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 21–43.
- Nivala, Elina (2013) Osallisuus sosiaalipedagogisena käsitteenä ja ilmiönä. Verkkoluento Sosiaalipedagogiikan ajankohtaista keskustelua –kurssilla Itä-Suomen yliopiston Moodlessa. Kuunneltu verkossa 6.4.2013. <http://moodle.uef.fi/mod/url/view.php?id=168143>
- Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (2007): Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, s. 8–27.
- Paakkunainen, Kari (1995) Nuorisopaja: tehdashallin hämärästä autonomiseen oppiin. Teoksessa Aaltojärvi, Pia & Paakkunainen, Kari (toim.) *Nuorten työpaja – sosiaalinen peli, palkkatyö vai varasto?* Helsinki: Nuorisotutkimusseura, s. 8–104.
- Peltolahti, Satu (2006) ”Ihmiset luulivat ihan oikeaksi reportteriksi” – Kokemuksia kansalaislähtöisistä sisällöistä LähiTV-projektissa. Pro gradu –tutkielma. Luettu verkossa 17.3.2013. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01468.pdf>
- Pyykkönen, Miikka & Saukkonen, Pasi (2009) Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa Harinen, Päivi; Honkasalo, Veronika; Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 111–131.
- Radsch, Courtney C. & Khamis, Sahar (2013) In Their Own Voice: Technologically mediated empowerment and transformation among young Arab women. *Feminist media studies* 13(5): 881–890. Luettu verkossa 3.1.2014. <http://helios.uta.fi:2171/Article.asp?ContributionID=31376535>
- Ripatti-Torniainen, Leena (2011) Kykenevä kansalainen ja sivistyvä ihminen. Varhaisen public journalismin sivistysluonne kehityshaasteena kansalaisjournalismille. *Media & viestintä* 34(3): 4–22.

- Rodriguez, Clemencia (2001) *Fissures in the mediascape. An international study of citizen's media*. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.
- Ryynänen, Sanna (13.3.2013) Sosiaalipedagogiikan ajankohtaista keskustelua. Kurssikokoontuminen Itä-Suomen yliopistossa Kuopiossa.
- Ryynänen, Sanna (2013) Itä-Suomen yliopiston Moodlessa esitetyt Etherpad-opetuspuheenvuoroja kurssilla Sosiaalipedagogiikan ajankohtaista keskustelua. Heli Heinon hallussa.
- Siivonen, Katriina, Kotilainen, Sirkku & Suoninen, Annikka (2011) *Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. Luettu verkossa 5.4.2013.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/myrsky2011.pdf>
- Sirkkunen, Esa (2004) Johdanto: Kansalaislähtöisyys tietoverkoissa. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto, s. 9–25.
- Steiner, Linda & Roberts, Jessica (2011) Philosophical linkages between public journalism and citizen journalism. Teoksessa Papathanassopoulos, Stylianos (toim.) *Media Perspectives for the 21st Century*. New York: Routledge, s. 191–211.
- Suomen Journalistiliitto (verkkojulkaisu 25.3.2013) Journalistin ohjeet 2011.
<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/>
- Suoranta, Juha (2003) *Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää*. Tampere: Vastapaino.
- Tapio, J. (19.6.2013) Toimintaympäristö. Kaupunkiseudun väestö ja väestönmuutokset. Luettu verkossa, linkki Heli Heinon hallussa.
- Tilastokeskus (tietokantahaku 29.5.2014) Ulkomaataustaiset 15–19-vuotiaat maakunnassa vuonna 2012. <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp>
- Työpajatieto (verkkojulkaisu 29.4.2013) Mikä on työpaja?
http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/mika_on_tyopaja/
- Vesikansa, Sari (2008) Demokratiaperiaatteen soveltaminen. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, s. 191–213.

- Waisbord, Silvio (2005) Five key ideas: coincidences and challenges in development communication. Teoksessa Hemer, Oscar & Tufte, Thomas (toim.) *Media & Glocal Change, Rethinking Communication for Development*. Buenos Aires: Nordicom and Clacso Books, s. 77–90.
- Wall, Melissa (2012) Introduction: The Rise of Citizen Journalism. Teoksessa Wall, Melissa (toim.) *Citizen Journalism. Valuable, Useless or Dangerous?* New York, Lontoo & Amsterdam: International Debate Education Association, s. 1–8.

LIITTEET

Liite 1 Sähköpostikysely mediatapahtuman aikuisille

Hei,

Lämmin kiitos panoksestasi viime torstaina järjestetyssä mediatapahtumassa! Koska teen parhailaan gradututkimusta, pyydän ystävällisesti, että vastaisit muutamaan kysymykseen.

Ole suora ja kriittinen, myös arvioidessasi minun toimintaani! Muuten ei tapahdu kehitystä.

Otan otteita saamistani arvioista gradutekstiin, mutta en mainitse arvioijan nimeä enkä työtehtävääkään niin tarkasti, että henkilöllisyyden voisi arvata.

Lyhyet vastaukset riittävät. Toivon, että vastaat kuunvaihteeseen mennessä – minulla ei ole nykyään kiire, mutta muistikuvasi voivat alkaa haalistua, kun joulupaino painaa päälle.

Paina ensin Vastaa-nappia, jonka jälkeen voit kirjoittaa vastauksesi.

1. Yleisarvio tapahtumasta, tunnelmasi:
2. Arvio ennakkosuunnittelusta ja -valmisteluista, siltä osin kuin olit niistä tietoinen:
3. Arvio Helin toiminnasta tilaisuudessa:
4. Arvio aikuisten yhteistyön sujumisesta tilaisuudessa:
5. Arvio tapahtuman järjestelyistä, esimerkiksi jakautumisesta valmistelu- ja kuvaushuoneeseen:
6. Arvio siitä, oliko tehtävä nuorille sopivan vaikea:
7. Arvio siitä, miten nuoret innostuivat tehtävästä:
8. Arvio siitä, miten tavoite saavutettiin (tavoite: nuoret oppivat mediasisällön tekemistä ja yhteiskunnallista vaikuttamista):
9. Arvio siitä, miten mediatapahtuma vaikuttaa nuorten kansalaisidentiteettiin (heidän tunteeseensa siitä, että he ovat tärkeitä yhteiskunnan jäseniä):
10. Vapaa sana:

Liite 2 Kyselylomake nuorille koskien nuorisokahvilavideota

Kerro mielipiteesi uudesta nuorisokahvilavideosta!

Arvosanasi videolle, asteikolla 4–10: _____

Mikä videossa on hyvää? _____

Mikä videossa on huonoa? _____

Mitä videossa olisi pitänyt tehdä toisin, ja miten? _____

Jos esiinnyt videolla, miltä filmaus tuntui? _____

Auttaako video mielestäsi saamaan kahville uuden, hyvän toimitilan? Kyllä ☐ Ehkä ☐ Ei ☐

Lisääkö video mielestäsi omaa vaikutusvaltaasi kaupungissa? Kyllä ☐ Ehkä ☐ Ei ☐

Haluatko esiintyä jollain toisella videolla tulevaisuudessa? Kyllä ☐ Ehkä ☐ En ☐

Haluatko kuvata videoita tulevaisuudessa? Kyllä ☐ Ehkä ☐ En ☐

Haluatko editoida videoita tulevaisuudessa? Kyllä ☐ Ehkä ☐ En ☐

Olen: tyttö ☐ poika ☐

Ikä: _____ vuotta

KIITOS

Liite 3 Mediakasvatustapahtuma, ehdotus järjestelyiksi

Tämä esimerkkisuunnitelma on sijoitettu tilanteeseen, jossa nuorisotila on menettämässä nykyisen toimitilansa ja on vuokrattava uusi. Valmistamalla videon päättäjien katsottavaksi nuoret pyrkivät vaikuttamaan siihen, että uusi toimitila olisi heille mieluinen.

Suunnittelu: Nuoret tulee ottaa mukaan tapahtuman suunnitteluun ja luotavan mediasisällön teeman valintaan, jotta tapahtuma kiinnostaisi mahdollisimman monia nuoria. Tässä esimerkissä temana on uuden, nuorille mieluisan toimitilan saaminen nuorisotyön käyttöön.

Markkinointi: Nuorisotilaan ripustetaan julisteita ja nuorille jaetaan flyereita, joissa on teeman mukainen teksti (esimerkiksi: ”*Miksi nuorisotilan toiminta on tärkeää? Millaiset tilat nuorisotila tarvitsee? Kerro mielipiteesi torstaina kello 17!*”). Myös internetiä, sosiaalista mediaa ja henkilökohtaisia kontakteja käytetään markkinoinnissa. Markkinointiviestissä korostetaan vaikuttamista, ei mediakasvatusta.

Tilat: Kaksi huonetta, joista *valmisteluhuoneessa* oleskellaan vapaasti ja valmistaudutaan videointiin ja *kuvaushuoneessa* kuvataan. Välissä on suljettava ovi, jotta nauhoitukseen ei tule liikaa hälyääniä.

Henkilöstö: *Kuvaushuoneessa* on tekniikasta vastaava kameramies ja mediaan perehtynyt nuorisotyöntekijä (mediaohjaaja). *Valmisteluhuoneessa* on järjestystä pitävä, nuoret hyvin tunteva nuorisotyöntekijä ja toinen mediaohjaaja.

Välineistö: *Valmisteluhuoneessa* on seinällä juliste, jossa näkyvät toiminnan idea ja tehtävänanto (esimerkiksi ”*Miksi nuorisotilan toiminta on tärkeää? Millaiset tilat nuorisotila tarvitsee? Kerro mielipiteesi.*”) sekä nimilista, jolla kerätään osallistujien nimet ja luovutetaan esitys- ja julkaisu-oikeudet videon julkaisijalle. Myös editointitalkoolaisten nimiä keräävä lista on paikalla. Seinällä on juliste, jossa kerrotaan julkaisukanavat ja ajankohta, jolloin videota arvioidaan yhdessä. *Kuvaushuoneessa* on videokamera (jossa on paljon tallennustilaa), kolmijalka, mikrofoni, kuulokkeet, kaksi lamppua, heijastuslevy ja sohva. Sohvan edessä on turvaa tuomassa pieni pöytä. Sohvalla istujien näköpiirissä on sama juliste kuin valmisteluhuoneessakin (esimerkiksi ”*Miksi nuorisotilan toiminta on tärkeää? Millaiset tilat nuorisotila tarvitsee?*”).

Toiminta: *Valmisteluhuoneessa:* Mediaohjaaja selittää lyhyesti toiminnan idean ja tehtävänannon jokaiselle nuorelle tai nuorten ryppäälle erikseen niin monta kertaa, kuin on tarpeen. Videoesiintyjiksi haluavat nuoret kirjoittavat listaan allekirjoituksen ja nimenselvennöksen ja luovuttavat samalla osaltaan teoksen esitys- ja julkaisu-oikeudet videon julkaisijalle. Mediaohjaaja yrittää innostaa nuoria paitsi esiintyjiksi, myös kameramieheksi, äänimieheksi tai ohjaajaksi, ja myöhemmin editointiin.

Kuvaahuoneessa: Yksi nuori tai pieni kaveriporukka yhdessä kertoo mielipiteensä sohvalla kameran edessä. Kameramies kuvaa ja myös äänittää ja ohjaa, jos ohjaajaa tai äänimiestä ei ole erikseen. Mediaohjaaja varmistaa, että nuoret ovat ymmärtäneet tehtävän ja huolehtii tarvittaessa internet- ja journalistisen etiikan toteutumisesta. Pyrkimyksenä on, että nuorille tarjotaan tilaisuus synnyttää oma, mediakasvatuksellinen prosessinsa, jota mediaohjaaja tukee vain tarvittaessa. Huoneessa on pieni nuorista koostuva yleisö, jos esiintyvät nuoret sen sallivat, ja se osallistuu mediakasvatukselliseen prosessiin siinä määrin kuin on myöhemmän editoinnin näkökulmasta mahdollista.

Editointi, julkaisu ja arviointi: Editoinnista vastaavat vapaaehtoiset nuoret ja mediaohjaaja sovitussa paikassa ja sovittuna aikana. Mediaohjaaja vastaa viime kädessä julkaisun lainmukaisuudesta, etiikasta ja journalistisista periaatteista ja huolehtii, että valmiissa tuotteessa ovat mukana kaikki kameran edessä esiintyneet. Video julkaistaan, minkä jälkeen se esitetään nuorisotilassa ja siitä keskustellaan ohjatusti. Samalla suunnitellaan videon markkinointia ja pohditaan, millä muilla tavoilla voidaan yrittää vaikuttaa halutun tavoitteen saavuttamiseksi. Arviointia tehdään yhdessä koko projektin ajan, jotta muutoksia pystytään tekemään notkeasti jo toiminnan aikana, ja jotta tulevat tapahtumat voidaan järjestää vielä paremmin. Saavutettu tavoite on hyvä juhlan aihe.

Edellä kuvattu suunnitelma pohjautuu seuraaviin periaatteisiin:

- Lähtökohtana toiminnan aloittamiselle kannattaa olla nuorten omaehtoinen, yhdessä koettu ja voimakas tarve tai toive muuttaa sosiaalista todellisuuttaan: esimerkiksi tarve löytää uusi toimitila häätöuhan alla tai tahto rakentaa skeittipuisto. Silloin mukaan saadaan todennäköisemmin runsaasti nuoria.
- Tapahtumaa ei järjestetä missään erillisessä harrastetilassa, vaan mobiili tekniikka ja toiminta viedään sinne, missä nuoret muutenkin oleskelevat vapaa-ajallaan: esimerkiksi nuorisotalolle, jossa on jo valmiita nuorten sosiaalisia ryhmiä ja luottamukselliset nuorten ja nuorisotyöntekijöiden väliset suhteet.
- Mediakasvatusta annetaan laajalle nuorisojoukolle. Joukosta erottuvat toiminnan aikana ne nuoret, joilla on halu lisätä omaa mediaosaamistaan tapahtuman vaatimuksia syvemmin. Näille nuorille tarjotaan lisää vastuuta tapahtuman aikana sekä siinä mediatoiminnassa, joka vakiintuu nuorisotalolle projektin päättyttyä.
- Mediatoiminta rakennetaan nuorisotaloperinteitä ja nuorille ominaisia vapaa-ajanviettotapoja mukaillen nonstop-tyyppiseksi, eikä nuorten vapaata liikkumista, sosiaalisten suhteiden ylläpitoa, matkapuhelimen käyttöä ja hauskanpitoa yritetä rajoittaa enempää kuin on aivan välttämätöntä.

- Aikuiset eivät tee nuorten puolesta mitään, mitä ei ole ehdottoman pakko. Esimerkiksi videofilmauksesta voisivat nuoret vastata itse opastuksen jälkeen. Jos projekti ei etene, tavoitteen merkityksestä keskustellaan ja nuorten innostusta ja vastuunkantohalua herätellään eikä turvauduta ensi tilassa siihen, että aikuinen edistää projektia nuorten puolesta.
- Nuorten pieni palkitseminen on joskus paikallaan, jos rohkaistumisesta kohti uutta haastetta puuttuu enää pieni askel. Ilmainen limonadipullo palkkioksi videoesiintymisestä voi auttaa karistamaan ujoutta tai koulupäivän jälkeistä väsymystä. Uhkan käyttäminen motivoimisessa on paikallaan vain silloin, kun uhka tulee nuorisotalon ulkopuolelta: esimerkiksi kun nuorisotalotoiminta on menettämässä toimitilansa ja nuorten aktiivista panosta tarvitaan uuden, mieluisan toimitilan löytämiseksi.
- Projektin aikuiset päävastuuhenkilöt ovat nuorisotyöntekijöitä. Mediakasvatuksessa avustaa projektin aikana media-alan asiantuntija, joka antaa paitsi antaa tapahtumassa ja editoinnissa mediakasvatusta nuorille, pyrkii ennen kaikkea lisäämään nuorisotyöntekijöiden mediaosaamista sitä aikaa silmällä pitäen, kun projekti on ohi ja mediatoiminta vakiintuu osaksi nuorisotalon toimintaa. Kaiken mediakasvatuksellisen toiminnan tavoitteena on synnyttää nuorten oma mediakasvatuksellinen prosessi, jota tuetaan ammattimaisesti tarpeen mukaan. Mediakasvatuksen asiantuntija voi olla media-alan opiskelija, kouluttaja tai tutkija tai esimerkiksi paikallislehden kokenut toimittaja vastineena siitä, että nuoret tuottavat mediaaineistoa lehden verkkosivuille *nuorten ääni kuuluviin*-periaatteella, ei niinkään tiukkojen journalististen kriteerien tai journalismieettisten ohjeiden mukaan.
- Olennaista on, että toiminta suunnitellaan huolellisesti etukäteen ja samalla huolehditaan kaikkien osapuolten sitoutumisesta ja ajan tasalla olemisesta. Erityisen tärkeää on kuunnella kaikkia osallisia ja ottaa heidän antamansa palaute ja ideat huomioon koko toiminnan ajan. Aikuisten välisen työnjaon on perustuttava paitsi henkilöiden osaamisprofiileihin, myös henkilökohtaisten toiveiden huomioon ottamiseen. Jos toimintaa ei voi harjoitella tai simuloida etukäteen, on pidettävä ainakin riittävästi suunnittelukokouksia ja lisäksi lyhyt työkokous ennen tapahtuman aloittamista. Ylipäättään runsasta sähköpostikommunikointia välittää ja kasvokkaisia kokouksia suositaan. Käskeysuhteiden, vastuusuhteiden ja esimerkiksi rahoituksesta johtuvan vaikutusvallan jaon on oltava yksiselitteisen selvät kaikille osapuolille. Selkeiden valta- ja vastuusuhteiden merkitys korostuu tapahtumassa, jossa toimintaa on muutettava joskus hyvin nopeasti eikä monenkeskiselle neuvottelulle ole aikaa.

Liite 4 Vakiintunut mediakasvatus, ehdotus järjestelyiksi

Tämä esimerkki vakiintuneesta mediakasvatuksesta, jonka yhteydessä valmistetaan ja julkaistaan valokuvia ja videoita, sijoittuu mediatapahtuman jälkeiseen arkeen nuorisotilassa.

Toiminnan markkinointi. Erillisten tiedotuskampanjoiden sijaan nuorisotyöntekijät pitävät pitkäjänteisesti esillä mahdollisuutta kuvaamiseen sekä kuvien ja videoiden julkaisuun ja rohkaisevat myös niitä osallistumaan, jotka eivät osoita kiinnostusta mediaosaamisensa kehittämiseen. Todennäköisesti toiminta laajenee tehokkaimmin nuorelta nuorelle, sillä toimintaa ei eriytetä muun nuorisotilatoiminnan tai nuorten tavanomaisten, omaehtoisesti muodostuneiden ryhmien ulkopuolelle.

Tilat. Kuvaamista, editointia ja julkaisua ei eroteta erilliseen tilaan, vaan ne ovat saumaton osa muuta nuorisotilassa tapahtuvaa toimintaa. Vain videointi tehdään erillisessä tilassa, jotta voidaan karsia hälyääniä.

Henkilöstö. Toiminnasta vastaa nuorisotyöntekijä, joka tuntee nuoret henkilökohtaisesti. Hän on perehtynyt mediatoiminnan järjestämiseen ja omaa tarvittavat oikeudet julkaisutoimintaa varten.

Välineistö. Nuorten käytössä ovat omat matkapuhelimet, joissa on valmius valokuvaamiseen tai videokuvaamiseen, sekä tarvittava siirtoväline tietokoneelle (bluetooth, lukulaite tai kaapeli). Formaattien yhteensopimattomuuden varalta sopiva encoder-ohjelma on oltava saatavilla. Työntekijän hallussa on kannettava tietokone, jossa on internet-yhteys sekä perustasoinen videoiden editointiohjelma ja kuvankäsittelyohjelma.

Toiminta. Nuoret tuottavat mediasisällön, mutta julkaisusta päättää vastuun kantava nuorisotyöntekijä. Tämä huolehtii toiminnan suuntautumisesta tavoitteiden mukaisesti alkaen toiminnan suunnittelusta ja päättyen arviointiin ja mahdollisiin jatkotoimiin. Työntekijä innostaa nuoria ja toimii koordinaattorina, asiantuntijana ja välittäjänä pyrkien selkeyttämään osallistujien tavoitteita, rakentamaan dialogia ja vapauttamaan ilmaisua. Hän auttaa ulkopuolisten suhteiden luomisessa, resurssien hankinnassa, tiedonhankinnassa ja työnjaon sopimisessa. Varsinkin toimintatavan lanseerausvaiheessa nuorisotyöntekijä kannustaa nuoria pohtimaan mediatuotteen valmistamisen reunaehdoja, ohjaa näitä tutustumaan puhelinkameroiden mahdollisuuksiin ja opettaa editointi- ja kuvankäsittelyohjelman käyttöä. Tarpeen mukaan nuoria kannustetaan vaikuttamaan pyrkivien mediatuotteiden valmistamiseen osana nuorisotilan osallistavaa ja moniarvoisuutta tukevaa kasvatusa. Toiminnan vakiinnuttua nuoret ottavat vastuuta itselleen ja siirtävät osaamista toisilleen niin, että aikuisen työntekijän rooli pienenee ja syntyy nuorten oma, mediakasvatuksellinen prosessi. (Kurki 2000, 77–80, 126.)

Aineisto. Nuoret kuvaavat asioita, jotka tapahtuvat nuorisotilassa tai liittyvät nuorisotilaan tai sen sidosryhmiin, kuten tilassa käyviin nuoriin itseensä. Kokemuksen lisääntyessä nuoret ottavat jo kuvaustilanteissa huomioon julkaisuun vaikuttavia seikkoja, kuten yleisön odotukset, yksityisyyden suojan tai tekijänoikeudet. Vaikuttamaan pyrkivää mediatuotetta varten aineistoa kuvataan yhdessä laaditun suunnitelman mukaan.

Editointi ja julkaisu. Nuoret neuvottelevat ennen editointia nuorisotyöntekijän kanssa muun muassa seuraavista näkökulmista:

- Mediatuotteen tekniset ja kerronnalliset mahdollisuudet ja niiden merkitys kuluttajan kannalta.
- Yleisön odotusten ja mahdollisten vaikuttamispyrkimysten huomioon ottaminen.
- Yksityisyydensuojan huomioon ottaminen sekä lainsäädännön että nuorisokasvatuksen etiikan näkökulmasta.
- Tekijänoikeuksien ja tavaramerkkioikeuksien selvittäminen ja lähteiden mainitseminen.
- Sopivuus nuorisokasvatuksellisesta näkökulmasta, jotta mediatuote edistäisi nuorten asemaa yhteiskunnassa, tai ei ainakaan heikentäisi sitä.
- Sellaisen loukkaavan materiaalin poistaminen, joka ei ole kriittinen, perusteltu puheenvuoro tai omaehtoisen kulttuurin ilmaisua.
- Syrjivän, halventavan, väkivaltaisen, pornografisen, puoluepoliittisen, rikollisen tai rikokseen yllyttävän materiaalin tai virheellistä tietoa sisältävien väitteiden poistaminen.
- Tekijöiden nimien julkaisu teoksen yhteydessä tekijöiden kunnioittamiseksi ja heidän tekijänoikeuksiensa suojaamiseksi.

(Suomen Journalistiliitto, verkkojulkaisu 25.3.2013; Finlex, verkkojulkaisu 9.12.2013.)

Nuoret editoivat videon ja tarjoavat sitä julkaistavaksi nuorisotilan digitaalisilla kanavilla, kuten internet-sivustolla tai tileillä Facebookissa, Twitterissä, Instagramissa tai YouTubessa. Nuorisotyöntekijä julkaisee valmiin mediatuotteen sen jälkeen, kun on katsonut sen sisällön vastaavan edellä mainittuja ehtoja ja olevan muutenkin riittävässä määrin toiminnan nuorisokasvatuksellisten ja mediakasvatuksellisten tavoitteiden mukainen.

Arviointi. Arviointiprosessi aloitetaan jo mediatuotteen suunnitteluvaiheessa ja sitä jatketaan keskeytyksettä. Julkaisun jälkeen nuorisotyöntekijä ja nuoret katsovat yhdessä mediatuotteen ja arvioivat sen tekoprosessia, onnistumista tavoitteisiin verrattuna sekä vaikuttavuutta, jos sitä on tavoiteltu. Samalla pohditaan mediatuotteen mahdollista markkinointia ja tarvittaessa muita teemaan liittyviä vaikuttamiskeinoja. Arvioinnissa sanotaan ääneen se, mitä on opittu ja mitä ensi kerralla voitai-

siin tehdä toisin. Jos on saavutettu merkittävä tavoite, sitä juhlistetaan nuorten toivomalla tavalla. (Kurki 2000, 55–59, 150–153; Kurki 2010, 197–198.)

Edellä kuvattu suunnitelma pohjautuu seuraaviin periaatteisiin:

- Toiminta on ensisijaisesti nuorisotyötä, jonka osaksi mediakasvatus liitetään. Toiminnan pohjaksi otetaan nuorisotyön tavanomaiset metodit ja sosiokulttuurisen innostamisen ajattelu. Mediakasvatuksen lisäksi tavoitellaan, että nuoret saavat osallisuuden kokemuksia ja tunnetta kansalaisuuden vahvistumisesta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toiminnan markkinoimiseen nuorille ja mukaan tulevien nuorten motivaation herkistämiseen, missä työssä nuorisotyöntekijöiden ammattitaito ja nuorten tunteminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Nuorilla on oletettavasti halua osallistua, jos toiminnan sisältö koskettaa jollakin tavalla heidän omaa elämäänsä tai kiinnostuksen kohteitaan ja jos toimintaan voi osallistua hetken mielihoituksesta, vain lyhyeksi aikaa ja haluttaessa parhaiden kavereiden kanssa yhdessä.
- Nuorisotalon mediatoiminta ei missään vaiheessa eristäydy muusta nuorisotalon elämästä omaksi kerhokseen, vaan se on osa kaikille avointa toimintaa. Ei ole edes tarpeen puhua oven pitämisestä auki mediatoiminnan ja muun nuorisotalotoiminnan välillä, vaan median on oltava niin saumaton osa nuorisotyötä, ettei edes väliseinää, jossa olevaa ovea täytyisi pitää auki, koskaan rakenneta – jos kohta työrauhan takia voidaan ajoittain etsiä rauhalliseen toimintapaikkaan. Mediakasvatus nivotaan osaksi nuorten tavanomaisia mediankäytön tapoja, kuten spontaania kaverien kuvaamista oman matkapuhelimen avulla.
- Koska nuoria on vaikea saada yhtä aikaa kuuntelemaan keskittyneesti toiminnan periaatteita ja ohjeita, ohjeet pitää kertoa yksittäiselle nuorelle tai pienelle nuorten ryppäälle juuri silloin, kun he ovat valmiita ottamaan ne vastaan. Nuoria on ylipäänsä turhaa yrittää saada pysymään toimintapisteessä, vaan he saavat kulkea tavalliseen tapaansa vapaasti. Joillakin nuorilla ongelmaksi saattaa nousta ikävaiheeseen tyypillisesti liittyvä ujous ja epävarmuus, joka ilman erityistä rohkaisua saattaa estää oman persoonallisen panoksen esiin tuomisen muiden katsellessa ja kuunnellessa ja toisaalta yksinkään ilman kavereiden tukea. Toiminnan pitää sopeutua joustavasti ja persoonakohtaisesti nuorten tarpeisiin.
- Mediatoiminta lähtee liikkeelle nuorten mediankäytön tavoista ja kanavista. Lisäksi nuoria ohjataan ajan myötä käyttämään myös muita kanavia jo senkin takia, että jonkin tavoitteen saavuttaminen saattaa joskus vaatia monipuolista mediajulkisuutta. Silloinkin ohjauksessa vältetään luennoimista ja pyritään herkistämään nuoret omien oivallusten äärelle.
- Monikulttuurisen taustan omaavien nuorten kohdalla on pidettävä aina tarjolla muitakin mediasisältöjen tekotapoja kuin kirjoittaminen suomen kielellä, jos suomen kieli ei ole nuorten

äidinkieli eikä suomeksi kirjoittamista pidetä mieluisana. Nuoret saattavat puhua kameran edessä rohkeasti suomea, vaikka se ei olisi heidän vahvin kielensä.

- Jokaista nuorta rohkaistaan esiintymään omilla kasvoillaan ja nimellään, jotta hänen kykynsä kantaa henkilökohtaista vastuuta mediasuhteissaan vahvistuisi. Samalla saadaan tehtyä eroa sosiaaliseen mediaan, jossa pystyy usein osallistumaan nimettömästi ja vailla vastuunkantoa – joskin mahdollisuutta esiintyä nimettömänä on toisaalta pidettävä kansalaisoikeutena. Jos nuori perustelee nimettömänä tai kasvottomana esiintymistä esimerkiksi henkilökohtaisen turvallisuutensa tai hyvinvointinsa varmistamisella, se sallitaan hänelle.
- On hyväksyttävä se, jos nuorten keskuudesta on vaikeaa löytää laajaa kiinnostusta ja sitoutumista median harrastamiseen. Sitoutumisen vaikeus ei johdu välttämättä välinpitämättömyydestä, vaan nuorten vapaa-ajasta on kilpailemassa moni muukin asia, kuten kotiläksyt, viihte, harrastukset ja ennen muuta kaverisuhteet. Media koetaan viihteen tarjoajana, eikä vapaa-ajalla haluta juurikaan oppia, jos se tarkoittaa edes etäisesti koulumaista toimintaa. Mediatoiminnan pitää sopeutua nuorten omaehtoiseen tapaan viettää vapaa-aikaansa, ja sitä kannattaa markkinoida jollain muulla kärkiviestillä kuin *mediakasvatuksella*.

Vakiintuneella mediakasvatustoiminnalla on paljon kehitysnäkymiä. Monikulttuuristen nuorten mahdollisesti heikko suomen kielen taito ei ole este kuvalliselle sisällöntuotannolle. Rohkaistuminen käyttämään suullista suomen kieltä videolla saattaa johdatella nuorta edelleen kohti omaehtoista kirjoitetun suomen kielen taidon kehittämistä – aloittaa voi vaikkapa kuvien ohessa julkaistujen, lyhyiden tekstien laatimisesta. Niille nuorille, jotka harjaantuvat kuvien tai videoiden tuotannossa, voidaan tarjota lisää kehittymisen mahdollisuuksia antamalla vihjeitä sopivista kursseista tai harrastusryhmistä tai etsimällä yhteistyössä koulun opinnonohjauksen kanssa jopa ammattiin johtavia koulutuspolkua. Joidenkin oppilaitosten hakuprosesseissa nuori saattaa hyötyä siitä, että hän voi osoittaa harrastuneisuutensa, mistä syystä julkaistavat mediatuotteet tulisi varustaa tekijöidensä koko nimillä näytekansion kokoamista ajatellen.

Taitojen kehittyessä voidaan vaikeustasoa lisätä, varsinkin jos tueksi on saatavissa resursseja, joiden myötä mukaan voidaan ottaa monipuolisempaa kuvakerrontaa, vaativampaa kuvaustekniikkaa, valaistusta ja äänityksen suunnittelua ja toteuttamista, käsikirjoituksen laatimista ja roolitusten sopimista. Lyhytkin video tai kuvareportaasi voi sisältää tarinan tai draaman kaaren, ja myös asiasisältöön keskittyvä mediatuote voi olla käsikirjoitettu ja roolitettu kadottamatta dokumentaarista missiotaan. Todellisuudesta voi kertoa myös fiktion, viihteen tai taiteen avulla, tai tavoitteena voi olla suoraan fiktion, viihteen tai taiteen tekeminen, jolla voi siltäkin olla nuorisokasvatuksellisia, mediakasvatuksellisia tai vaikuttamaan pyrkiviä tavoitteita. Nuoret voivat luoda kontakteja kaupungin palveluksessa oleviin tai organisaation ulkopuolisiin ammattiosajiin tai ansioituneisiin harrastajiin, tai paikallis-

lehden ammattitoimittajat voi kutsua yhteistyöhön. Nuoret etsivät tietoa luontevasti Internetistäkin, aloittaa voi esimerkiksi katsomalla Markun lyhytelokuvakoulun (<http://yle.fi/lyharikoulu/>), joka antaa perustiedot videon tekemisestä erittäin selkeästi puhutulla suomen kielellä ja pienten esimerkkien avulla alle tunnissa. (Tervo 2003, 193–212; Leponiemi 2010, 98.)

Liitteen 4 lähteet

Finlex (verkkojulkaisu 9.12.2013): Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030460#L1P2>

Kurki, Leena (2000) *Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

Kurki, Leena (2010) Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Teoksessa Kurki, Leena; Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina: *Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa*. Tampere: Tampere University Press, s. 133–212.

Leponiemi, Kari (2010) *Videokuvaus – taitoa ja tekniikkaa*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Suomen Journalistiliitto (verkkojulkaisu 25.3.2013) Journalistin ohjeet 2011.

<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohteet/>

Tervo, Kari (2003) Asiaohjelman käsikirjoittaminen. Teoksessa Hirvonen, Elina (toim.) *Käsikirjoittaminen*. Helsinki: Art House Oy, s. 193–212.